

BOK OG BIBLIOTEK

– med medlemssider fra Norsk Bibliotekforening

Nr. 4/2015

Nasjonal bibliotekstrategi:

Visjonsløs – eller en offensiv marsjordre?

Med hjerte for drift

Høy oppetid og god driftsstabilitet er to av Bibliofigs kjennetegn. I tillegg til et stabilt og veltilpasset operativsystem og maskinvare med god kvalitet og kapasitet, er utvikling av feiltolerant og stabil programvare en avgjørende forutsetning for god driftsstabilitet.

1. Vi har kildekode til alle verktøy vi bruker.
2. Vi har all programmeringskompetanse vi trenger på huset.
3. Vi har utviklingsprosedyrer med omfattende automatiserte tester av programmene vi utvikler.
4. Bibliofig finnes i bare én versjon, den nyeste og mest funksjonsrike. Kun én versjon skal vedlikeholdes.
5. Bibliofig utvikles kontinuerlig, med hyppig oppdatering slik at ny funksjonalitet og feilrettinger kommer kundene raskt til gode.
6. Omfattende logger og automatisk rapportering av avvik i drift av Bibliofig, gjør oss i stand til å komme med tiltak tidlig, noe som er en naturlig prioritering for oss som har **et ekstra hjerte for drift.**

Bli inspirert!

Majorstuen er det største Meråpne bibliotek i Norge akkurat nå

Gi brukerne mulighet til å benytte alle bibliotekets tilbud når det passer dem best - både innlevering, utlån, reservasjon utenfor ordinær åpningstid.

Axiell har sammen med Bibliotheca levert mer enn 200 Meråpne bibliotek i Norge, Danmark, Sverige og Finland .. og flere er på vei!

Se mer om våre løsninger på www.axiell.no

Se mer om alle våre RFID produkter på www.axiell.no

Axiell Danmark A/S | www.axiell.no | axiellno@axiell.com | +45 3338 2525

Meråpent bibliotek

– på Deichmanske Bibliotek, Majorstuen

På Deichmanske Bibliotek, Majorstuen kan låntakere bruke biblioteket når det passer dem best. Majorstuen har åpent fra kl. 7 om morgenen til kl. 23 om kvelden hver dag året rundt!

Kari Bjørklid, Prosjektleder Meråpent bibliotek, Deichmanske bibliotek forteller:

"Deichmanske Bibliotek, Majorstuen filial i Oslo åpnet med et meråpent tilbud 1. juni i år, og har registrert en besøksøkning på 25% sammenliknet med fjoråret denne første måneden med et meråpent tilbud.

Meråpent bibliotek er allerede en stor suksess. Brukere setter stor pris på den utvidede åpningstiden og føler en stor følelse av eierskap til å ta vare på biblioteket. Brukene sitter og leser, studerer og jobber i meråpen tid. Det er en stille og rolig og god atmosfære i biblioteket. Nye brukere fortsetter å oppgraderer sitt lånekort for å kunne benytte biblioteket meråpent.

Deichmanske Bibliotek er i ferd med å planlegge 3 filialer til for meråpent: Furuset, Gamle Oslo og Lambertseter filialer - med tiden håper vi alle bibliotek i Oslo vil ha dette tilbudet."

AXIELL

INNHold

BOK og BIBLIOTEK

Nr. 4-2015 – Årgang 82

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten. Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis Bok og Biblioteks mening.
Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør
odd.letnes@bokogbibliotek.no

POSTADRESSE

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Telefon: 41 33 77 86
www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Frist for red. stoff	Ferdigtrykt
Nr. 1	16.01. 12.02.
Nr. 2	20.02. 19.03.
Nr. 3	15.05. 11.06.
Nr. 4	14.08. 10.09.
Nr. 5	09.10. 05.11.
Nr. 6	06.11. 03.12.

ABONNEMENT

DB Partner as
Postboks 163, 1319 Bekkestua
bob@dbpartner.no – Tlf 67 11 38 08

Forsidefoto: Wenche Nybo/Kulturdepartementet
Grafisk produksjon: Arena Media AS

ISSN 0006-5811

ANNONSER

Lars-Kristian Berg
Telefon 930 03 338
lakris@lakrismedia.no

ANNONSEPRISER

Innside av omslag	kr. 10 900,-
Baksiden	kr. 12 900,-
Dobbelside	kr. 14 900,-
Helside	kr. 9 900,-
1/2 side	kr. 5 900,-
1/4 side	kr. 4 900,-

Fokus på: Bibliotekstrategien

Kulturdepartementet lanserte 12. august Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018. Vi har bedt et utvalg personer i biblioteksektoren gi noen umiddelbare reaksjoner på den. Vi finner karakteristikk som spenner fra «klar marsjordre» og «veldig norsk» til «manglende visjoner» og «utilstrekkelig». Du finner kommentarene på s. 8-11 og s. 18-21, og dessuten i lederen s. 7

Bok

Bokskeren i Sandefjord	22
Gades boktips	23
Lyrisk. Gørn Sonnevi	48
Leseoppleving. Sonja Åkesson	50
Intervjuet. Tore Slaatta, ny generalsekretær i NFF	52
Hva er forskjellen på formidling og markedsføring av litteratur?	70

Bibliotek

Nye tider krever nye løsninger for statistikken	12
Nytt møtested i Sauda	24
Livet uten Google	27
Norsk bibliotekforening under lupen	30
KORG-dagene 2015	41
Kulturobjekt som mål for terrorister	45
Bibliotekbasen som RFD	58
Bibsyskonferansen 2015	60
Et amerikansk bibliotek i Paris	62
Essay: Bokløst bibliotek	66

MEDLEMSSIDER FRA NORSK BIBLIOTEKFORENING

– et bilag til Bok og Bibliotek	33
---------------------------------------	----

Debatt og meninger

Vi trenger statlige penger til bibliotekbygg	7
Tanker om strategien	8
Visjonsløst om bibliotek	18
Utilstrekkelig strategi	20

Forskjellig

Quiz om Sør-Afrika	73
--------------------------	----

Vi trenger statlige penger til bibliotekbygg

Kulturminister Torhild Widvey henter i forordet til Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018 fram bilder fra det gamle biblioteket på Torvastad på Karmøy. Det var helt sikkert et godt sted å være, selv om det var preget av datidens ånd: Ingen lyder, intet snakk, ingen papirknitring. Vi har alle slike bibliotekminner fra gamledager. Mitt er fra Tveita, denne ofte ironisk omtalte drabantbyen i Oslo Øst. Det var et typisk bøkenes hus i bunnen av en stor høyblokk. Det var et lokale hvor man ble fylt av en viss ærbødighet idet man trådte inn. Det første man så var den symboltunge skranken, bibliotekarenes uinntakelig fort. Ikke langt unna sto et mindre fort – et kateter eller et alter, om du vil - hvor det sto "Bare spør" på et skilt. Der satt det ei dame, alltid ei dame, en spesialist med mange år på skole bak seg og som sikkert hadde lest tusenvis av bøker som hun mente noe sterkt om. Veien fram til henne kjentes ofte lang. Flere enn meg tenkte: Er spørsmålene mine interessante nok for hun som sitter der og har lest halve verdenslitteraturen og vel så det?

Ærbødighet til tross, det var godt å være på biblioteket på Tveita. Det var noe helt annet enn kjøpesenteret eller ungdomsklubben. Det var et sted, et rom, hvor vi kunne gjøre alt fra å spille sjakk og titte på jenter til å gresse på hyllene, også i voksenavdelingen selv om vi bare var 14 år. Vi kunne sitte der i timesvis mens regnet silte ned, ingen spurter hva vi gjorde der.

Jeg tror på biblioteket som et sted. Jeg tror ikke på visjoner om bibliotekarere som svever fritt rundt i offentligheten med konsulentbransjen som forbilde. Jeg tror ikke på de rent virtuelle bibliotekene uansett hvor smekkfulle de er av fancy grafikk, algoritmer og lenker til alskens informasjon. Nei, jeg tror på fysiske rom hvor det finnes bibliotekarere, altså folk med bibliotekarutdanning. Jeg er derfor glad for at både Kulturministeren og Nasjonalbibliotekaren tror på det samme. Det står mye klokt i Aslak Sira Myhres innledning til den nasjonale strategien. Han sier blant annet: "Framtidas bibliotek er en møteplass. En kulturinstitusjon som lager arrangement for publikum, en debattarena som utvikler og utvider demokratiet og en læringsarena som sprer og deler kunnskap. Det er et sted hvor folk både kan være uforpliktende publikummere og aktive deltagere."

Selv om både Kulturministeren og jeg tror på biblioteket, skiller våre veier seg på ett viktig punkt. Torhild Widvey vil i god Høyre-ånd

overlate alt ansvaret for bibliotek til kommunene. Jeg skulle tvert i mot gjerne sett at det ble avsatt noen kroner til bibliotek over statsbudsjettet, særlig til bibliotekbygg. Jeg tenker ikke på automatiske overføringer hvert år, det blir fort en sovepute, men en form for investeringsforsterkning hvor kommunene kan søke staten om inntil 50 prosent refusjon for utgifter knyttet til bibliotekbygging. På den måten hadde mindre kommuner kanskje tatt sjansen på noen skikkelige lokale bibliotekløft og ikke bare flikket på gamle og for lengst utslitte lokaler og bygninger.

For de gamle bibliotekbyggene er ikke, til tross for all historie og nostalgi som sitter i veggene, lenger egnet til å forme "ideen om hva biblioteket er i hele dette århundre," for å sitere Nasjonalbibliotekaren.

Odd Letnes

odd.letnes@bokogbibliotek.no

Bok og Biblioteks redaksjonsråd

Magnhild Johansen, biblioteket, Bodin vgs, Bodo

Petter von Krogh, Buskerud fylkesbibliotek

Live Kvale, UB, Universitetet i Oslo

Line Nybakk Akerholt, UB, Universitetet i Oslo

Kristin Elisabeth Røijen, Læringssenteret, Høgsk. i Oslo og Akershus.

Åse Kristine Tveit, Høgskolen i Oslo og Akershus, avd ABI

Marsjordre. Med den nasjonale strategien har Nasjonalbiblioteket fått en klar marsjordre. Dette er nytt og offensivt, mener førsteamanuensis Øivind Frisvold. På bildet: Aslak Sira Myhre under lanseringen i Drammen 12. august.

Tanker om strategien

Kulturdepartementet lanserte 12. august «Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018». Vi har bedt et utvalg personer i biblioteksektoren gi noen umiddelbare reaksjoner på den.

Kristin Danielsen, biblioteksjef ved Deichmanske bibliotek

Jeg er for det aller meste svært fornøyd med bibliotekstrategien. Da Kulturministeren holdt sin innspillskonferanse i fjor la storbybibliotekene frem en ønskeliste og de fleste punktene er blitt besvart. Jeg vil trekke frem alle tiltak som omhandler nasjonal, digital infrastruktur.

Dersom dette blir fulgt opp slik det står i strategien vil hele sektoren bli bedre koordinert og tjenestene mot publikum bli bedre. Så er jeg veldig positiv til den målrettede innretningen de gjør på prosjektmidlene. Spesielt liker jeg muligheten til å kunne søke om oppgradering av rom og innhold som bedre reflekterer det nye bibliotekparadigmet og nytt oppdrag i revidert biblioteklov.

Så er det klart at dette ikke egentlig er en nasjonal bibliotekstrategi, men en strategi for Nasjonalbiblioteket. 18 av 23 tiltak er direkte oppdrag til NB. «Nasjonalbiblioteket skal bli mer aktive i utviklingsarbeidet, ved å koordinere, initiere og igangsette utviklingsprosjekter». Denne setningen er jo veldig positiv for folkebi-

bliotekene. Så gjenstår det å se om dette blir innfridd, men skal vi dømme etter ambisjonsnivået Direktøren legger opp til i sin innledning ser dette lovende ut.

Der jeg synes strategien er svak er under kapitlet som omhandler e-bøker. Regjeringens ambisjonen er flere e-bøker inn i biblioteket, men det er vagt hvordan dette faktisk skal gjennomføres. Jeg mener vi raskt bør komme i gang med å utvikle en ny, nasjonal modell forhandlet av Nasjonalbiblioteket. Dette nevnes så vidt i strategien men jeg mener det er uforpliktende og det står ingenting om fremdrift. Så min oppfordring er å komme i gang med dette så raskt som mulig.

**Øivind Frisvold, førsteamanuensis,
Høgskolen i Oslo og Akershus, avd. ABI**

Det viktigste er at Nasjonalbiblioteket nå får en klar marsjordre som utadvendt pådriver. Dette er nytt og offensivt. Derfor er det fint at Nasjonalbibliotekaren, i sin innledning, viser vilje og engasjement!

Et statlig strategidokument kan ikke løse den konstante forsømmelsen og underfinansieringen i mange kommuner. Ministeren har selvsagt ingen «bibliotekmiliard» i baklomma, men det er tross alt satt inn mer strategimidler. Tradisjonelt er det pressgruppene som har styrt kulturpolitikken, og tidligere ministre har kjøpt seg popularitet på de mer spektakulære tiltakene. De har skjont at det ikke er så mye «cred» å hente i folkebibliotekene. Det er et paradoks at det er borgerlige regjeringer som har hatt det beste grepet om bibliotekpolitikken. De viktige biblioteklovene fra 1935, 1971 og 1985 kom nettopp fra den kanten – enten vi nå liker det eller ikke!

Bibliotek er målrettet og tilrettelagt formidling av tekster og dokumenter. Det er primærfunksjonen. Det er ikke lett å finne en god strategi for den digitale formidlingen, og her er dokumentet dessverre lite konkret og bringer lite nytt.

Nils Johan Ringdal sa en gang at det viktigste valget du gjør på et bibliotek er å velge den beste bibliotekaren. Med andre ord: Bibliotek er kompetanse. Det er enda viktigere når tjenestene skal hentes inn fra eksterne, digitale kilder. Derfor er det skuffende å se at strategidokumentet sier så lite om kompetanse. Det nytter ikke å si at dette (i likhet med fagbibliotekene) ligger på et annet bord/departement. Bibliotekarere trenger også et kunnskapsløft. Brukerne fortjener det!

” *Utviklingen av bibliotekene det neste tiåret vil forme ikke bare biblioteket, men også ideen om hva biblioteket er i hele dette århundre.*

Aslak Sira Myhre, fra Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018

**Katharina Ammermann,
bibliotekarstudent ved Høgskolen
i Oslo og Akershus 2011 til 2014**

Tiden kan være knapp for en student. Derfor synes jeg at det er veldig gledelig at Nasjonalbiblioteket skal videreutvikle biblioteksøk, som skal gi én inngang til alle norske bibliotekskataloger. Enda finere ville det være hvis biblioteksøk også ville omfatte digitalisert materiale fra arkiver og museer. På den måten kan man fortsette. På den ene siden skal katalogdata og autoritetsregistre produseres sentralt og tilbys åpent. Dette tiltaket er en forutsetning for å bryte opp siloer. På den andre siden går bibliotekstrategien ikke inn på hvordan det kan oppnås at e-bøker kan lånes på lik linje med papirbøker. På den måten opprettholdes siloer. Det virker som om samarbeidet mellom folkebiblioteket og fagbiblioteket blir dominert av papir langt inn i fremtiden: for eksempel anbefales i bibliotekstrategien å skrive ut digitalt materiale som fjernlånes fra fagbibliotek. Hvem eier en slik papirkopi – brukeren eller biblioteket? Ville det være mulig å langtidsarkivere et slikt eksemplar i Depotbiblioteket? Dette høres litt bakvendt ut, men er meningsfullt når man trekker inn i betraktning at bibliotekenes oppdrag også omfatter bevaring av informasjon til fremtidig forskning og at e-bøker er kopi-beskyttet.

Bibliotekstrategien inneholder mye stoff om en felles infrastruktur. Men hvor bred og hvor vidt dette fellesskapet skal være, er ikke enkelt å besvare. Jeg skjønner ikke hvorfor folkebibliotekene oppfordres til å hjelpe brukere å finne fram til open access-ressurser gjennom ulike bibliotekdatabaser og arkivtjenester. Er det ikke planlagt å importere metadata fra open access artikler til biblioteksøk og tilby en lenke til artiklene i fulltekst? Hva skyldes en slik framstilling? Kan det være at den har sin årsak i manglende visjoner i henhold til samarbeidet mellom folkebibliotek- og fagbibliotekssektoren?

Kanskje setter opphavsretten og lisensordninger en stopper for et bredt og visjonært samarbeid mellom folkebibliotek og fagbibliotek. Bibliotekarutdannin-

gen forholder seg i dag veldig pragmatisk til dette og problematiserer altfor lite de begrensningene opphavsretten gir i forhold til den digitale utviklingen. Viktige spørsmål som angår den digitale utviklingen i fagbibliotekene, tas nesten ikke opp under bachelorutdanningen. Spørsmål som berører emner som forskerstøtte, publisering av forskningsprimærdata, kvalitetssikring av open access publikasjoner, bibliometri og tilpasning av opphavsretten til den digitale verden, blir kanskje berørt, men ikke inngående behandlet.

**Kristin Elisabeth Røijen,
spesialbibliotekar ved Høgskolen
i Oslo og Akershus, leder for Norsk
Fagbibliotekforening**

Det første som slår meg, er at den er veldig norsk – ikke internasjonal. Og mer skal man kanskje ikke vente?

Men faktum er at folkebibliotek og fagbibliotek både forholder seg til norske og engelske ressurser – bare tenk på Det flerspråklige biblioteket, som nå skal over fra Deichman til Nasjonalbiblioteket!

CRISTin forhandler om konsortieavtaler for innkjøp av digitale ressurser. De har UHR-B med seg i et råd, der NB er representert, sammen med viktige folk fra større fagbibliotek, og en student.

Likevel må man spørre hvorfor ikke dette er en FULL nasjonal strategi, som tar vare på at også små fagbibliotek kan delta? Prisen er ofte for høy for dem.

Finland har ulike instanser for folke og fagbibliotek, slik at alle er dekket. Land som har full nasjonal dekning, er Island, Canada m. fl. England har «Athens» som er en full tilgang for alle som forsker – mens Norge har ulike faglige konsortier.

Det Nasjonale kunnskapsenteret for helsetjenester har laget Helsebiblioteket, som Regjeringen har tenkt å slakte (? = legge det inn under Folkehelsen).

Men der er forskning altså tilgjengelig for alle som vil lese. Forbilledlig.

Til nå har vi hatt BIBSYS, som er et fellesverktøy, med data åpent for alle – ►

ikke bare Norge. Med Elsevier som systemleverandør får vi Alma og Oria, som også er for dyrt for små fagbibliotek. Her er det ikke noen fjernlånsmodul, så det bildet som tegnes om at folkebibliotek låner «sømløst fra fagbibliotek» stammer fra BIBSYS-tiden.

ILL er en plattform vi nok kommer til å utvikle i Alma – men den er ikke påtenkt enda.

Den nasjonale transportordningen for fjernlån mellom folkebibliotek blir det ikke noe av – «fordi det er mange aktører, og konkurransen skal virke mellom dem». Posten Norge har utviklet Bedriftspakke, med mer – men Norsk Bibliotektransport er det eneste andre aktøren jeg vet om. Hvis bibliotekbøker får bedre behandling enn nå i Posten vil resten av Norge få bedre bibliotektransport.

Sverige-Norge: Hvis man skal få bibliotekbøker fra Sverige til Norge, må man få dem til Strømstad, der en bil fra Norsk Bibliotektransport henter dem. Hvis man prøver Postverket, havner de i Tollen.

Digitalt: Vi trenger nasjonal hjelp til å få riktige E-bok-avtaler med utenlandske forlag. Med det menes E-bøker som kan

lånes mellom bibliotek – slik som Lars Egeland skrev om nylig.

Mariann Schjeide,
leder i Norsk Bibliotekforening

Fleire journalistar spurte meg på førehånd om eg ville bli skuffa om det ikkje kom ein bibliotekmilliard. Men det har eg svart nei på til alle, for noko sånt ville ha vore heilt urealistisk og derfor totalt uventa. Under denne regjeringa står den kommunale sjølvråderetten sterkare enn nokon gong.

Det er svært mykje bra i denne strategien, men han er meint å gå tre år fram i tida. Voldsomt visjonær er han ikkje. Dette er først og fremst eit arbeidsverkty for Na-

sjonalbiblioteket, ein slags brukarmanual, arbeidsbeskrivelse.

For den alminnelege biblioteksjef i kommuneNoreg endrar dette svært lite, enn seie noko som helst. Eg synes biblioteksjefen i Lom sa det veldig bra på Twitter – «DET ER I KOMMUNANE DET SKJER (SEG)»

Eg synes dette var eit fantastisk bra utsagn og ordspel. Der er nemleg i kommunane det skjer! – og skjer seg.

Og kan biblioteksjefen i ei lita fjordarm få bli del av nokre fellesløysingar som vi lenge har etterlyst, så er det veldig, veldig bra. Om det samstundes gjer at hennes kommune ser at «heyhey, her er jo biblioteket dekt opp sentralt, da kan vi kutte ytterlegare» så er det ikkje så bra, sjølv sagt. Eg har sagt det før og eg gjentek det no: Det er ikkje prosjekt og utviklingsstøtte som er det vi treng i kommunane, det er DRIFTSMIDLAR! Har vi ikkje anstendige driftsmidlar i botnen så har vi heller ikkje overskot eller mulegheit til å søke så mykje på utviklingsmidlar.

Eg finn det også høgst merkeleg at kommunereformen kun blir nemnt med ei einaste setning. Det er ganske utruleg med

Hvorfor betale mer for lånekortene enn nødvendig?

Ta kontakt med EVRY for å få:

- Markedets beste pris på lånekort av bankkortkvalitet
- Rask levering av nasjonale lånekort med standard eller eget design

For pristilbud, ta kontakt:
lanekort@evry.com
Tlf: 911 68 646

www.spirendesign.no

tanke på dei store omveltingane kommunenoreg no står foran generelt, og biblioteka spesielt. Og det er dei to tinga som bekymrar meg mest med folkebiblioteka framover:

- 1) Den systematiske underbudsjetteringa over tid som gjer det omtrent umuleg å kome opp på eit anstendig nivå fordi spranget opp til det er så stort.
- 2) Kommunereformen.

Eg var jo med i arbeidsgruppa for denne strategien, Lars Egeland og eg var på to

møter kvar. Og kvar gong det kom opp noko rundt bordet om kommunane, kutt, taparen i Kulturløftet, underbudsjettering osv, så blei vi stoppa med at det var kommunane og ikkje Kulturdepartementet sitt bord. Og det er jo nokså frustrerande, for det er jo der det buttar. Vi veit også at meiner Regjeringa at noko er viktig nok, så går dei inn for øyremerking, det såg vi med samhandlingsreformen og barnehagereformen. Ergo tenker eg at dette ikkje blir sett på som viktig nok, for vi blir altså elska til døde. Det vi i staden trengje er klare, strenge, offensive bestillingar.

Den som er veldig positivt med reformen, er dei klare bestillingane til Nasjonalbiblioteket til å vere ein meir offensiv, støttande og synleg utviklingsaktør. Det har vore sakna i mange år, og det er på høg tid at dei får ein meir offensiv rolle nærmar dei dei er meint å serve. Rollen som operativt biblioteket og utviklingsaktør har dei ikkje like enkelt greidd å fylle, men det ser ut som om dei no etterkvart begynner å finne sin form. Det er særers velkomment. ■

Sakset om strategien

Hurra for kommende infrastruktur: metadata, registre og biblioteksøk.

Karianne Albrigtsen Aam, på bloggen «BibliotekHedmark»

Strategien sementerer oppfattelsen av at bibliotek er synonymt med folkebibliotek. Ingen tjener på det, aller minst folkebibliotekene selv. Folkebibliotekene er avhengige av gode samarbeidspartnere og ikke minst aktive eiere (fylkene og kommunene) som ser potensialet og mulighetene som gode bibliotekstjenester gir for lokalsamfunnet. Fagbibliotekene representerer viktige innholdsressurser for folkebibliotekene, samtidig som de også er inspirasjonskilder for en moderne utvikling av bibliotekdrift ved at de hver eneste dag må vise sin eksistensberettigelse i institusjonene de er en del av. Det skaper en brodd og drivkraft som stimulerer til hele tiden å være på hugget. Mange vil også mene at en systemteknisk samordning mellom folke- og fagbibliotek kan ha positive effekter for helheten – helst med moderne, nettbaserte løsninger for hvermannsen.

Karl Kalseth, på bloggen «Kunnskapsgartnerne»

Når media tar opp bibliotekforhold, er bibliotek alltid folkebibliotek. Hvorfor vi ikke kan få formidlet at vi har en stor og velfungerende fagbiblioteksektor, er et mysterium. Når Nasjonalbiblioteket nå varsler utvikling mot en felles digital struktur for bibliotekene, snakker man underforstått om folkebibliotekene. Og dessverre - muligheten for et altomfattende og felles biblioteksystem for-

svant allerede da man lot bibsys-bibliotekene starte en overgang til et selvvalgt nytt system for noen år siden. Så skal vi vel fortsette, slik vi har gjort helt fra 80-tallet, med å bruke ikke ubetydelige ressurser for å få ulike systemer til å fungere sammen.

Vil vi noen gang se et felles biblioteksystem for alle norske bibliotek? Det tror jeg ikke.

Men det vi i alle fall må kunne kreve er at begrepet bibliotek ikke blir så entydig knyttet til folkebibliotekene, og at vi alle benytter de anledninger vi får til å understreke dette. Ellers må folk tro at alle bibliotekene sliter med økonomi og med å finne seg sjæl.

Hans Martin Fagerli, på «Biblioteknorge»

Jeg har ingen problemer med å følge argumentasjonen om at man bør se biblioteksektoren under ett. Mangelen på helhetstenkning var et problem i siste bibliotekmelding også.

Likevel har det vel lenge vært kjent at myndighetene ønsker et særskilt løft for folkebiblioteksektoren, bl.a. fundert i nye oppgaver i revidert lov om folkebibliotek?

Mye av felles infrastruktur vil jo også komme hele bibliotekvesenet til gode. Spesielt gledelig syns jeg det er at katalogdata nå blir et fellesgode, ikke et kjøpsprodukt!

Unni Knutsen, på «Biblioteknorge»

Les også hva Lars Egeland og Ragnar Audunson mener om den nasjonale strategien på hhv s. 18-19 og 20-21.

Ja, vi trenger en strategi for brukernes bibliotekkrøsløp!

Et eksempel fra min egen familie denne sommeren: ungene har vært innom 4 fysiske bibliotek (om man tar med bokhylla.no og NB så blir det 5). Et skolebibliotek, to folkebibliotek, og et fagbibliotek. Disse bibliotekene finansieres over et utall forskjellige budsjettposter. Det slår meg hvor heldig jeg og min familie er som bor i en passe stor by som har et godt bibliotek som vi kan gå til (for filialene er stort sett lagt ned), at ungene går på en relativt ny skole hvor skolebiblioteket ble planlagt inn med en viss størrelse og hvor skolebibliotekaren er fantastisk. Og det hender jo at flokken min nyter godt av at min arbeidsplass er et stort fagbibliotek som har tilgang på det meste.

Men hvorfor har ikke alle i landet mulighetene til det samme?

Hvor blir det av *kunnskapsfoten* til folkebibliotekene? De kan vel ikke bare stå på *kulturfoten* i lengden? Kunnskap nevnes nå stadig lengre ut i setningene som sier noe om hva folkebibliotek skal være...

Hvordan utvikler vi det nasjonale sømløse biblioteket ut over nasjonalt lånekort og fjernlån? Hva med nasjonalt bibliotek-eduroam (altså wifi-tilgang på alle bibliotek via en enkelt id)?

Og om e-lån fra UH-bibliotekene som flere påpeker. Her er det vel muligens noen misforståelser ute og går i strategien? Hva med brukerens behov? Informasjonsbehovet er ferskvare - forventninger til e-bøker er at man kan sjekke sitater i dem med en gang, må man vente på en fil som skal skrives ut, så snur de i døra...

Line Nybakk Akerholt, på «Biblioteknorge»

Nye tider krever nye løsninger for statistikken

AV: JANNICKE RØGLER
BIBLIOTEKRÅDGIVER, BUSKERUD FYLKESBIBLIOTEK

Hvordan kan mitt bibliotek få lånt ut flere bøker? Hvordan får jeg flere folk til å komme på biblioteket? Hvordan gjør jeg biblioteket relevant i min kommune? Hva skal bibliotekets hjemmesider inneholde? Disse og en rekke andre spørsmål kan bruk av statistikk hjelpe deg å finne svar på.

Som leder av Samarbeidsutvalget for bibliotekstatistikk (SAMSTAT) merker jeg økt etterspørsel i biblioteksektoren etter statistisk analyse. SAMSTATs hovedoppgave er å påvirke utviklingen av ny bibliotekstatistikk ved Nasjonalbiblioteket og KOSTRA i samsvar med brukerinteressene i fag-, folke- og skolebibliotek.

Bibliotekfeltet søker etter mer kunnskap om egen virksomhet og ser at anvendelsen av kvantitative og kvalitative data er viktige elementer i egen bibliotekutvikling. SAMSTAT merker også en økning i bibliotek som ønsker å benytte metoder som trafikktegninger og spørreundersøkelser for å få mer inngående kunnskap om hva brukerne benytter biblioteket til. Selv om bibliotekene har store mengder kvantitative data, er det nok fremdeles relativt få som benytter disse dataene aktivt i egen drift og utvikling.

Trafikktegninger har vist at kun halvparten låner bøker når de er på biblioteket, derfor må vi vite hvordan den andre halvparten ønsker å bruke biblioteket slik at de får et best mulig tilbud.

Hvorfor bruke tid på statistisk analyse?

Årsaken til at flere ønsker å benytte statis-

tisk analyse er flere. Det er økte krav i samfunnet etter å analysere effekten av tjenester og spesifikke tiltak. Bibliotekerne tenker i et kost-nytte perspektiv og de

ønsker bekreftelse på at penger brukt på bibliotek brukes effektivt når de bevilger offentlige midler.

Siden de offentlige kronene brukt på

” *Selv om bibliotekene har store mengder kvantitative data, er det nok fremdeles relativt få som benytter disse dataene aktivt i egen drift og utvikling.*

bibliotek har hatt en negativ utvikling i mange kommuner (se Bok og Bibliotek nr. 3/2015), blir det ekstra viktig for en biblioteksjef å benytte de midlene man selv rår over mest mulig effektivt og ikke minst vise konsekvensene av budsjettkutt.

Det engelske begrepsparet «library impact and value» viser hvilke effekter og betydning bibliotekene har i en utvidet samfunnsmessig forståelse av bibliotekenes rolle. En rolle som det er av avgjørende betydning å kommunisere til politikere og beslutningstakere. Det er her statistikken får en sentral betydning.

Ikke mål for statistikkens skyld

Det er spørsmålene og det du vil finne ut, som er sentralt. Vi må passe på at vi ikke blir så opphengt i de data man har til rådighet, at det skygger for hva vi virkelig vil

finne ut. Selv om det er enkelt å få ut enkelte type data, må ikke det få avgjøre hva vi velger å presentere. Biblioteksystemene genererer svært mye data, og kunsten blir å benytte dem mest mulig fornuftig i egen bibliotekutvikling.

Statistisk analyse brukt på en ukritisk måte, er ikke noe bibliotekfeltet ønsker. Helsevesenet er et eksempel på en sektor hvor det har gått for langt. Ingen ønsker vel å bli omtalt som ordreserve når man står i helsekø eller at det brukes uforholdsmessig mye tid på rapportering i stedet for drift og utvikling. Kunsten blir å balansere krav om å telle alt, med utvikling av høy bevissthet om når statistisk analyse vil være nyttig.

Du må derfor starte med å spørre deg selv om hva det er du ønsker svar på. Neste skritt blir å finne hvilke data som kan gi deg svar på dine spørsmål.

Revidering av folkebibliotekstatistikken

Siden 2014 har en gruppe nedsatt av Nasjonalbiblioteket (NB) jobbet med å revidere folkebibliotekstatistikken. Målet er å få en statistikk som kan brukes effektivt og aktivt i styring og synliggjøring av bibliotekene og som kilde til kunnskap om sektoren.

Arbeidsgruppens konklusjoner og forslag til endringer blir nå overlevert Nasjonalbibliotekets ledelse. Personene i arbeidsgruppen bestod av: Ágúst Magnússon (Hordaland fylkesbibliotek), Jannicke Røgler (Buskerud fylkesbibliotek, leder av SAMSTAT) og Øystein Stabell (Oppland fylkesbibliotek), oppnevnt av fylkesbiblioteksjefkollegiet. Torill Høimyr (Deichmanske bibliotek), oppnevnt av storbybibliotekene. Statistisk sentralbyrå: Cato Hernes Jensen. Nasjonalbiblioteket: Erlend Ra (leder) og Torill Redse (sekretær).

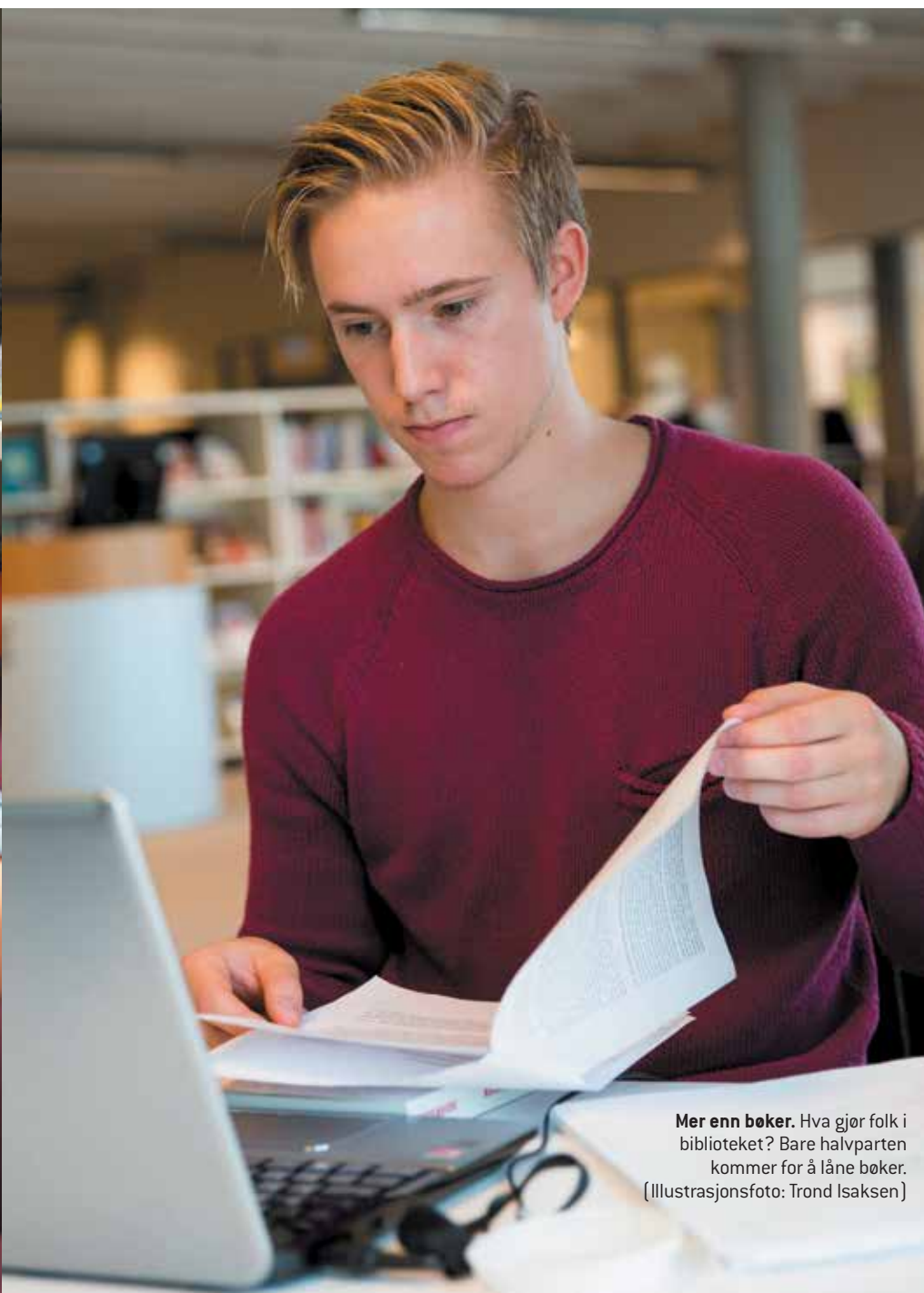
Gruppen reviderte skjemaet for innhenting av folkebibliotekstatistikk og veiledningen. I tillegg er det også laget en ny del til statistikken med definisjoner. I arbeidet ble det lagt vekt på både å forenkle og forbedre statistikken. Skjemaet skulle tilpasses dagens og morgendagens aktivitet, oppgaver og tjenester i folkebibliotekene. Ikke alle de foreslåtte endringene vil fungere fullt ut fra 2015, en del vil først komme med i rapporteringen for 2016.

Det var særlig tre områder som skulle vektlegges i arbeidet med revideringen. For det første skulle man foreslå en løsning for rapportering av statistikk for bibliotekenes digitale tjenester og samlinger. For det andre skulle gruppen se nærmere på rapporteringen av aktivitet og arrangementer i bibliotekene. Det siste punktet gjaldt rapportering av statistikk for kombinasjonsbibliotek.

For å kunne sammenligne utviklingen i ulike land er det viktig å tilpasse den norske bibliotekstatistikken til nordisk praksis og til internasjonal statistikk og standarder.

Arbeidsgruppen la også vekt på å oppdatere veiledningsteksten slik at den er til best mulig støtte i utfyllingen av statistikken. Fag- og forskningsstatistikken har fra 2014 fått en egen definisjonsdel som bibliotekene er svært fornøyd med.

Jannicke Røgler vil i denne artikkelen presentere arbeidsgruppens viktigste forslag til endringer for hver av de tre prioriterte områdene.

Mer enn bøker. Hva gjør folk i biblioteket? Bare halvparten kommer for å låne bøker. (Illustrasjonsfoto: Trond Isaksen)

Rapportering av bibliotekenes digitale tjenester og samlinger

Bibliotekene rapporterer på bestand og bruk av elektroniske medier i egen samling. I tillegg har vi digitalisering av egen samling, bibliotekenes tilstedeværelse på sosiale medier og innbyggernes bruk av bibliotekenes nettsider.

På oppfordring fra arbeidsgruppen lyse NB ut et eget delprosjekt som skulle komme med anbefalinger for måling av sosiale medier og nettrafikk. Norske bibliotek mangler i dag en felles løsning for måling av nettrafikken på egne nettsider. Fylkesbibliotekene i Buskerud, Oppland, Vestfold og Deichmanske bibliotek har jobbet med dette delprosjektet. Konklusjonene fra delprosjektet er at det etableres et pilotprosjekt for å etablere en tjeneste tilsvarende **Bibliotekindeks.dk**¹. Besøk, unike besøk og sidevisninger vil være utgangspunkt for målingene.

Måling av synligheten på sosiale medier har vært et vanskelig tema. Delprosjektet anbefalte at dette overlates til det enkelte bibliotek fordi det blir for komplisert å lage en felles løsning. I statistikkskjemaet har arbeidsgruppen likevel valgt å legge inn et spørsmål som viser det totale omfanget av digital produksjon i sosiale media. SAMSTAT mener at måling av sosiale media er et område hvor man heller kunne gjennomført målinger med jevne mellomrom. Dette burde testes ut i mindre skala før man eventuelt velger en nasjonal løsning.

Pilotprosjektet vil vare frem til høsten 2016 hvor NB vil gjennomføre en evaluering. Piloten skal måle nettrafikk i både

fag- og folkebibliotek. Målet er ordinær drift fra og med januar 2017. Bibliotekene som deltar i pilotprosjektet vil i hovedsak bestå av bibliotek som deltar i prosjektet Webløft² som benytter Wordpress CMS som publiseringsløsning. I tillegg vil både folke- og fagbibliotek som benytter andre publiseringsløsninger bli invitert til å delta som pilotbibliotek. Løsningen må kunne brukes av alle bibliotek uavhengig av publiseringsløsning.

Pilotprosjektet for nettrafikk vil bruke åpen programvare for den tekniske plattformen og statistikk-løsningen **Piwik** ble det naturlige valget. Med Piwik

sikres bibliotekene eierskapet til egne data, noe både arbeidsgruppen og Nasjonalbiblioteket er svært opptatt av.

Det er Buskerud fylkesbibliotek som vil drive piloten og som har fått hovedansvar for å utvikle Piwik til å bli en løsning for alle bibliotek. I tillegg til en felles nettside tilsvarende Bibliotekindeks.dk, får alle bibliotek et eget administrasjonsgrensesnitt hvor de selv kan hente ut ulike data tilpasset egne behov og ønsker.

Rapportering av statistikk for aktiviteter og arrangementer i bibliotekene

Endringene i Biblioteklovens § 1 (formålsparagrafen) pålegger alle folkebibliotek «å være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt». For å kunne følge opp disse endringene var det nødvendig å revidere og utvide spørsmålene om aktivitet. Den svenske statistikken var et utgangspunkt, men den viste seg å være for fininddelt og omfattende. Arbeidsgruppen har foreslått å skille kultur- og debat-

tarrangementer mellom dem *biblioteket arrangerer selv eller i samarbeid med andre*, og de hvor eksterne har ansvaret. På dette området er det uenighet. Tidsbruk på rapportering og ønsket om inngående kunnskap på dette sentrale området har stått mot hverandre.

Rapportering av statistikk for kombinasjonsbibliotek

Kombinasjonsbibliotekene har vært en gjenganger når det har kommet klager på statistikkrapporteringen. Dette ble også det området hvor arbeidsgruppen brukte mest tid og hvor kommunikasjonen med bibliotekfeltet var størst underveis. Ulike løsninger ble drøftet med bibliotekene og det endelige forslaget bygger på konklusjonene i denne dialogen.

Anbefalingen fra arbeidsgruppen ble at både skole- og folkebibliotekdelen rapporteres av folkebiblioteket, og skjemaet tilrettelegges for dette. Modellen tar utgangspunkt i at det innhentes et utvalg av data på avdelingsnivå, gjennom tilleggssider i folkebibliotekets rapporteringsskjema.

Fordelene er at utfyllingen blir enklere for den som skal rapportere, og at man får tall for kommunens samlede virksomhet på skole- og folkebibliotekområdet. Innsamling av data på avdelingsnivå vil kunne gi nyttig informasjon ut over behovet knyttet til kombinasjonsbibliotek og gjøre kombinasjonsbibliotek mer synlig som bibliotektype.

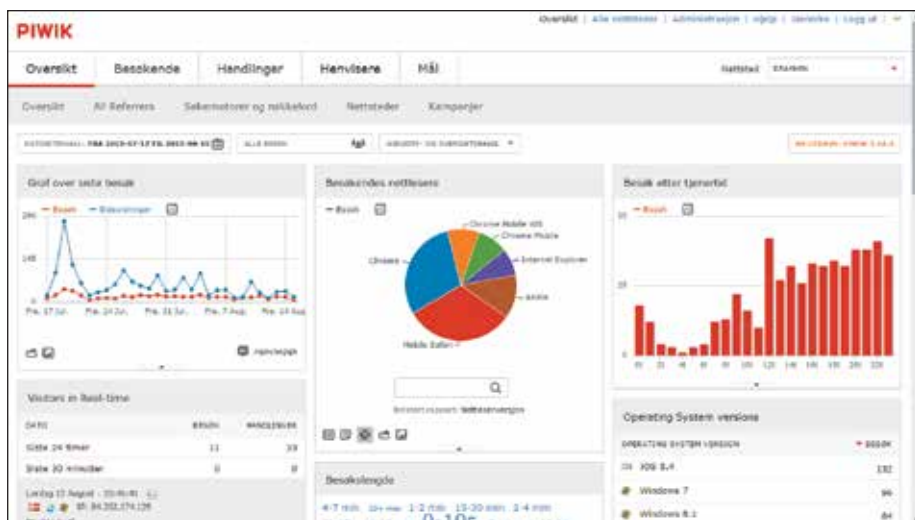
En optimal løsning for kombinasjonsbibliotek er ikke enkelt å få til og utviklingen bør derfor følges nøye.

Ønsker til Nasjonalbiblioteket

Under arbeidet med revidering av folkebibliotekstatistikken har Nasjonalbiblioteket vist seg som en positiv kraft som er opptatt av fornyelse og forenkling av den nasjonale statistikken. De ser statistikken som et kontinuerlig utviklingsarbeid. Utlysningen av en stilling dedikert til statistikk er et annet positivt signal.

Nasjonalbiblioteket skal legge til rette for kompetanseutvikling og samarbeid i biblioteksektoren. Hastigheten på samfunnsendringene tilsier at dette arbeidet må økes i både omfang og forpliktelse.

Statistikk er et dynamisk område å ha ansvar for. Det stiller store krav til fornyelse og utvikling. Big data, infografikk og nye og mer brukervennlige verktøy for analyse tilsier at kontinuerlig utvikling er helt nødvendig. Det er derfor gledelig at NB varsler årlige møter for å gjennomgå folke-

Suksess for selvbetjente bibliotek

Trenden med selvbetjente og «meråpne» bibliotek har for lengst inntatt landet. I løpet av to måneder hadde over 1500 lånere skaffet seg tilgang til Deichmanskes filial på Majorstua i Oslo, skrev Aftenposten i august måned.

Biblioteksjef ved Deichmanske, Kristin Danielsen (bildet), sier derfor at ordningen er blitt en kjempesuksess. Mange var redde for hærverk og at folk ville stjele bøker, men ikke så mye som en tøykanin er blitt borte. Etter den nye ordningen er biblioteket også åpent hver dag, fra klokken 7 til 23. 24 prosent av innloggingene skjer på søndagene, da biblioteket er ubetjent hele dagen.

I Stavern, som er en filial av Larvik bibliotek og var først ute i Norge med nyordningen, er erfaringene også gode. Her er det ofte studenter som logger seg inn på kveldstid, mens flere barnefamilier logger seg inn på søndager. Tilbudet er også populært blant de eldre. ■

Dårlig sommervær bra for bibliotekene

Grått og kjølig sommervær er verdens beste biblioteksvær, forteller betjeningen ved biblioteket i Stavanger til NRK Rogaland. I juli i år var det 10.000 flere besøk enn i fjor, og det ble lånt ut 4000 flere bøker.

Også flere andre av NRKs lokalkontorer kan melde om stort bibliotekbesøk under den kjølige sommeren. I Østfold satte Sarpsborg bibliotek utlånsrekord for juli med 8500 bøker, mens Fredrikstad kunne skilte med over 3000 flere utlånte bøker og et samlet utlån på 33.475 bøker, det beste utlånet noensinne. Også bibliotekene på Sørlandet kan melde at den kalde sommeren har gitt gode utlån.

Biblioteksjef Anette Kure (bildet) i Sarpsborg sier at lesing er en sakteaktivitet, og sakteaktiviteter ligger i tiden. Vi lager saktere mat, vi ser på saktere tv og lesing trener opp både oppmerksomheten og konsentrasjonen vår.

- Lesing har fått en renessanse, samtidig som det er vanvittig mange bra bøker. Her i Sarpsborg har vi også gjort biblioteket mer tilgjengelig, sier hun til NRK Østfold. ■

Elektronisk barnelitteratur i Bergen

Bergen Offentlige Bibliotek arrangerer i august og september en utstilling med elektronisk barne- og ungdomslitteratur, Kid E-Lit. Prosjektet er blitt til i samarbeid mellom UiBs forskergruppe for elektronisk litteratur og Bergen Offentlige Bibliotek, og

her kan de besøkende blant annet oppleve et eventyr som gir dem poeng etter hvert, en iPad som ber dem rope høyt for å vekke en sovende familie, og et dikt som endrer seg ut fra hvordan de tegner et tre.

Utstillingen ble åpnet 4. august, i forbindelse med konferansen ELO 2015: The End(s) of Electronic Literature, en årlig, internasjonal konferanse om elektronisk litteratur. Selve konferansen, som varte fram til 7. august, definerte elektronisk litteratur som fortellinger, dikt og sakprosa som er laget for å utnytte datamaskinens muligheter.

I tillegg til å være akademisk konferanse, var arrangementet ifølge biblioteket også en litterær festival med utstillinger, oplesninger og performance. Barn, ungdom, foreldre, skoler og barnehager var spesielt innbudt, og utstillingen fikk støtte av Nordisk kulturfond. ■

Lier tilbyr «Bibliotek i butikk»

Biblioteket i Lier i Buskerud tilbyr nå bøker, lydbøker og filmer levert gjennom en dagligvarebutikk i Sylling. Biblioteksjef i Lier, Lasse Henschien, sier til NRK Buskerud at han håper dette kan være et brukervennlig og bra tilbud, og at dette kan være en løsning for steder som holder på å miste bibliotekfilialen sin.

Sylling skole tok fra skolestart over bruksretten til biblioteklokalene. Samtidig tok skolen over den delen av bok- og medietilbudet som var beregnet på barn og unge, mens de øvrige ressursene ble overført til hovedbiblioteket i Lier. Det nye tilbudet betyr likevel at innbyggerne i Sylling kan bestille bøker og annet gjennom bibliotekets nettsider. Det de bestiller, kan så både hentes og leveres i dagligvarebutikken.

Prosjektet startet i august måned og er i første omgang en prøveordning for ett år. Er erfaringene gode, kan slike ordninger også bli aktuelle andre steder i landet. ■

Vil gjøre biblioteksatsing til valgkampsak

Kulturminister Thorhild Widvey (H) bekrefter overfor NRK at regjeringen kommer til å legge fram sin nasjonale strategiplan for bibliotekene før kommunevalget i høst. Medlem for Høyre i Stortingets kulturkomité, Kårstein Eidem Løvås, sier også at bibliotekene er et viktig område for regjeringen, og at han derfor håper det vil følge penger og ressurser med planen.

- Å lansere en plan uten at det følger med noe å realisere den med er jo som å fyre av en nyttårsrakett som aldri smeller skikkelig, sier han ifølge nrk.no.

Kulturminister Widvey vil selv ikke kommentere verken innholdet i eller gjennomføringen av bibliotekplanen før den er lagt fram. NRK siterer i artikkelen Kulturutredningen fra 2014, der det heter at bibliotekene taper i kampen om kulturkronene. ■

Bibliotekene bekymret over økonomien

- Salderingene norske bibliotek er blitt utsatt for de siste årene, er sterkt bekymringsverdig. De siste ti årene er bibliotekbesøk gått ned med mellom 40 og 50 prosent, sier biblioteksjef Kristin Danielsen ved Deichmanske bibliotek i Oslo til Vårt Land.

Hun mener at ansatte som går av med pensjon ofte ikke blir erstattet, samtidig som åpningstidene blir innskrenket og tilskuddene ikke har noen reell vekst. Effektiviserings tiltak går også bare til et visst punkt, ettersom biblioteket er et sted der mennesker kommer for å få hjelp.

Avdelingsleder for publikumsavdelingene ved Deichmanske hovedbibliotek, Rolf Andersen, sier til samme avis at hver enkelt bibliotekar i dag gjør mer enn tidligere, og at det er færre ansatte enn det var for ti år siden. Samtidig er også brukerne blitt mer selvhjulpne, og finner i stadig større grad ut av tingene selv. Samtidig har den nye bibliotekloven ført til større aktivitet på bibliotekene.

- Det bruker vi mye ressurser på, blant annet ved å arrangere debatter - samtidig legger vi mer vekt på medskapning, at borgerne selv tar i bruk biblioteket. Slik blir vi også en møteplass for kreativitet, sier Andersen. ■

App skal få lavinntektsgrupper til å lese

En rekke amerikanske bokforlag, bibliotek og velgjørhetsorganisasjoner er gått sammen om å lansere et offentlig prosjekt som skal få barn og unge i familier med lav inntekt til å lese skjønnlitteratur.

Den amerikanske regjeringen kommer nå til å legge fram en spesialutviklet app til dette formålet. Appen er utviklet i samarbeid med New York Public Library. Tanken er at den skal være gratis og først og fremst rette seg mot barn og unge mellom 4 og 18 år, skriver britiske The Guardian.

Forlagene har donert bøker til en verdi av vel 2 milliarder norske kroner til appen, som foreløpig skal være i drift i tre års tid. ■

vi bibliotek

Tr*ffpunkt mikromarc

Meld deg på årets største Tr*ffpunkt nå!

- møt hyggelige kollegaer
- få godt, faglig påfyll
- lær mer om det som er viktigst
- kos deg med god mat og drikke
- bli inspirert og motivert til å møte en ny hverdag

**Vi ønsker deg hjertelig velkommen
til Tromsø 5 - 6. november!**

Bibliotekenes IT-senter
22 08 34 00 - www.bibits.no

Nedgangen i besøk til bibliotekene kan ikke bremses gjennom arrangementer, mener Lars Egeland. På bildet: en engasjert kulturminister Torhild Widvey, under strategilanseringen i Drammen.

Visjonsløst om bibliotek

AV LARS EGELAND
NESTLEDER I NORSK BIBLIOTEKFORENING

«Forbedringer basert på den gamle modellen til utlånsbiblioteket, er ikke tilstrekkelige. Det som trengs er et helt nytt nivå av gjensidig avhengighet som samfunnet og biblioteket må utvikle sammen. Bibliotekene må holdes fram som kjernen av kunnskapssamfunnet, vi må få fram mulighetene og øke støtten for en utvidet rolle for bibliotekene i en nettverksverden, og sette i gang en nasjonal samtale og handling for en ny visjon for det 21. århundrets bibliotek som et senter for læring, innovasjon og kreativitet.»

Sitatet overfor er ikke hentet fra regjeringens bibliotekstrategi som ble lansert av kulturminister Widvey onsdag 11. august. Det kommer fra dokumentet «Rising to the Challenge: Re-Envisioning Public Libraries» utgitt i USA i oktober i fjor av Aspen Institute og Bill og Melinda Gates Foundation. Rapporten påpeker at selv om amerikanske bibliotek opplever økt besøk og økt bruk, trengs det endringer på grunn av at spredningen av verdifull digital infor-

masjon og kommunikasjonsteknologi berører alle aspekter av dagliglivet, og også må bety endring av biblioteket.

Om mange mener at den blåblå regjeringa for ofte lar seg inspirere av USA, så gjelder det ikke bibliotek. Strategiplanen er først og fremst et styringsdokument for hva Nasjonalbiblioteket skal gjøre. Regjeringa har økt prosjektmidlene til folkebibliotekene. I strategien varsles det ingen ytterlige kroner. Regjeringa avviser også enhver form for øremerkede midler for å rette opp økonomien i folkebibliotekene. Mens bibliotekbruken i USA vokser, viser SSBs undersøkelse fra 2015 at bibliotekbruken i Norge har gått ned med 8% siden 2006, den samme perioden der Kulturutredninga fra 2013 påpeker at bibliotekenes økonomi er blitt «systematisk underfinansiert og nedprioritert». De sviktende kommunale bevilgningene er ikke problematisert i strategien. Når det

gjelder kommunereformen påpekes det riktignok at utviklinga av bedre bibliotekstjenester må settes på dagsordenen – framfor å benytte sammenslåinger til å kunne legge ned bibliotek.

Den rød-grønne regjeringa foreslo endringen i formålsparagrafen for folkebibliotekene, som ga bibliotekene i oppgave å være lokal debatt-arena. Dette prioriteres ytterligere i bibliotekstrategien. Det er bra. Men oppgaven å være et fysisk sted for diskusjon og samtale, står ikke i motsetning til en digital satsing. I noen av intervjuene med kulturminister Widvey i forbindelse med lanseringa

» *De sviktende kommunale bevilgningene er ikke problematisert i strategien.*

av strategien, kunne det bli oppfatta slik at bibliotekene møter den økte digitaliseringa ved å bli lokale litteraturhus. Til Aftenposten sier Widvey at besøket til biblioteket går ned. Det er viktig at biblioteket

tilpasser seg brukernes behov. «Løsningen hennes er å omgjøre bibliotekene til debattarenaer, få inn mer aktivitet», refererer avisa.

Det er åpenbart at nedgangen i besøk til bibliotekene ikke kan bremses gjennom arrangementer. Bibliotekenes besøk overgår langt alle andre institusjoner som driver med slikt, sånn som kulturhus, kinoer eller museer. Det betyr ikke at ikke bibliotekene skal ta sin rolle som lokal debattarena. Å bidra til utvikling av demokratiet gjennom å være en møteplass er en del av bibliotekenes historiske kjerneoppgave. En annen er læring og kunnskapsspredning. Denne sida må ikke undervurderes, da blir bibliotekene irrelevante!

De fleste konkrete forslagene i strategien vil det være bred enighet om. Men er dette alt? Trenger vi ikke en mer omfattende strategi for utviklingen av folkebibliotekene? En større visjon? Ville det ikke være fornuftig å gjøre som Sverige nå gjør: Utvikle en felles strategi som omfatter både folke-, skole- og fagbibliotek?

Aspen-rapporten fra USA påpeker at folkebiblioteket må endres fra å være et lager for bøker til å bli en plattform for læring og deltaking. Det avgjørende vil være bibliotekets evne til å skaffe tilgang til innhold i alle formater. Derfor er hovedutfordringene knyttet til bibliotekets evne til å anskaffe og dele ebøker og annet digitalt materiale, på samme måte som man har delt fysiske bøker. Det har man ingen ambisjon om i den norske bibliotekstrategien. Aftenposten skriver at nasjonalbibliotekar Aslak Sira Myhre gjorde det klart at papirboken ikke er på vei ut av biblioteket: «Jeg snakker ikke om å kvitte seg med disse, sa han og pekte på en rekke med

bøker.» Det er jeg enig med han i. Men det er likevel åpenbart at hvis bibliotekene skal skaffe seg legitimitet først og fremst gjennom å låne ut papirbøker, så er vi i ferd med å nå «best før-datoen».

Bibliotekstrategien slår fast at omfanget av ebøker er lite i folkebibliotekene. Det virker som om det er aksept for at det fortsatt skal være det. Man viser til at bibliotekene har rett til å låne ut papirbøker, men at denne rettigheten ikke omfatter digitale bøker som er definert som en tjeneste. Dette er et problem som det settes søkelys på over hele Europa gjennom kampanjen «The right to e-read». Retten til å kunne velge å få lese digitalt er i liten grad på den politiske dagsordenen i Norge. I bibliotekstrategien er regjeringa fornøyd med dagens rettssituasjon. Derfor foreslås det ingen lov- eller forskriftsendringer for å gi folk retten til å e-lese og gi bibliotekene samme rett til å låne ut ebøker som papirbøker.

” *Ville det ikke være fornuftig å gjøre som Sverige nå gjør: Utvikle en felles strategi som omfatter både folke-, skole- og fagbibliotek?*

pirbøker. Tilgang til ebøker skal fortsatt bare skje i folkebibliotekene gjennom søksordninger basert på forhandlinger mellom utgivere og bibliotek. Man er såre tilfreds med muligheten til å kunne fjernlåne ebøker og annet digitalt materiale. Ebøker kan jo sendes digitalt mellom bibliotekene, så kan biblioteket skrive boka ut på papir før låneren får den! Dagens problem er at mens ebøker og digitale kilder dominerer i fagbibliotekene, finnes de nesten ikke i folkebibliotekene. Bibliotekstrategien legger ikke opp til statlige midler for frikjøp av kunnskapskilder for til-

gang via bibliotek. Den peker på mer open access – åpen tilgang – som en løsning, men det er ingen tiltak for å fremme dette.

Strategien er et handlingsprogram for resten av Solberg-regjeringas regjeringstid. Men det er ingen garanti for at et regjeringsskifte vil føre med seg en mer offensiv bibliotekspolitikk. De som ser behovet for en mer omfattende satsing på bibliotek, har en jobb å gjøre i de ulike partiene fram til neste stortingsvalg. For egen del har jeg deltatt i en gruppe som har laget et forslag til nytt kulturprogram for SV. «Kunsten å dele» heter det og det inneholder en mer omfattende politikk for digitalisering, et forslag om en felles bibliotekstrategi og en opptrappingsplan for folkebibliotekene.

Regjeringas strategi og diskusjonen omkring den, kan forhåpentligvis sørge for at biblioteket kommer sterkere på den politiske dagsordenen, og at flere partier utvikler en politikk der biblioteket tas i bruk som informasjons- og velferdssamfunnets mest moderne institusjon for tilgang til kunnskap, inkludering og demokratisk deltaking. ■

Referanser:

Aspen Institute Dialogue on Public Libraries, Rising to the Challenge: Re-Envisioning Public Libraries, Washington, D.C.: The Aspen Institute, October 2014. <http://csreports.aspeninstitute.org/documents//AspenLibrariesReport.pdf>

Kulturdepartementet: Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018. Statens oppgaver og ansvar for utvikling av folkebibliotekene. 2015

Utlstrekkelig strategi

I øyeblikk av selvkritikk og selverkjennelse hender det jeg tenker om min doktoravhandling fra 1996: Det beste ved den er forordet. Det er litt trist at man sitter igjen med den samme konklusjonen etter å ha lest Kulturdepartementets bibliotekstrategi: Det beste ved den er nasjonalbibliotekarens innledning.

AV PROFESSOR RAGNAR AUDUNSON
HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS, AVD. ABI

Den peker på en god måte på det som har vært og fremdeles vil være det konstante elementet og grunnstammen i folkebibliotekenes samfunnsoppdrag – å bidra til innsikt, dannelse og demokrati gjennom aktiv formidling av kunnskap og litteratur – samtidig som den peker på hvordan måten dette samfunnsoppdraget løses på, må endres og tilpasses en ny teknologisk og sosial virkelighet.

Selve strategidokumentet blir det noe administrativt og småskåret over.

Nå er det naturligvis i seg selv viktig og positivt at departementet lager en strategisk dokument for bibliotekene. Men vi har lov til å forvente noe mer enn det vi har fått.

Stil og tilnærming er proklamerende og lite analyserende. Når strategien behandler nasjonalbibliotekets rolle som kompetanse og ressurscenter heter det for eksempel: «Personale med bred og oppdatert kompetanse er avgjørende for at bibliotekene skal kunne utføre sine samfunnsoppgaver og levere et godt bibliotektilbud. Oppbygging av kompetanse er avgjørende for å utvikle nye tjenester og et fremtidsrettet bibliotektilbud. Som et ledd i kompetanseutviklingsarbeidet oppretter Nasjonalbiblioteket jevnlig arbeidsgrupper, nettverksgrupper o.l. innenfor spesielle kompetanseområder, i samarbeid med bibliotekene. Denne arbeidsformen bidrar til at Nasjonalbibliotekets virksomhet er målrettet og i tråd med bibliotekfeltets behov». (Min uth). Ingen problematisering, altså. Man arbeider på en måte som sikrer målrettethet og behovstilfredsstillelse. Alt er såre vel.

Det kan være interessant å sammenligne med et tilsvarende finsk dokument – strategidokumentet for finske folkebiblio-

tek for perioden 2010 – 2015. Der er utgangspunktet for tenkning rundt kompetanseutvikling at bibliotekene nå for første gang står i en situasjon der de må konkurrere med andre aktører. Tillit og suksess må tilkjempes og vinnes – det kan ikke proklameres, og den viktigste enkeltfaktoren for å lykkes med det, er et høyt utdannet fagpersonale, slår dette strategidokumentet fast.

Fraværet av problematiseringer er på mange måter gjennomgående for dokumentet. Når man ikke problematiserer, er det vanskelig å se utfordringene og når man ikke ser utfordringene, er det vanskelig å utforme en strategi. Avsnittet om fjernlån er symptomatisk her. I år 2000 truet de største universitetsbibliotekene med å trekke seg ut av det nasjonale fjernlånsamarbeidet. De ville ikke lenger stille sine ressurser gratis til disposisjon for folkebibliotek og mindre fagbibliotek, som de beskrev som nytere mens de selv var ytere. De mente de brukte mye ressurser på fjernlån til folkebibliotekene og mindre fagbibliotek. Ressursene ville de heller bruke på egne ansatte og studenter – uten at de ikke fikk noe igjen for ressursbruken. Utspillet skapte stor debatt. I siste instans grep departementet inn og slo fast at UBene innenfor sine budsjettammer hadde ressurser til å delta i fjernlånsnettverket.

Nå er det faktisk slik at det noen universitetsbibliotekledere ønsket for 15 år siden, kan bli til virkelighet gjennom overgangen til e-bøker. Men strategien tar ikke denne utfordringen innover seg. Igjen er det proklamasjoner i presensform: «Fjernlånsamarbeid mellom alle typer bibliotek sikrer at brukeren får tilgang til aktuelle medier uansett hvor de befinner seg», proklamerer strategien. Og «når det

gjelder digitale materialer er det reist noen prinsipielle problemstillinger med hensyn til folkebibliotekbrukeres tilgang til UH-biblioteks digitale samlinger. Det er imidlertid ikke vist til stor etterspørsel ved folkebibliotek som ikke kan dekkes innenfor gjeldende avtale». Nå er dette et problem som gjelder e-bøker – andre typer digitalt materiale, for eksempel artikler og rapporter i åpne arkiv, har vi bedre tilgang til enn noen gang. Men altså ikke e-bøker. Og det gjelder ikke bare folkebibliotekbrukere. Jeg, som universitets- og høyskoleansatt, rammes også dersom jeg har behov for en e-bok fra for eksempel Universitetsbiblioteket i Tromsø. Bibliotekene er blodårene i det norske kulturelle systemet, og fjernlånsystemet er arteriene i det nasjonale biblioteknettverket. Stoppes de til, kan ikke nettverket fungere. Det må en bibliotekstrategi ta fatt i.

Også i behandlingen av bibliotekenes rolle som uavhengige møteplasser og lokale arenaer for offentlighet preges strategien av den samme manglende evnen til å se utfordringer og dermed manglende evne til å peke ut retninger. Strategien gjør ikke mer enn å gjenta de drøyt to år gamle formuleringene som står i den reviderte lovteksten. Det bringer oss ikke videre. Hva er utfordringene med hensyn til å utvikle og opprettholde en bærekraftig offentlighet i dagens samfunn? Hva skal være bibliotekenes spesifikke rolle i så måte? Det må man kunne si noe om.

Å legge til rette for en fungerende offentlighet og en fungerende offentlig samtale er en kompleks oppgave. Det innebærer for eksempel å gi tilgang til informasjon og kunnskap man trenger for å delta aktivt i samfunnsdebatten: det innebærer å ha tilgang til informasjon om bor-

gerrettigheter; det innebærer å utvikle borgerferdigheter – civic skills eller sivil dannelse – slik at ikke of-fentligheten kveles i kommentarfeltens sump; det innebærer å skape samtaler på tvers som kan motvirke fragmentering. Oppgaven er langt mer kompleks enn å være et litteraturhus. Her burde en strategi angi noen hovedretninger og mulige valg som bibliotekene kan gripe fatt i når de skal utvikle prosjekter og fylle denne nye marsjorden med konkret innhold.

Apropos kompetanse:

Slik Sira Myhre skriver i innledningen, står bibliotekene i en situasjon der folkeopplysningsrollen, verdigrunnlaget knyttet til demokrati og likhet og tradisjonelle kjernekompetanser må tilpasses en helt ny teknologisk og sosial situasjon. Den viktigste betingelsen for å få til det, er – slik den finske strategien fra 2010 slår fast – et personale med god og solid fagutdanning på feltet. I Giskes bibliotekmelding fra 2009 er bibliotek definert som institusjoner som stimulerer til sosiale prosesser, særlig knyttet til læring, kunnskapsdeling og kulturopplevelse, med utgangspunkt i organiserte samlinger av litteratur og kunnskap. Denne forståelsen av bibliotek innebærer at bibliotekarenes kompetanse må være solid forankret i begge dimensjonene som denne definisjonen omfatter: samlingene med vekt på kunnskapsorga-

nisering, gjenfinning, formidling og de sosiale prosessene. Disse to kunnskapsdimensjonene forutsetter hverandre.

Digitaliseringen og globaliseringen, med framveksten av det flerkulturelle samfunnet, påvirker naturligvis kunnskapsbehovene. Morgendagens bibliotekarere skal hjelpe bibliotekenes brukere til å finne fram til aktuell og relevant informasjon i en situasjon der informasjonstilfanget er større og mer komplekst å orientere seg i enn noen gang før, og brukergruppene som bibliotekarene skal forholde seg til er mer sammensatte enn noen gang. Vi trenger bibliotekarere som

kan analysere og identifisere komplekse informasjonsbehov og som kan kommunisere med brukere på tvers av alder, etnisitet, kulturell tilhørighet, utdanningsnivå mv.

Og som pekt på over:

Oppgavene knyttet til å utvikle bibliotekene til uavhengige møteplasser og arenaer for offentlig samtale er kompleks. Kompetansekravene går langt utover praktisk fingerferdighet med hensyn til å lage arrangementer.

Selv om utdanning ikke hører inn under Kulturdepartementet domene burde strategien formulert noen bestillinger til dem som har det ansvaret.

Og til slutt: Er det ikke noe småskåret over det som beskrives som en satsing på bibliotekutvikling? 48,5 millioner i 2015. I 2010 fikk ungdoms OL på Lillehammer statsgaranti og tilsagn om tilskudd på 232 millioner 2010-kroner. 48,5 millioner i året skal brukes for å utvikle det som beskrives som grunnstammen i demokratiet og blodårene i det kulturelle systemet opp til et forsvarlig nivå mot 236 millioner til et idrettsstevne. Lista må legges høyere. La Finlands satsing på bibliotek være målestokken. Dit skal vi innen 2020. Dét hadde vært et strategisk mål det sto spekt av. ■

Fagforbundet for alle som jobber i bibliotek

Fagforbundet:

- ivaretar bibliotekansattes faglige rettigheter
- krever rett til heltid
- har stipendordning for medlemmer
- vil grunnlovsfeste det offentliges ansvar for kultur

Biblioteket skal:

- være et åpent og tilgjengelig møte-sted
- være en arena for kunnskap og kultur
- være en ressurs for skole og lokal-samfunn
- tilby digitale kunnskapsressurser

FAGFORBUNDET

Seksjon kirke, kultur og oppvekst

Velkommen som medlem! Send SMS Fagforbundet medlem til 1980.

Bokelskeren i Sandefjord

Et funkyhus sør for Sandefjord rommer en hel bokverden. Bokinspirator Liv Gade holder døra på vid vegg og ønsker oss velkommen, for anledningen pyntet i en av sine fargerike bokkjoler.

Elsker. Jeg elsker bøker og liker å formidle det til andre, sier Liv Gade.

Du finner Liv Gades Facebook-side her: <https://nb-no.facebook.com/Leselykke>

AV ODD LETNES
REDAKTØR

Velkommen stråler hun og leder meg inn i bokhuset sitt.

– «Har jeg bøker kan jeg reise hvor jeg vil, til ukjente steder, sammen med nye mennesker, og jeg tenker ofte: Det beste med en god bok er ikke alle tankene den inneholder, men alle tankene den skaper.»

Liv Gade har ni bokkjoler med forskjellig tekst – alle er sydd av Kjølelagskap i Larvik. Alle kjolene har brodert inn sitater fra forfattere. For eksempel: «En bokelsker går aldri til sengs alene», «Jeg får vinger av gode bøker», «Gode bøker er mat for sjelen» og «Kos deg i livet ditt, les bøker». Sitatet på den kjolen hun har pyntet seg med for Bok og Bibliotek er av André Bjerke og lyder: » En bok er en rikdom, en bok er en venn».

Det store spranget

Helt siden hun trådte sine barnesko i Sandefjords gater er det bøker og lesing som har vært Gades store lidenskap. Hun var byens kanskje mest trofaste bibliotekbruker, og har i dag alltid en bok parat hvis hun skulle få en ledig stund. Og tid til å lese blir det – alltid.

– Det finnes ingen grunn til ikke å lese. Leser du bare et kvarter om dagen, blir det flere bøker i året. Leser du en halvtime, mens potetene koker, mens du venter på

bussen, blir det enda flere. Og tenk for et påfyll du da får i livet ditt!

I 2002 tok Gade sitt livs avgjørelse på yrkesfronten. Da sa hun opp en fast og trygg jobb i DnB Sandefjord for prøve lykken som litteraturformidler.

– Det var ingen enkel beslutning, men iblant må vi kaste oss ut på dypet. Det første året holdt jeg fire foredrag, men etter at jeg fikk Forlagsprisen i 2007, har det tatt skikkelig av. I fjor holdt jeg 150 foredrag – og har besøkt store deler av landet fra Lindesnes og opp til Kirkenes. Jeg har også vært på Svalbard og i Dubai – smiler hun og legger til:

– Jeg angrer ikke et sekund. I 13 år har jeg jobbet med å inspirere og motivere små og store til å lese. Jeg føler takknemlighet, og jeg vet at jeg er med på å få opp leselysten i det norske folk. Det er jeg stolt av. Jeg bare elsker jobben min, og legger ikke skjul på det!

Fem om dagen

Foredragene blir ofte i stand ved at en kommune engasjerer henne. På det mest hektiske kan hun holde opptil fem foredrag om dagen, på skoler og bibliotek og i andre kommunale institusjoner. Jeg har vært på mange bibliotek, landet rundt. Vi lager energiske bokkvelder, som knytter lånerne tettere til sitt bibliotek.

Foredrag blir det på meg her i Sandefjord også. Det er en opplevelse å høre Gade snakke om sin lidenskap. Jeg tviler ikke et sekund på at hun elsker bøker og litteratur, og er overbevist om at det må være en god opplevelse å høre henne «live» på et bibliotek eller en skole.

– Energi og begeistring er styrken min, og jeg bruker de kreftene for alt de er verdt. Ved gode foredrag føler jeg energien bytter plass. Det er magisk!

Magi begge veier

Magien kan gå begge veier, forteller Gade, som den gang hun holdt foredrag på kulturhuset Banken i Lillehammer.

– Jeg hadde på meg Bjerke-kjolen og leste et av yndlingsdiktene mine av ham. Det var over 100 bokelskere tilstede i lokalet. Stemningen var god og energien glødende. Da kom en kvinne opp til meg på scenen og tok mikrofonen og sa «Takk for at du leser pappas dikt». Det var Vilde Bjerke. Vi fikk en god prat etterpå. Stor stas! Det skjer så mye gøy i boklivet mitt.

Jeg tviler ikke et sekund. I bilen hjem er jeg oppglødd av rundturen i Liv Gades bokverden. Og sender henne en stor takk: I sommerferien skal jeg være off line og ganske enkelt bare lese. Lese gammeldagse papirbøker. ■

GADES BOKTIPS

Alt lyset vi ikke ser

Anthony Doerr
Pantagruel

Dette er en av de beste bøkene jeg har lest i mitt liv (og jeg har lest mange) Vi skal til Paris under annen verdenskrig – hvor vi møter den blinde jenta Marie 16 år. Hun er smart og verbal, og sanser mye som går oss hus forbi. Faren er opptatt av at Marie skal bli sterk og selvstendig, og tar henne med ut i Paris gater – hvor hun selv må finne veien hjem.

Så må de flykte og kommer til Saint-Malo i Bretagne – hvor de får bo hos onkel Etienne, som driver en illegal radiostasjon.

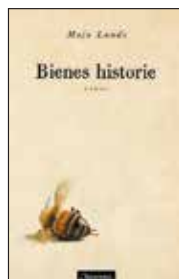
Vi møter også Werner, en tysk foreldreløs gutt, som jobber for Hitler Jugend. Han er et teknisk talent, og hans peilesendere finner fram til de ulovlige radiostasjonene.

I huset til onkel Etienne møtes Marie og Werner, og livet blir aldri det samme for noen av dem.

Boken fortsetter å skinne lenge etter at siste side er lest!

Bienes historie

Maja Lunde
Aschehoug

Det finnes bøker som får deg til å juble, og ta frem alle superlativene. Dette er en av dem. Boken er viktig, klok og spennende, og handler om bier.

Uten bier vil ingen blomster bli til frukt eller bær, trær og blomster vil forsvinne. Dyr og mennesker vil sulte og dø. Hele verden vil bli en ørken, og alt liv vil forsvinne.

Vi følger tre fortellerstemmer – i tre tidsaldere.

William er forsker og lever i England – året er 1852, og hans store lidenskap er bier. Han er betatt og besatt av deres eventyrlige verden.

George er birøkter fra Ohio – året er 2007. Han er en enkel mann, som jobber sent og tidlig for å få gården til å bære seg.

Tao er fra Kina – året er 2098. Forurensing og menneskenes innblanding i naturen, i selve økosystemet – har ødelagt bie-

bestanden fullstendig. Kineserne er desperate, og Tao jobber – som en av mange tusen – med håndpolinering for å få biebestanden opp.

En fantastisk bok, godt og spennende skrevet. Et mesterverk!

Blindgang

Jørn Lier Horst
Gyldendal

«Blindgang» er et politibegrep, og feilvurderingen kan få store konsekvenser for de involverte. Etterforskerne finner sin vei, og følger den blindt, selv om de er i tvil. De vil ikke se andre løsninger, her handler det om autoritet og posisjon.

Vi skal til Stavern hvor vi møter Sofie som har arvet huset til bestefaren sin. Morfaren var en vanskelig og beryktet mann. Han ble kalt «spritkongen» med god grunn, men politiet fikk aldri noe på ham. I kjelleren står en safe, og innholdet overrasker ikke bare Sofie – men alle på politihuset i Larvik, inklusiv etterforsker og hovedperson Wisting. Disse funnene åpner for løsning på et uavklart mord i Stavern, som klart har forgreininger til et annet mord i Kristiansand. Her opplever vi en klassisk blindgang, og Wistings teorier skaper frustrasjon og raseri på Sørlandet! Spennende og skremmende.

Et dikt om Elise

Tom Lotherington
Bokvennen

Henrik Wergeland elsket kvinner. Han var besatt og betatt, og ga sterkt uttrykk for sin stormende kjærlighet og sitt store begjær i de vakreste dikt han sendte dem.

Hans kjærlighet var ekte og stolt. Han lot seg beruse og begeistre av kvinnene. Han kalte hver av dem Stella. Stella er en dikterisk figur, et åndevesen, et ideal og hans våte drøm. Men de ville ikke ha ham. De lo av den klossete beileren Henrik fra Eidsvoll.

Så møter han Elise Wolff, det er september 1828, og Henrik Wergeland vet at hun er hans livs drøm, hans lidenskap – hans ALT!! Elise er vakker og elegant, hun snakker sju språk og kan føre seg i alle sosiale lag. Han kaller henne Stella, og lover å forme sitt liv videre – som «Et dikt om Elise»

Hvorfor spurte De ikke Evensen?

Lene Laurtzen Kjøler
Schibsted

Krim og humor er en herlig kombinasjon – og her kommer et prakteksemplar. Vi skal til Ankerholmen i Vestfold, en idyllisk plass på jorden. Her er det måkeskrik og mild havbris, ro og fred. Og nettopp fordi idyllen er så synlig, blir kontrasten stor, når SV-Arne blir funnet drept i strandkanten.

SV-Arne var en kontroversiell mann. Han var en jentefut, og var konstant utro mot sin kone. Dameutvalget hans var mangfoldig og variert, han kunne kunsten å forføre, i tillegg hadde han svart belte i bakromspolitik.

Han var arrogant og provoserende, og skaffet seg flere uvenner. I politiets søkelys står nå utelivsbaronen Sebastian Moe, utbyggeren Sivert Morrevik og festivalsjef Birk Grønn. Alle har de hatt sine feider med SV-Arne, men drap? – helt ubegripelig!

Olivia Henriksen er privatdetektiv, en smart, oppegående og nysgjerrig dame. Her får hun virkelig noe å bryne seg på. Gled deg!

Piken på toget

Paula Hawkins
Bazar

Hver dag tar Rachel toget inn til London, enda hun for lengst har mistet jobben. Hun prøver å holde på fasaden. Hun vil ha tilbake det gamle livet sitt med Tom – da hun var ung og vakker og hadde kontroll. Nå har alt raknet. Hun drikker for mye, og er besatt av Toms nye liv med Anna, og datteren deres Evie. Toget passerer huset deres, huset Rachel og Tom bodde i – og Rachel følger godt med. Hun går av på neste holdeplass, og sniker seg rundt i nabolaget. Hun skjuler seg i hagen til Anna og Tom – og følger med på hva de bedriver.

Så tar hun toget hjem, men neste dag er hun på plass igjen. En dag finner hun Evie i barnevognen ute i hagen, og løfter henne opp. Marerittet er et faktum.

Dette er gåsehudkrim, en psykologisk triller av dimensjoner, og slutten er så spennende at du nesten ikke får puste!

Nytt møtested

– Jeg har så lyst til å komme opp og se selv, var noe bibliotekarene i Sauda kunne høre før.

TEKST OG FOTO: KJETIL S. GRØNNESTAD
FRILANSJOURNALIST

Det var mens biblioteket fortsatt lå i 2. etasje over Sauda brannstasjon. Der hadde de ikke heis. Noe som effektivt sperret ute både en del eldre, småbarnsforeldre med barnevogn, og rullestolbrukere. Det var en funksjonshemmet som ville låne bøker, som kom med hjertesukket.

– I de gamle lokalene måtte vi ta med oss en bunke bøker i en kurv og gå ned til låneren som satt utenfor i en bil. Så måtte vi gå opp igjen for å registrere utlånet, før vi til slutt gikk ned igjen med de utlånte bøkene, forklarer Ingunn Kalvik, biblioteksjef i Sauda.

Flytting

Tilbudet var ikke godt nok og langt fra i tråd med tanker som inkludering eller universell utforming. Det hadde da også vært snakket om flytting helt siden 1990-tallet. Men kulturhusplanene der biblioteket skulle inn, ble lagt på is på grunn av pris.

10. april 2014 flyttet biblioteket inn i

nye, større og langt mer publikumsvennlige lokaler på gateplan i det tidligere posthuset. Med ett ble bokenes verden åpnet også for de som ikke kunne gå i trapper. Det slo ut på besøket. 31 181 var innom biblioteket i 2014 mot 25 992 i 2013.

Flerbruk

Lokalene er lyse. Vinduer langs tre sider slipper inn godt med dagslys. Denne formiddagen er det stille. Kalvik er alene på vakt, men har åpnet dørene før ordinær åpningstid. Svak summing fra det nye møterommet rører hvorfor. Folk fra kommunen har lagt et av sine morgenmøter hit. Dette er blitt hverdagen. Kommunen tenker flerbruk. Det gjelder også for bibliotekets nye lokaler. Flerbrukstanken er én årsak til at biblioteket har blitt møteplass for småbyen i en helt annen skala enn før.

Lesesalen er nærmeste nabo til møterommet. Det er også et nytt tilbud. Sauda har ingen høgskole, men lesesalen brukes av fjernstudenter.

– Vi får bare skryt for de nye lokalene våre. Før lånte folk med seg bøker og gikk. Etter at vi flyttet hit, kommer folk for å sette seg ned. De kjøper seg en kopp kaffe og blir værende. Det er den store forskjellen fra før og nå, smiler Kalvik.

Luftig

Det gamle posthuslokalet er ikke spesielt høyt under taket. Likevel føles det ikke trykkende. Vinduene, de lyse veggene, og ikke minst beslutningen om å ha lave bokreoler, gjør det luftig. At biblioteksjefen er opptatt av jevnlig kassering for å ha orden i hyllene, hjelper også på.

Inngangspartiet er åpent. Barne- og ungdomsavdelingen er til venstre, mens skranke og avisboks ligger til høyre. De fleste voksenbøkene står innerst i lokalene. Skranken er i skarpt oransje. Veggene mot toalett og personalrom er blå. Fargevalgene er ikke tilfeldige. Designet av lokalene henter til ulike aspekt ved den lille industribyen innerst i rogalandsfjorden. Oransje viser til flammen i smelteverket. Grått til industrien. Grønt til slagget. Blått til vannet og fjorden.

Når besøket har økt, skulle man tro at utlånet gikk samme vei. Men statistikken viser det motsatte. Utlånet har gått ned fra 2013 til 2014. Kalvik stoler ikke på disse tallene. Hun tror ikke ny og gammel statistikk kan sammenlignes.

– Magefølelsen sier at utlånet er større nå enn før. Vi ser i hvert fall at det går mye bøker inn og ut i skranken. Før hadde vi egen katalog på BiblioFil. Den viste kun til vårt eget utlån. Nå når vi har en felles katalog som del av Ryfylkebiblioteket, går bøkene mer på kryss og tvers mellom de seks bibliotekene. Derfor stoler jeg ikke på statistikken, sier hun.

Arrangement

Det er ved inngangen at de nye reolene med hjul skyves til side for å gi plass til

Kronglete. I annen etasje over brannstasjonen, lå det gamle biblioteket. Ikke særlig brukervennlig.

Tilgjengelighet.

– Det var helt fantastisk å flytte inn i nye lokaler på gateplan. Nå gir vi et langt bedre tilbud enn før, sier Ingunn Kalvik, biblioteksjef i Sauda.

På gata. Sauda biblioteks nye lokaler ligger på gateplan der det gamle posthuset lå.

bord og stoler. En projektor og et nedtrekkbart lerret i taket, gir mulighet for powerpoint-presentasjoner. Dette gjør biblioteket bedre i stand til å ha arrangement i lokalene. Antallet arrangement har også økt kraftig. Det var kun 8 arrangement i de gamle lokalene i 2013. Etter flyttingen til nye lokaler ble det holdt 24 arrangement bare fra april 2014 og ut året. Det er ikke verst for et bibliotek med 2,2 årsverk i en kommune med drøye 4 700 innbyggere.

Kulturaktørene i Sauda samarbeider tett. Biblioteket selger både kino- og konsertbilletter. Naboskapet med kinoen rett over gata, er spesielt godt. Kinoen har bare en liten foajé. Når de har vist en film, som skal følges av et arrangement, legges det ofte til biblioteket. Et eksempel var da Mental Helse Sauda hadde åpent hus i biblioteket etter at filmen «Still Alice» (Alltid Alice), med Julianne Moore som kjempet mot diagnosen alzheimers, ble vist på kinoen.

– Mange kan ha behov for å prate etter en slik film. Vi tilbyr enkel servering til

gjestene, og har plass til 50 personer i lokalene våre uten å måtte melde inn at vi har brannvakt, sier Kalvik.

Nytten går begge veier. Forfatterbesøk holdes som regel i biblioteket, men når det kommer en gjest de vet trekker mye folk, som byens store sønn Kjartan Fløgstad, flyttes det over til kinosalen.

Et arrangement som var umulig å få til i de gamle lokalene med trappeadgang, er Kulturskolens tirsdagstilbud «Musikk fra livets begynnelse».

– Da er det ofte fullt med barnevogner her, sier Kalvik.

Hun er også begeistra for den nye muligheten til å ha kunstutstillinger. Det har vært fire slike kunstutstillinger siden flyttingen i fjor. Utstillingsåpningene legges til lørdager og krydres med musikk, blant annet med distriktsmusikerne fra nabokommunen Suldal.

Mer samarbeid

Det er kun gått et drøyt år siden flyttingen. Alle framtidsplaner er ikke ferdig tenkt.

Ifølge Kalvik føler de seg fortsatt litt i støpeskjeen. Men Kalvik regner med at de vil samarbeide tettere med flyktningkontoret. Sauda er blitt MOT-kommune, noe som innebærer at de skal drive forebyggende arbeid mot mobbing, mistriksel og rusmisbruk blant ungdom. Ikke minst flyktning ungdom.

Biblioteket skal også samarbeide tettere med skolene fra kommende skoleår. De seks Ryfylkebibliotekene skal delta i et leseprosjekt med Samlaget og skolene i regionen. Målet er at elevene i 1. og 2. klassetrinn skal få gode letleses bøker på nynorsk, og klare å knekke lesekode på eget målføre. Bibliotekenes bidrag blir å stille bøker til disposisjon, arrangere seminar for lærerne i forkant av leseprosjektet, samt ordne med forfatterbesøk ut til skolene.

– I framtida kommer vi også til å delta aktivt også utenfor biblioteklokalene, sier Kalvik. ■

«Gotisk» utstilling på British Library

Det britiske nasjonalbiblioteket, British Library, åpnet i høst en egen utstilling av såkalt «gotisk» litteratur – klassisk skrekklitteratur helt fra 1750 og fram til i dag. Blant annet får vi der se de opprinnelige illustrasjonene til Bram Stokers *Dracula*, en skapning som ifølge The Guardian skiller seg temmelig sterkt fra den kappekledd greven som i våre dager er blitt den klassiske Dracula-skikkelsen.

Utstillingen viser også tidlige utgaver av Mary Shelleys *Frankenstein*, med originalillustrasjoner. Utgangspunktet er ellers 250-årsjubileet for Horace Walpoles gyser *Castle of Otranto*. De som besøker utstillingen kommer også til å få møte Robert Louis Stevensons *Dr. Jekyll og Mr. Hyde*.

Den klassiske skrekklitteraturen er på mange måter blitt stående som en britisk spesialitet, men ble også dyrket i Tyskland og andre europeiske land. Også arbeider av mer moderne forfattere vil bli vist fram. ■

Stadig flere boktyverier

Antall tyverier av sjeldne og verdifulle bøker øker stadig. I dag er titusener av verdifulle eldre bøker, manuskripter og kart borte fra verdens biblioteksamlinger, skriver Svenska Dagbladet.

I juli måned meldte det franske nasjonalbiblioteket at en samling flere hundre år gamle atlas var blitt borte, og ved en konferanse på British Library ble det opplyst at flere store boksamlinger manglet oppdaterte kataloger, noe som gjør det lettere å stjele sjeldne verk. Mange bibliotekinstitusjoner melder ikke en gang fra om tyveriene, ettersom de skammer seg over det dårlige vaktholdet sitt.

Typisk for disse tyveriene er ifølge SvD at bibliotekenes egne ansatte har vært innblandet. Dette gjaldt blant annet tyveriene fra Kungliga biblioteket i Stockholm for noen år siden. Der ble 62 verdifulle bøker fra håndskriftsamlingen stjålet, og bare sju av dem er senere kommet til rette. ■

Nasjonalbiblioteket markerer Agnar Mykle

8. august var det 100 år siden forfatteren Agnar Mykle ble født. Nasjonalbiblioteket markerer nå jubileet med en plakattutstilling på bibliotek over hele landet, en større utstilling fra slutten av september og en rekke arrangementer utover høsten.

Sentralt i utstillingen står rettsaken om romanen *Den røde rubin* fra 1957, som sluttet med at denne romanen om hovedpersonen Ask Burlefots erotiske opplevelser ble forbudt. Dommen ble opphevet året etter, men boken er likevel blitt stående som den viktigste erotisk-litterære utfordringen av ytringsfrihetens vilkår i norsk historie.

Samtidig vil også andre erotiske provokasjoner, fra 1880-årene og fram til vår egen tid, bli presentert. Dette er også temaet for plakattutstillingen «Den røde rubin. Erotiske overtredelser i norsk litteratur.» Emnet vil videre bli belyst gjennom foredrag, filmframvisninger og samtaler, blant annet med Vigdis Hjorth, Arild Linneberg og Anders Heger. ■

Foto: Fred Monclair, Nasjonalbiblioteket

Biblioteket og brannvesenet på topp

Bibliotekene er den mest populære tjenesten i Norge, sammen med brannvesenet, ifølge den siste innbyggerundersøkelsen fra Difi (Direktoratet for forvaltning og IKT). Biblioteksjef for Deichmanske bibliotek i Oslo, Kristin Danielsen (bildet), er redd for at bibliotekene elses til døde.

– Det er farlig å bare være godt likt. Vi kan elses til døde. Derfor er det viktig at biblioteket ikke blir en koseinstitusjon. Vi må bli tatt på alvor som den viktige litteratur- og samfunnsinstitusjonen vi faktisk er. Når alle er fornøyde er det fort å bli likegyldig, sa hun til Aftenposten i august. ■

Livet uten Google™

Enkelte kan ikke finne store nok ord for å rose Google. Andre tar et skritt tilbake og ser en rekke faresignaler ved måten Google tjener sine store penger på, hvor konsernet kjenner de fleste kortene våre uansett hvor tett vi holder dem til brystet. Thomas Brevik gir oss her en oppskrift på hvordan kan leve mest mulig Googlefritt.

AV THOMAS BREVIK
«Nesten googlefri bibliotekar»

Det heter ikke søke lenger, det heter google. I dagligtale har vi fått et varmerke som er synonymt med en av bibliotekets kjerneaktiviteter. Etterhvert har Google utviklet nye tjenester, først relatert til informasjonsgjenfinning, som Google Books og Google Scholar. Nyttige og gode tjenester som faktisk er veldig mye brukt nettopp av bibliotekfolk. Så fulgte gutta i California opp med å lage Google Maps og Earth, deretter epost, kalender, operativsystem for mobiltelefoner, kontorprogramvare som tekstbehandling, regneark og presentasjonsprogram, og til slutt en egen nettleser, Google Chrome. De prøvde også å bygge flere sosiale nettverk som skulle konkurrere med Facebook, Wave, G+. Mange av disse tjenestene har blitt utrolig populære og det er ikke få av oss som nærmest lever totalt googleintegreert liv.

Det har dukket opp diverse grunner til at dette kan være problematisk. Når Google kan tilby alle disse flotte tjenestene gratis,

til deg som bruker, så må de ha inntekter. Inntektene kommer fra reklame som blir spesialtilpasset den enkelte bruker basert på de enorme kunnskapene Google får gjennom å analysere vår bruk av, og vårt innhold på, tjenestene. *Når tjenesten er gratis, er det du som er produktet.* For noen av oss er dette skummelt, for andre ikke så mye. Det virket ved første øyekast ikke så veldig farlig, men så kom en kar som heter Snowden og avslørte hvor mye data den amerikanske etterretningstjenesten NSA samlet inn via Google og andre store tjenester og hvordan disse kan brukes, og misbrukes, i kontroll og manipulering av befolkningen. Dette burde bekymre bibliotekarere som har den minste sans for personvern og retten til et privatliv.

Som bibliotekar opplever jeg det som viktig å ha kunnskap om dette. Som en konsekvens av denne kunnskapen mener jeg at vi og må ha kunnskap om alternative tjenester. Om du bruker såkalte «sky-tje-

nester» er det lite sannsynlig at du kan unngå at data blir samlet inn om dine aktiviteter på nettet. Men, det er ingen grunn til å gjøre det like lett for overvåkingstjenestene og markedsføringsbyråene ved å legge alle eggene i en kurv og gi seg helt hen til Google.

Det finnes også andre utfordringer ved å bruke Google som leverandør av vitale on-line tjenester. Disse tjenestene kan lett forsvinne, eller endre seg dramatisk, uten av vi forbrukere har noe vi skulle ha sagt. Vi har klikket OK på avtalen som Google krever at vi godkjenner før vi får bli brukere. Og etter det klikket har vi svært lite vi skulle ha sagt.

Det flere enn meg spør seg selv, er: kan vi leve uten Google? Etter å ha lest hva andre har gjort, og eksperimentert en del selv, har jeg kommet fram til at bare å kvitte seg med Google rent teknisk er enkelt, men det å innarbeide en ny arbeidsflyt og kanskje også unngå tjenester som selger og ►

BEYER HANDEL

Det du trenger til ditt bibliotek for å skrive ut perfekte etiketter. Vi leverer etiketter i alle størrelser og kvaliteter. Spesialister på etikettskrivere fra Datamax O'Neil, samt nødvendig programvare. Strekkodelesere i alle varianter, både håndholdte, i stativ eller nedfelt i skranke.

På tide med litt vedlikehold? Vi har renseproduktene til dine skrivere.

Vi tilbyr kvalitetsprodukter og personlig service.

Ring 33802185 eller send e-post til: post@beyerhandel.no

Vår erfaring | Din trygghet

Følg med på våre nettsider www.beyerhandel.no

Behov for fjernhjelp? Ta kontakt for pris.

datamax o'neil
right by our customers.

bruker dine data på samme måte som Google, er kanskje ikke fullt så enkelt. Under følger en liten oppsummering av mine personlige erfaringer.

Om man skal leve Googlefritt må man først gå gjennom hvilke tjenester man bruker. For oss bibliotekarer er nok søkefunksjonen til Google nummer en på listen. Her eksisterer det et utmerket alternativ som også har et sterkt fokus på personvern og datasikkerhet. Duckduckgo.com har et merkelig navn, men er en søketjeneste det er vel verdt å prøve ut. Personlig vil jeg anbefale den av en viktig grunn. Duckduckgo tilpasser ikke søkeresultatet etter hva slags informasjon de har om deg. Du tar altså et langt steg ut av filterboksen om du bruker Duckduckgo framfor Google når du søker. Et stort pluss for bibliotek og bibliotekfolk etter min mening.

Den tjenesten fra Google som jeg personlig er mest avhengig av, er epost. Samtidig er det utrolig enkelt å finne alternativ, Microsoft tilbyr outlook-epost, Yahoo har også en skytjeneste, og om man har sitt eget domene kan man sette opp en eposttjeneste helt selv hos en leverandør. Det fine med å sette opp egen epost er at man kan velge en leverandør fra et land med strenge personvernsløser og en skeptisk holdning til utlevering av informasjon. Norge og Sveits er to land som peker seg ut i den sammenhengen. Ofte må man betale et lite beløp for å få slike tjenester, men til gjengjeld slipper man reklame og at informasjonen din blir analysert ned på trusenivå. Kort sagt: fra nå av kan du kontakte meg på thomas@betabib.no.

Jeg har også vært en tung bruker av Googles nettleser, Chrome, men den har gått fra å være den beste og raskeste nettleseren med imponerende integrering av Googles tjenester til en overvektig og etterhvert treig storforbruker av systemressurser. Så for å holde min aldrende maskinpark i gang har jeg måttet kvitte meg med Chrome. Jeg har etterhvert kommet tilbake til min gamle favoritt, den norske nettleseren Opera, og nykommeren

Vivaldi, men om jeg skulle anbefale et eneste alternativ, så blir det Firefox, som har unngått mange av de problemene jeg synes nå plager Chrome.

Kalenderen er den neste som ryker.

Her er det sure at Googles integrering er så utrolig god, i og med at man kan få avtaler fra f.eks. epost lagt rett inn i kalenderen. Så noe må ofres for frihet og anonymitet. Heldigvis finnes det mange alternativ som er like gode, om ikke bedre på andre måter. Selv bruker jeg etterhvert en flott kalendertjeneste som heter Sunrise. Sunrise kan integrere og importere data fra flere typer kalendre, for eksempel jobbens Outlook-kalender, og om man deler informasjon med andre som fortsatt insisterer på å beholde Google kalender, så kan slike kalendre importeres og holdes løpende oppdatert i Sunrise. Dine egne data er i alle fall i rimelig sikkerhet.

Dokumentbehandling i nettleseren

er et område hvor Google har dominert fram til nå. Det har vært alternativ, men ingen så gode. Nå har både Microsoft og andre lansert konkurrenter og om man f.eks. har en Dropbox-konto kan man nå drive enkel dokumentbehandling direkte i Dropbox. Microsoft sin Office Online er vel ikke bedre eller verre enn Google Docs, men om du sprer dine data på flere tjenester blir du kanskje litt sikrere. Vil du være helt sikker må du nok sette opp en egen server eller skytjeneste, noe som krever kunnskap og kompetanse over mitt nivå. Igjen vil dette koste penger.

Kart er et område hvor Google var banebrytende

og hvor de også henter inn veldig, for ikke å si ubehagelig, mye informasjon om oss som brukere. Det finnes mange alternative karttjenester, f.eks. Nokia Here, Apple kart (nei, ikke eplekart!), og selvfølgelig klassiske GPS-tjenester som TomTom og Garmin. Alle lar seg innarbeide i arbeidsflyten like lett som Google sine kart. Google Earth er unik, og vanskelig å erstatte av andre, men om man er bevisst og f.eks. slår av sporing på mobilen, så behøver man ikke ligge unna Google Earth.

På mobilen har Google

etterhvert fått en stor markedsdominans med sitt operativsystem Android. I Norge kan vi stort sett bare velge mellom to andre alternativ, iOS fra Apple eller Microsoft sine mobiler og nettbrett. Disse to er på mange måter like problematisk som Google i forhold til

hvem som skal ha tilgang til og kontroll over våre data, men ved å spre eksponeringen over flere tjenester og tilbydere kan man i alle fall gjøre det litt vanskeligere å få en total oversikt, slik Google veldig lett har fått. Framtiden er likevel lys, for alternativer er like rundt hjørnet. For de eventyrlystne finnes operativsystem som Sailfish, Tizen og Firefox OS snart på en mobiltelefon nær deg. Ubuntu har kommet med mobiler som faktisk er i salg, men ekspertene anbefaler at man venter til operativsystemet blir litt bedre. Foreløpig er det mest for spesielt interesserte og teknisk oppegående. Personlig vil nok Ubuntu være den konkurrenten jeg vil være mest interessert i å prøve ut på et senere tidspunkt. Ikke minst fordi Ubuntu er relativt åpen på kildekode og man får bedre kontroll over egen telefon.

Bildelagring og behandling.

Google startet sterkt med Picasa, la ned denne til fordel for integrering i den sosiale tjenesten G+ og har nå skilt disse to fra hverandre igjen slik at vi nå har Google Pictures. Igjen gjør integreringen det hele så utrolig enkelt og behagelig, men her har jeg alltid hatt en annen favoritt, nemlig Flickr, som var der lenge før Google tenkte på bilder. Flickr er eid av Yahoo som vi litt eldre kanskje husker fra tiden før Google.

Google eier også YouTube,

og her kan det være vanskelig å finne alternativ. Rent teknisk kan man f.eks. bruke Vimeo eller Flickr til å legge ut videoer, men for å finne videomateriale som kan være nyttig for en selv og bibliotekets brukere er det ikke mulig å komme utenom YouTube. Man kan være litt lur, og bruke duckduckgo som søkemotor slik at søkene ikke spores og lagres og på den måten påvirker nye søk i framtiden.

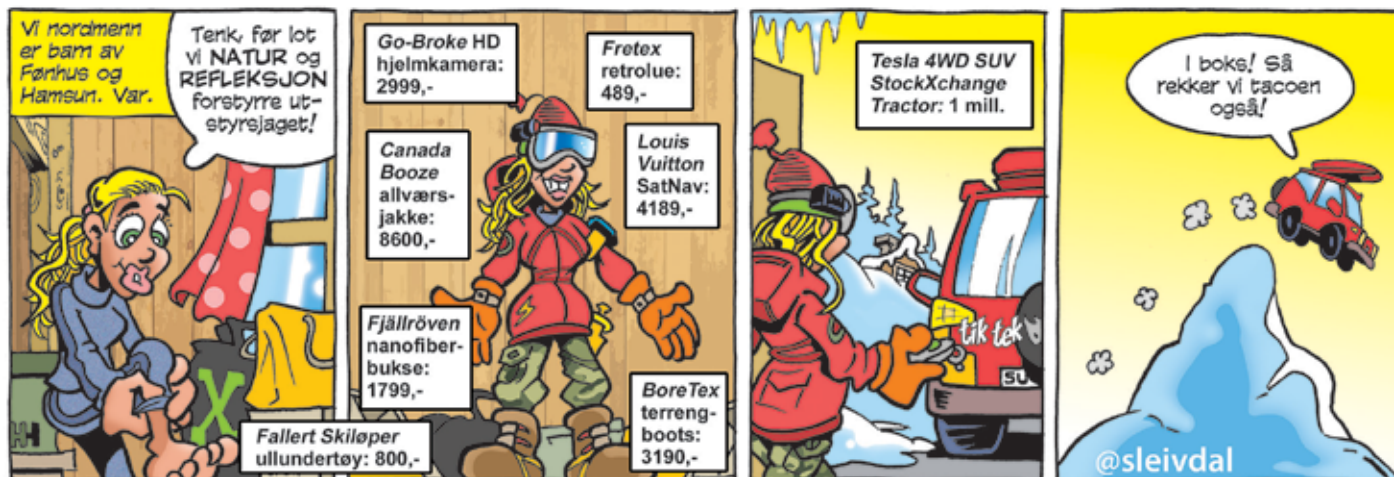
Hittil har det ikke vært lett

å finne gode løsninger som kan henge sammen og lage en like sømløs og behagelig helhet av det livet man lever online. Likevel kan det være verdt anstrengelsen å prøve et liv uten Google, eller i alle fall uten store deler av Google. Det gir deg nye perspektiv og kanskje en større bevissthet om hva som skjer med den informasjonen vi frivillig og ufrivillig gir fra oss mens vi ser på kattevideoer eller søker opp nye strikkeoppskrifter.

Jeg vil utfordre deg som leser til å prøve alternativer til Google og se hvordan du liker det. Prøv i alle fall Duckduckgo og se hvordan det fungerer. ■

PERM TIL PERM

av sveen & amphenand

Et viktig innblikk i Norsk Bibliotekforening

I mai i år gjennomførte Norsk bibliotekforening (NBF) sin aller første medlemsundersøkelse. Resultatet av undersøkelsen stadfestet mange antakelser angående medlemsmassen, men gav også noen overraskende funn. Det er ikke overraskende at de fleste medlemmene er over 40, bor på Østlandet og at menn er mangelvare. Imidlertid er det overraskende at en del *medlemmer* ikke vet hva som skiller Bibliotekarforbundet (BF) fra NBF.

Om undersøkelsen

Medlemsundersøkelsen ble sendt ut til alle personlige NBF-medlemmer registrert med e-postadresse, minus hovedstyret og ansatte. Totalt 1885 spørreskjema ble sendt ut. Det kom inn 747 svar, noe som gir en respons på tett opp under 40%.

Man sjekket hvordan respondentene fordelte seg kjønnsmessig, aldersmessig og fylkesmessig opp mot medlemsregisteret og fant at svarene i høy grad var representative for den totale medlemsmassen. Undersøkelsen ble utformet med 6 hovedbolker:

- grunnleggende informasjon
- spørsmål om medlemskapet
- bibliotekpolitikk
- informasjonsarbeid
- lokalavdelinger
- aktiviteter

– Undersøkelsen utgjorde grunnlaget for vår eksamen, noe som betydde at vi hadde svært begrenset med tid. Vi hadde fem uker til å få inn alle svar, bearbeide informasjonen, samt skrive eksamensbesvarelsen. Vi sendte derfor bare ut skjemaene i en omgang og med en purring, forteller Toril Åbotnes Iversen og Stina Åmo.

NBF er en interesseorganisasjon som kjemper for alle typer bibliotek og bibliotekbrukere. BF er et fagforbund for bibliotekansatte.

AV TORIL ÅBOTNES IVERSEN OG STINA ÅMO, BIBLOTEKARSTUDENTER VED HiOA

De fleste medlemmene i NBF er kvinner i 40-70 årsalderen, ansatt i bibliotek og 35 prosent av medlemmene bor på Østlandet.

Undersøkelsen bekreftet flere antakelser når det gjelder medlemmenes informasjonsbruk, for eksempel at Facebook er populært, mens et forsvinnende lite antall medlemmer bruker Twitter. Vi fikk identifisert noen trender om hvordan nåværende medlemmer har blitt vervet, og spesielt de resultatene er interessante å legge frem for en forening som ønsker å vokse. Medlemmer i alderen 20-29 opplyste oftere enn de eldre at de hadde blitt vervet gjennom ak-

tiviteter som stands, mens medlemmer i alderen 40+ oppgav oftere at de hadde blitt medlemmer gjennom oppfordringer fra kollegaer.

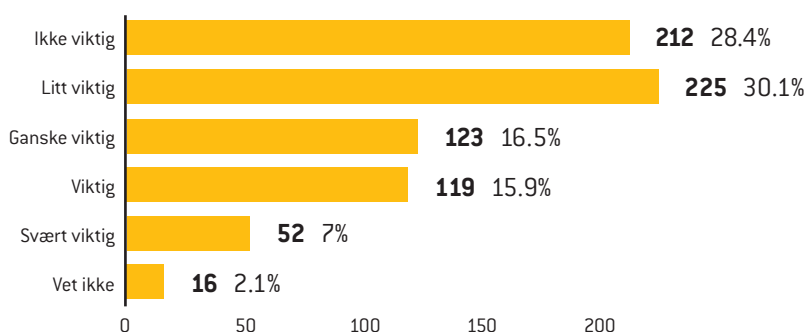
Høy gjennomsnittsalder

Tall fra Norges samfunnsvitenskapelige datatjeneste (2015) viser at de fleste som studerer bibliotekfag er i aldersgruppen 21 til 30 år. Gjennomsnittsalderen for «bibliotekar» var i 2014 på 39,3 år, mens «hovedbibliotekar» hadde en gjennomsnittsalder på 54,9 samme år (Norges samfunnsvitenskapelige datatjeneste, 2015). Undersøkelsen viste at de aller fleste med-

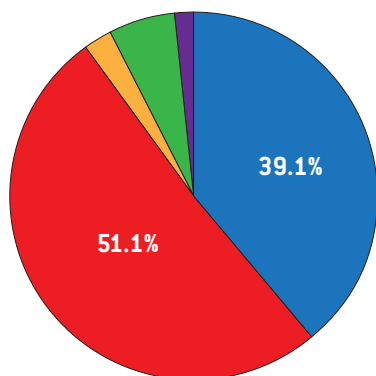

Undersøkelsen er utformet og gjennomført av to studenter fra bachelor i Bibliotek- og informasjonsvitenskap ved HiOA, Toril Åbotnes Iversen (t.h.) og Stina Åmo, i samarbeid med NBFs sekretariat, som en del av praksis andre studieår.

Hvor viktig er medlemsfordeler for at du er medlem i Norsk Bibliotekforening?

Norsk Bibliotekforening er en interesseorganisasjon for bibliotek og bibliotekets brukere. Hva tenker du er det viktigste argumentet for at biblioteksbrukere trenger en egen interesseorganisasjon?

En uavhengig stemme fra stat, bibliotekteiere og ansatte (vaktbikkje)	292	39.1%
Vi trenger flere som engasjerer seg for biblioteket (tyngde)	382	51.1%
På over 100 år er Norsk Bibliotekforening en av de stødigste institusjonene i bibliotekmiljøet (tradisjon)	17	2.3%
Viktig	44	5.9%
Svært viktig	12	1.6%

lemmene, hele 77,8%, jobber i bibliotek. Det virker derfor naturlig at yngre medlemmer lettere kan verves sentralt ved hjelp av stands og arrangementer ved høyskole (Oslo) og universitet (Tromsø), mens rekruttering av medlemmer over 40 med fordel bør skje lokalt i bibliotekene. Vi kan ut fra resultatene dessverre ikke si noe klart om hvor man kan få økt andelen mannlige medlemmer.

«Hvorfor er du medlem i NBF?»

Vi lot medlemmene rangere fem grunner til hvorfor de var medlemmer i NBF; «Mulighet for politisk påvirkning», «medlemsfordeler», «bygge nettverk», «støtte NBFs formål» og «faglig oppdatering». Hvis vi ikke fordeler på kjønn kan det virke som om det viktigste for medlemmene er at de støtter NBFs formål, fulgt av faglig oppdatering, mulighet for politisk påvirkning og å danne nettverk. Medlemmene som helhet er minst interessert i medlemsfordelene, som for eksempel er rabatt på møter og arrangementer i regi av Norsk bibliotekforening, tidsskriftet Bok og Bibliotek

samt rabatter på Bokkilden og Norli – se tabell øverst på denne siden.

Hvis vi deler inn etter kjønn og alder kan det virke som om kvinner under 40 er mer interessert i medlemsfordeler. Vi kan ikke si noe om dette er fordi eksisterende medlemsfordeler tiltaler kvinner mer enn menn, eller om menn generelt ikke er så opptatte av medlemsfordeler.

Bibliotekpolitikk

Vi spurte om hvilke argumenter NBF-medlemmene mener er viktigst for at biblioteksbrukere trenger en egen interesseorganisasjon. Overveldende mange svarte «En uavhengig stemme fra stat, bibliotekteiere og ansatte (vaktbikkje) (39,1%)» og «Vi trenger flere som engasjerer seg for biblioteket (tyngde)(52,1%)».

Dette viser en klar holdningstrend blant medlemmene, og sammenfaller med det fokuset foreningen har og har hatt som interesseorganisasjon. Når vi i tillegg ser dette i sammenheng med hva medlemmene har svart som sine politiske hjertesaker danner det et godt fundament for organisa-

sjonen å bygge videre på. (Se illustrasjon over).

Mange hjertesaker og allsidige medlemmer

Med god hjelp av Norsk Bibliotekforening fant vi frem til 20 politiske saker som foreningen i ulik grad har hatt søkelys på. Disse sakene ble hentet fra NBFs trykte materiell, slik som brosjyrer, vedtektene og formålsparagraf, samt forslag fra hovedstyret og sekretariatet. Vi ba medlemmene oppgi de tre hjertesakene som betydde mest for dem. Vi spurte om dette for å få en viss pekepinn på om NBFs fokus er i samsvar med medlemmenes ønsker, men valgte å ikke be medlemmene rangere hvilke av de tre sakene som var aller viktigst for dem.

Kjære medbibliotekfolk, dere er svært allsidige!

Vi to studentene hadde visse forventninger om at det skulle være et visst samsvar mellom hjertesakene. Vi forventet blant annet at medlemmer som oppga hjertesaker som angår skolebibliotek også skulle oppgi minst en annen hjertesak som

hadde med skole å gjøre og at dette skulle gi et tydelig utslag. Svarene viste imidlertid at bibliotekfolk er i stand til å ha to tanker i hodet på en gang. Nesten ikke et eneste svar var likt et annet og samme hvor mange analyser vi kjørte var det ikke noen påtagelige sammenhenger å finne mellom hvilke tre hjertesaker medlemmene hadde valgt å kombinere, selv om noen sammenhenger kan virke åpenbare.

«Mer fokus på ...»

Vi mener at med så mange hjertesaker som 20, med enda flere kombinasjoner mellom hjertesakene, er det nødt for å bli slik at noen kommer til å føle at deres hjertesak blir oversett og glemt i NBFs virksomhet. Det er ikke mulig å jobbe like intenst med å få alle saker frem i lyset hele tiden, særlig fordi «publikums ører renner over». En trend var at de som oppgav å være medlem av en spesialgruppe mente at spesialgruppene var den viktigste delen av NBF, men selv ikke disse hadde likelydende svarkombinasjoner.

Gratisprinsippet

Hvis vi ser på de enkelte hjertesakene og ikke på kombinasjonene mellom dem var det gratisprinsippet som skilte seg aller mest ut. Denne saken er viktig for medlemmer i alle aldersgrupper, i alle regioner og uavhengig av hvor lenge man har vært medlem. De som er interessert i digitale tjenester har også mer tradisjonelle hjertesaker, slik som litteraturformidling. Litteraturformidling er en av de hjertesakene flest har valgt. Slik vi ser det, står altså de tradisjonelle verdiene fremdeles sterkt i bibliotekene.

Nasjonal bibliotekstrategi

Før undersøkelsen ble sendt ut hadde vi en intern diskusjon i NBF om vi i det hele tatt

NBF-medlemmenes hjertesaker:

Kommunesammenslåingens betydning for folkebibliotek	72	9.6%
Skolebibliotek som læringsarena og integrert del av skolen	144	19.3%
Open Access på norsk forskning (at den skal være tilgjengelig)	133	17.8%
Gratisprinsippet	350	46.9%
Nasjonal bibliotekstrategi	184	24.6%
E-bokutlån	39	5.2%
Nasjonale fellestjenester	175	23.4%
Fjernlånsamarbeid	82	11%
Bibliotek som debattarena	83	11.1%
Folkebibliotek i åpningstid, personale, innkjøpsbudsjett	168	22.5%
Mobile bibliotekstjenester (bokbuss, bokbåt)	22	2.9%
Kompetanseheving av bibliotekansatte	199	26.6%
Videreføring av Program for skolebibliotek	26	3.5%
Videreføring av Leseløft	14	1.9%
Problemstillinger rundt ytringsfrihet	41	5.5%
Innkjøpsordningene	33	4.4%
Internasjonal bibliotekpolitikk	25	3.3%
Åndsverksloven og opphavsrett	39	5.2%
Bruk av digitale kunnskapskilder i bibliotekene	109	14.6%
Litteraturformidling	204	27.3%
Vet ikke	9	1.2%
Andre	24	3.2%

skulle ha med alternativet «Nasjonal bibliotekstrategi», da det var usikkert om medlemmene ville forstå hva begrepet innebar. Heldigvis tok vi det med. Hele 24,6% svarte at dette var en av deres hjertesaker. Det er det verdt å merke seg. Figuren over viser hvordan medlemmene for øvrig fordeler seg på saker.

«Hva skal vi med NBF når vi har BF?»

Tro det eller ei, det finnes medlemmer som ikke er helt sikre på hvilken organisasjon de er medlem i, og enda flere som ikke helt skjønner hva de skal med NBF når man

har BF. Dette kom frem både i undersøkelsen, gjerne under kommentarene, men også når vi som utsendte har pratet med folk i ulike settinger, i embets medfør.

Her er det en jobb å gjøre. Det er klart at om man ikke vet forskjellen, eller nesten enda verre – ikke vet hva organisasjonen i det hele tatt driver med – blir det vanskelig å rekruttere nye medlemmer.

Når organisasjonen nå vet hvordan medlemsmassen fordeler seg på ulike saker, kan det gi en pekepinn på hvilke saker som også i fremtiden må frontes for å tiltrekke seg nye medlemmer. ■

Gratulerer, Tromsø

I 2005 ble Fokus kino i Tromsø bygget om til byens bibliotek, som i dag nærmest har fått ikon-status. Biblioteket har i det siste satset på utvikling med jevnlig debatter og arrangementer for voksne og barn.

I fjor kunne du også begynne å bruke mobilen som lånekort, og i vinter åpnet de selvbetjent bibliotek med utvidet åpningstid.

I august ble jubileet feiret med boller og brus. ■

MEDLEMSSIDER FRÅ NORSK BIBLIOTEKFORENING

AUGUST/
SEPTEMBER

TOVE SAMA OG CAROLINE
GABRIELSEN FRÅ NBF
ACDER PÅ ARENDALS-
UKA

APS ORDFØRARKAN-
DIDAT I OSLO, TONE
TELLEVIK DAHL,
VART GLAD FOR
BIBLIOTEKARGU-
MENT OG FLYER DÅ
MARIANN SCHJEIDE
MØTTE HENNE OG BY-
STYREKANDIDAT VIC-
TORIA MARIE EVENSEN

MARIANN SCHJEIDE MULTI-
TASKAR PÅ LANSERINGA AV
NASJONAL BIBLIOTEKSTRATE-
GI MED BANAN OG E-POSTLES-
ING GJER HO SEG KLAR FOR
MANGE INTERVJU

STAND PÅ MELA-
FESTIVALEN 14-
16. AUGUST.

14-20. AUGUST DELTOK NORSK
BIBLIOTEKFORENING PÅ IFLAS
INTERNASJONALE BIBLIOTEK-
KONFERANSE I SØR-AFRIKA

Reisebrev frå Mariann Schjeide

Siste timen i Cape Town. The Mother City. Eg sit i 19. etasje med eit glas kvitvin. Dette har vore eit eventyr. Ikkje berre det å nesten måtte knipe seg i arma kvar morgon for å ta innover seg at eg verkeleg er så langt sør på kloden. Det er stort nok i seg sjølv. Det er godt å kjenne på at eg ikkje er meir blasert og "bereist" enn at eg kan setje pris på det. Eg visualiserer stadig vekk globusen! Men også dette: Få møte kollegaer frå heile verda, vi har det same utgangspunktet, vi ønskjer å gjere ein forskjell for folk i deira daglegliv. Og særleg her i Sør-Afrika der utdanning og tilgang til informasjon

NORSK BIBLIOTEKFORENINGS LEIAR
MARIANN SCHJEIDE MØTER RANDA
KAMAL, LEIAR FOR DEN PALESTIN-
SKE BIBLIOTEKFORENINGEN (PLIA)
PÅ IFLA-KONFERANSEN I CAPE
TOWN NBF BETALAR IFLA-KONTIN-
GENTEN FOR PLIA.

verkeleg er med på å gjere folk til myndiggjorte borgarar i eit land som har ei mørk historie, men ei lys framtid. Svært mange afrikanske bibliotekfolk deltek, og det er fint å vere i det nesten kvite mindretalet. Og så dette: Eg er så privilegert på fleire plan. Å vere leiar i Norsk Bibliotekforening er verkeleg verdas beste jobb. Det å få jobbe med det eg synes eg er flinkast til og brenn mest for gjer meg audmjuk og lukkeleg. Og alltid, alltid vil eg ønske meg tilbake til Cape Town.

Dette er medlemssidene frå Norsk Bibliotekforening. Likar du det du les? Meld deg inn, då - eller verv ein venn!

Utgjevar: Norsk Bibliotekforening. Lagast av: Kristin Storrusten. Ansvarleg for bilaget: Mariann Schjeide

Kontakt: nbfn@norskbiibliotekforening.no / 23 24 34 30 / @forbibliotek

BIBLIOTEK SOM VALKAMPSAK

I samband med kommunevalet 2015 er målet til Norsk Bibliotekforening (altså deg og meg!) å gjere bibliotek til noko politkarane og veljarane snakkar om.

KARTLEGGING AV KOMMUNEØKONOMI

Opptoppinga til kommunevalet var undersøkinga av folkebibliotekøkonomi som vart publisert på våre medlemssider i førre Bok og Bibliotek. Desse tala synte at bibliotekandelen av kulturbudsjetta er redusert 33 % på eit drygt tiår, og bibliotekårsverk per innbyggjar er redusert frå 4,1 til 3,4.

Statistikken har skapt diskusjon, og vi har fått tilbakemeldingar på at tala har vore gode å ha lokalt. Desse tala skal vi arbeide vidare med. Saman med gode argument skal vi bevisstgjere på kva bibliotek er og kan vere.

NASJONAL BIBLIOTEKSTRATEGI

Norsk Bibliotekforening er (heldigvis!) ikkje dei einaste som arbeider med å aktualisere bibliotekpolitikk. 12. august vart Kulturdepartementets nasjonale bibliotekstrategi lagt fram, i samarbeid med Nasjonalbiblioteket.

Denne strategien var etterlengta, men gav først og fremst ei retning for Nasjonalbiblioteket og folkebiblioteka. Vår leiar Mariann Schjeide understreka for mediene at det biblioteka verkeleg treng, er midlar for å rette opp i den systematiske underbudsjetteringa over fleire år.

No bør bibliotekinteresserte bruke bibliotekstrategien til å leggje press på bibliotekseigarar til å utvikle biblioteka vidare. Saman skal vi overbevise politkarar og andre om at bibliotek er noko heilt anna enn det var for tretti år sidan, og denne utviklinga vil berre fortsetje om biblioteka får ram-

STEM MED
BIBLIOTEKHJERTET

#JATILBIBLIOTEK

 Norsk Bibliotekforening

14. SEPTEMBER ER DET KOMMUNEVALG I NORGE
VI TRENGER POLITIKERE SOM FORSTÅR
AT BIBLIOTEKET ER VIKTIG

ENHVER POLITIKER KAN VÆRE
BIBLIOTEKPOLITIKER -
UAVHENGIG AV POLITISK FARGE

DE FLESTE FOLKEBIBLIOTEK FÅR STADIG MINDRE
PENGER Å RUTTE MED. DET GÅR UTOVER
ARRANGEMENT, INNHOLD I HYLLENE,
ÅPNINGSTIDER OG PERSONALRESSURSER.
DET ER POLITIKERNE SOM BEVILGER PENGER.

IKKE LA POLITIKERNE GLEMME BIBLIOTEKET.
STEM MED BIBLIOTEKHJERTET

Valbrosjyre 2015, retta mot veljarar

Valbrosjyre 2015, retta mot politikarar

Norsk Bibliotekforening

BLI VALGVINNER
MED BIBLIOTEKET

#JatilBibliotek

ALLE KOMMUNER MÅ HA ET BIBLIOTEK -
MEN DET ER POLITIKERNE SOM KAN
BEVILGE PENGER TIL ET BRA BIBLIOTEK

FOR HVER KRONE SOM BRUKES PÅ
BIBLIOTEK FÅR SAMFUNNET 4 TILBAKE

BIBLIOTEK GIR NETTOGEVINST PÅ
BRUTTONASJONALPRODUKTET

FOLK LIKER BIBLIOTEK, OG FOLK LIKER
BIBLIOTEKPOLITIKERE BIBLIOTEK STYRKER
INTEGRERING, DIGITAL DELTAGELSE OG LÆSEOPPLÆRING

ENHVER POLITIKER KAN VÆRE BIBLIOTEK-
POLITIKER - UAVHENGIG AV POLITISK FARGE!

* AABO, 2000 "THE VALUE OF PUBLIC LIBRARIES" DOKTORAVHANDLING
** COPENHAGEN ECONOMICS, 2001 "FOLKEBIBLIOTEGERNES SAMFUNNSØKONOMISKE VERDI"

mevilkår til å gjere det. Biblioteka har utfordringar i ein digital verd, men dette er utfordringar og ikkje dødsdom.

MØTE MED FOLK

Vi har stått på stand på Arendalsuka, Mela og Literaturfestivalen på Lillehammer. Målet er ikkje berre å rekruttere nye medlemmar; like viktig er det å snakke med folk utanfor bibliotekmiljøet om bibliotek, bibliotekpolitikk og Norsk Bibliotekforening sitt arbeid.

Dei vi prata med, lurte ikkje på *kvifor* dei skulle røyste med bibliotekhjartet, men *korleis*. Folk flest er på biblioteket si side, men er ikkje van med at det er noko dei kan ta opp med politikarane. Vi ba dei om å spørje sine politikarar om kva dei mener om bibliotek, og sjå etter bibliotek i partiprogram og valkampmateriell. Bibliotek er ikkje ein partipolitisk sak, og lokalt kan det vere ulike parti som ønskjer å satse på bibliotek.

NASJONAL BIBLIOTEKDAG

For å setje søkelys på kva bibliotek er og kan vere, har Norsk Bibliotekforening tatt initiativ til Noregs fyrste nasjonale bibliotekdag. Denne var 26. august 2015, og vart markert over heile landet

- i alle typer bibliotek.

Målet med Nasjonal bibliotekdag er å vise alt det fantastiske bibliotek kan gjøre. Og det gjenspeglar seg i kva biblioteka gjorde denne dagen: Nokre delte ut godteri, det var politiske debattar, stands ute blant folk, opning av meiropent bibliotek, bokkafear og lesestunder.

No skal vi i Norsk Bibliotekforening evaluere dagen og sjå om vi gjer det same neste år, og kva vi eventuelt skal endre. Om du har innspel, tek vi gjerne imot!

MEN VART DET RESULTAT?

Det er for tidleg å kunne seie om #jatilbibliotek-kampanjen har hatt reell effekt, og enno har ikkje budsjettøsten satt i gang for fullt. Vårt inntrykk er at mange ikkje har tenkt på bibliotek som ein politisk sak. Kanskje har vi tent eit lite bibliotek-politisk hjarte eller to?

Så gjenstår det å sjå om veljarane har røysta med bibliotekhjartet og vil følge opp sine politiskarar på bibliotekfeltet. Valkampen er over, men no skal løfte og planar iverksettast. Vi fortset å snakke høgt om bibliotek!

KRISTIN STORRUSTEN

BOSTEDS- OG PAPIRLØSES RETTIGHETER I BIBLIOTEKET

Norsk Bibliotekforening mener at alle som er i landet skal kunne bruke biblioteket. Kanskje er det aller viktigst for dem som ikke kan vise gyldig ID at de får tilgang til den informasjonen biblioteket kan gi gjennom internett, bøker, aviser og andre medier.

I mai vedtok Norsk Bibliotekforenings spesialgruppe for flerkulturelle bibliotekstjenester (FlerKult) en årsmøteuttalelse som sier at bibliotekene skal tilby innhold også til dem som ikke kan vise gyldige ID-papirer eller har adresse. Hovedstyret i Norsk Bibliotekforening støtter uttalelsen, og Mariann Schjeide ble intervjuet om saken i Klassekampen i juni.

Det er ulik praksis på dette i landet, og flere bibliotek låner allerede ut bøker til bostedsløse. Norsk Bibliotekforening vil oppfordre alle bibliotek til å gjøre det. Vi ønsker at Nasjonalbiblioteket utarbeider en nasjonal praksis for dette.

Erfaringer fra Sverige viser at man for eksempel kan bruke bibliotekets adresse for dem som ikke har et sted å bo. Det er også et ganske sterkt bilde: Hvis du ikke har noe annet sted å bo, er biblioteket hjemmet ditt.

Biblioteket må være for alle. Lov om folkebibliotek slår fast at folkebibliotekene «skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet». Men hvem er «alle som bor i landet»? Inkluderer det mennesker som bor eller oppholder seg i Norge, men som ikke har en adresse? Inkluderer det mennesker som bor eller oppholder seg i Norge, men som av ulike årsaker ikke kan eller ønsker å vise legitimasjon? Uklarhet om hvem bibliotekloven gjelder for, gjenspeiler seg i ulik praksis i bibliotekene. Hvis du spør bibliotekansatte om de gir et likeverdig tilbud til bosteds- og papirløse, vil svarene variere.

Les hele uttalelsen på flerkult.norskbibliotekforening.no

நூல்நிலையத்துக்கு ஆதரவு
VIVE LES BIBLIOTHÈQUES
تحيا المكتبات العامة
NIECH ŻYJE BIBLIOTEKA
БИБЛИОТЕКЕ - ДА
GIRTERAJUS FAL
هەر بژی کتێخانه
JA VOOR BIBLIOTHEEK
#JaTilBibliotek

TILGANG TIL INFORMASJON ER EN
MENNESKERETTIGHET DET GJELDER OGSÅ DEG
SOM HAR ET ANNET MØRSMÅL ENN NORSK

BIBLIOTEKET FORMIDLER DET FRIE ORD
PÅ ALLE SPRÅK OG TIL ALLE FOLK

BIBLIOTEKET STIMULERER SPRÅKUTVIKLING
OG DEMOKRATI BIBLIOTEKET ER SOSIALT,
OG LAR OSS BLI KJENT MED HVERANDRE
BIBLIOTEKET ER ET FRISTED

«BIBLIOTEKET VAR DET STEDET VI FIKK GÅ UTEN Å
SI FRA TIL MAMMA OG PAPPA HVOR VI SKULLE»
- AYSE KOCA, FORFATTER

BRUK BIBLIOTEKET
FOTTELL VERDEN HVA BIBLIOTEK BETYR FOR DEG

 Norsk Bibliotekforening
Spesialgruppen for
flerkulturelle bibliotekstjenester

Ny brosjyre fra NBF FlerKult

HILSEN BIBLIOTEKMISTJONÆRENE

Arendalsuka er en politisk møteplass, og naturligvis var Norsk Bibliotekforening på plass for å overbevise politikere og andre om at bibliotek er en fantastisk idé.

Lokalavdelingen i Agder hadde stand på Arendalsuka, og vi delte ut flyere og buttons til folk som stort sett var hjertens enige med oss om at biblioteket er en av de beste ideene som finnes. Vi oppsøkte politiske partier i deres egne telt, og de vi snakket med der var også enige i at biblioteket er fantastisk.

Ved å ha en stand på Arendalsuka minner vi både politikere og publikum om at bibliotekene ikke driver seg sånn helt av seg selv. Vi trenger midler til drift og det er det politikerne som skal bevilge. Og det er ikke sånn at vi får et eksemplar av hver eneste bok som blir gitt ut i Norge, så vi trenger et bokbudsjett.

Vi var godt bemannet fra lokalavdelingen, og Norsk Fagbibliotekforening stod på stand med oss noen dager. Det å stå på stand er en naturlig ting for noen, og litt mer krevende for andre. Men vi så at ved å kaste oss ut i det og stoppe folk som gikk forbi, fikk vi delt ut buttons og flyere. Ingen fikk noen store traumer etterpå heller.

Vi skal ha stand også neste år, for vi mener at det er verdt innsatsen. Da blir det nok noen forandringer. Vi vil prøve å få til mer interaksjon med publikum. Vi vil få dem til å være på standen vår litt lenger, så vi kan snakke enda litt mer om hvor viktig det er å stemme med bibliotekhjertet!

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
TOVE SAMA, LEDER I NBF AGDER

Ordet mela er sanskrit, og betyr «når man møtes» eller «å møtes» og vi møtte virkelig mange på MELA-festivalen i Oslo 14-16. august.

Lokalavdelingen vår i Oslo/Akershus, Flerkult (Spesialgruppen for flerkulturelle bibliotek tjenester) og Deichmanske bibliotek samarbeidet om felles stand. NBF stilte med brosjyrer, buttons, leppepomader og ikke minst godteri. Du skal aldri undervurdere betydningen av hand-outs når du kjemper om folks oppmerksomhet!

Vi møtte mange folk – og mange viste seg å være ivrige bibliotekbrukere. Mange er for bibliotek, men bruker det lite. Samtidig møter du alltid noen kritiske røster, de som mener at bibliotek ikke er viktig, som ikke skjønner hvorfor vi skal bruke penger på bibliotek, at alt finnes digitalt og at bibliotekene har utspilt sin rolle. Det kan være krevende møter, men du lærer utrolig mye av å måtte argumentere for dine synspunkter. Og de aller fleste er veldig hyggelige.

I etterkant har vi en felles evaluering for å oppsummere hva vi lærte og eventuelt kan gjøre annerledes neste gang. Nye ideer har dukket opp underveis. Det er litt for tidlig å konkludere på om vi stiller på stand neste år, eller om vi skal forsøke nye metoder for å nå ut til folk.

Vi er enige om at samarbeidet mellom lokalavdeling og spesialgruppe var vellykket. Vi lærte mye om hverandre og måten vi arbeider på som tillitsvalgte. Det var også et pluss å ha med Deichman på laget – da fikk vi virkelig vist i praksis hva et bibliotek er, og kan være, for deg, meg og mannen i gata.

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
CAMILLA SØRBYE, LEDER NBF FLERKULT
HEIDI HOVEMOEN, LEDER NBF OSLO/AKERSHUS

INNSPILL TIL VEDTEKTENE?

Hovedstyret foreslår endringer i vedtektene for Norsk Bibliotekforening. Endelig endringsforslag vil bli lagt fram på landsmøtet i Tromsø i 2016.

I en prosess for å avklare skattespørsmål for Norsk Bibliotekforening, fikk vi fra Skatt Øst bekreftet at foreningen anses som en skattefri institusjon. Men foreningen er bedt om å endre vedtektene slik at det kommer tydelig fram at overskudd kun kan benyttes til foreningens ikke-erhvervsmessige formål. Vedtektene må med andre ord endres, og da er alle paragrafene gjennomgått med tanke på forenklinger og språkmessige forbedringer.

I tillegg til ny § 2 Virksomhet, er det foreslått ny tekst for blant annet formålsparagraf, medlemskap og stemmerett. Endringene er gjort for å gi teksten større tydelighet. Det er også foreslått noen endringer i vedtektene for valgkomiteen. Du finner hele forslaget til endringer på våre nettsider: norskbibliotekforening.no.

FORSLAG TIL FORMÅLSPARAGRAF
NORSK BIBLIOTEKFORENING (NBF) ER EN INTERESSE-ORGANISASJON FOR BIBLIOTEK OG BIBLIOTEKINTERESSE. VÅRT FORMÅL ER Å STYRKE OG UTVIKLE BIBLIOTEKENES POSISJON I SAMFUNNET, OG FREMME BIBLIOTEKENES INTERESSER OVERFOR OFFENTLIGE MYNDIGHETER OG SAMFUNNET GENERELT. NBF MENER AT ALLE INNBYGGERES TILGANG TIL BIBLIOTEK OG INFORMASJON ER GRUNNLEGGENDE FOR YTRINGSFRIHET, DEMOKRATI OG MENNESKERETTIGHETER.

Hovedstyret i Norsk Bibliotekforening oppfordrer medlemmer til å komme med forslag og innspill til endringsforslagene. Tilbakemeldinger sendes skriftlig til sekretariatet innen 20. september 2015.

BETAL KONTINGENTEN

På grunn av omlegging til nytt medlemssystem og utskiftninger i sekretariatet har vi ikke fått fulgt opp kontingentkravene slik vi skulle ønske. Nå sender vi ut nye oppfordringer om å betale. Kontingenten er avgjørende for at vi kan drive god bibliotekpolitikk og snakke høyt om bibliotek i media.

Er du usikker på om du har betalt, eller vil du melde deg inn? Ta kontakt på nbf@norskbibliotekforening.no eller 23 24 34 30 for å gi ditt skjerv.

FORSLAG TIL VALGKOMITEEN?

På landsmøtet 9. mars 2016 skal valgkomiteen legge frem sin innstilling til leder og hovedstyremedlemmer i Norsk Bibliotekforening. Alle medlemmer kan komme med tips og forslag. Send ditt tips til valgkomiteens leder Per Olav Sanner per.olav.sanner@stange.kommune.no innen 15. oktober.

VELKOMMEN TIL FJERNLÅNSKONFERANSE

Fredag 2. oktober 2015 arrangerer Norsk Bibliotekforenings spesialgruppe for referanse- og fjernlånsvirksomhet en dagskonferanse på Thon Hotel Opera i Oslo. Det blir en fullspekket dag fra 9.30 til 17.00, med relevant innhold for folkebibliotek og fagbibliotek.

Det er fortsatt noen få ledige plasser igjen. Mer informasjon: referanse.norskbibliotekforening.no.

VI JOBBER FOR DEG

Norsk Bibliotekforenings sekretariat holder til i Bibliotekenes Hus på Ensjø i Oslo. Du kan alltid komme innom, sende en e-post eller ringe hvis du lurer på noe om vår politikk eller organisasjon. Vi

følger opp aktiviteten lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Anne-Hilde Tvenge ble ansatt som ny økonomikonsulent i juli. Vi gleder oss til å samarbeide med henne!

ANN BERIT HULTHIN

KRISTIN STORRUSTEN

ANNE-HILDE TVENGE

ESPEN HARDY IVERSEN

STEIN STØRSET GRØDAHL

EVELYN SKOLEMESTRA BJERKE

NBF TIDSSKRIFTFORMIDLINGEN

NBF Tidsskriftformidlingen er et medlems-tilbud for alle våre institusjonsmedlemmer. Hos oss får du gunstige priser på avis- og tidsskrift-abonnement fra Norge og utlandet. Vi yter personlig service og lang erfaring med tidsskrift-formidling i bibliotekmiljøet.

Alt overskudd fra NBF Tidsskriftformidlingen går rett til Norsk Bibliotekforening. Dermed er vi en god samarbeidspartner både direkte og som bidragsyter til bibliotekpolitikken.

Vi følger bibliotekhverdagen tett, og ønsker å gi

gode og relevante tilbud til deg som er kunde.

SSBs undersøkelse av bibliotekbruk viste at ungdom og unge voksne bruker biblioteket mindre. Den nasjonale bibliotekstrategien understreker at biblioteket må etterstrebe å nå unge brukere.

Kanskje kan et godt tidsskrifttilbud være med og lokke ungdom til biblioteket? Ta kontakt med oss for å diskutere abonnement på for eksempel Det Nye, Gamereactor, Illustrert Vitenskap, Mojo, Four Four Two eller Topp. Du finner oss på telefon 23 24 34 30, eller send en e-post til tidsskrift@norskbiotekforening.no.

VI SØKER ÅRETS BIBLIOTEK - VET DU HVOR DET ER?

Norsk Bibliotekforening deler ut den gjeveste prisen et norsk bibliotek kan få - Årets bibliotek! Nå trenger vi tips til kandidater for Årets bibliotek 2015.

Alle bibliotekbrukere kan foreslå kandidater innen 20. oktober.

Prisen tildeles et bibliotek som i de senere år har anvendt nye ideer eller som har utmerket seg gjennom et godt og effektivt samarbeid med de som bruker/styrer biblioteket. Fremtidsrettede, utradisjonelle og offensive tiltak innen kunnskapsformidling og kulturopplevelse, markedsføring, brukervennlighet og tilgjengelighet, god service og god ressursutnyttelse kan være kriterier for tildeling av prisen. **Foreslå kandidater på norskbibliotekforening.no/arets-bibliotek**

Sagt om bibliotek

For på biblioteket er alle like rike! Der er alle millionærer. Der får du alt du peker på.

- Henning Bergsvåg i Bergens Tidende 4. august

Jeg står altså foran Trondheims vakreste bygning. Og jeg tenker at av alt det fine menneskeheten tross alt har skapt er bibliotekene noe av det aller fineste; hus fylt av kunnskap, av glede og med et innhold som både opplyser og beriker livene våre, de bidrar til at samfunnet blir et bedre sted å være og at verden tar små skritt framover.

Ørjan Greiff Johnsen i Adresseavisa 5. august

Ei tid etter at filialen var nedlagd melde det seg behov for eit tilbod til dei eldre i bygda. Og då byrjar det å bli komisk, for igjen ser ein isolert på verkemidla og lagar aktivitetstilbod til dei eldre i regi av kommunen. Men det passar ikkje dei unge som også treng eit tilbod, og så vert det oppretta nye tiltak for den gruppa. Og kostnaden med tiltaka, i tillegg til å drifte bibliotektilbod for skulen, oversteig truleg kva det kosta å drive bibliotekfilialen.

Svein Nesheim på NRK Ytring 3. august

Erfaringene fra Bergen bør gi håp til landets folkebibliotek. Men det forutsetter at kommunene, som eier bibliotekene, er villig til å gi feltet en helt annen oppmerksomhet, og evner å prioritere dem høyere.

Lederen i Bergens Tidende 16. august

Norsk Bibliotekforening har ei ny brosjyrerække på gong. Du kan sjå alle på norskbibliotekforening.no/jatilbibliotek, og du kan sende ein e-post til nbf@norskbibliotekforening.no om du ønskjer deg nokre av dei. #jatilbibliotek!

Kunnskapsorganisasjonsdagene har som mål å presentere aktuelle problemstillinger innenfor kunnskapsorganisering. Dagene arrangeres hvert år av Høgskolen i Oslo og Akershus, med bidrag fra fageksperter fra både inn- og utland. Vi gir på de neste sidene to smakebiter fra årets KORG-dager.

Hypertekstens hemmelige historie

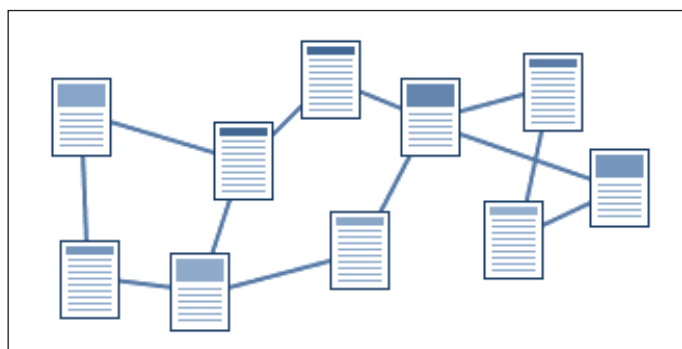
AV AUD GJERSDAL, FRILANSJOURNALIST

Hypertekst har en skjult historie. Den konvensjonelle historien starter ofte med «Memex», som Vannevar Bush beskrev i en artikkel i 1945. Dette var en tenkt maskin hvor en kunne koble sammen dokumenter som var lagret på mikrofilm, og følge disse lenkene etterpå.

Men det skjedde ting før dette. På 1930-tallet utviklet Emanuel Goldberg en søkemaskin der en kunne gjøre søk på nøkkelord i store mengder mikrofilm. Og der finnes flere pionerer, som mangler i historien. Teknologimiljøer er gjerne opptatt av fremtiden og det neste som kommer. Likevel er det viktig å også se bakover, og få en historisk bevissthet. Professor Alex Wright fra School of Visual Arts, New York, presenterte en alternativ, europeisk, hypertekstens historie på årets KORG-dager.

Tidlig informasjonseksplasjon

Wright starter historien sin med Conrad Gessner, en sveitsisk naturforsker fra 1500-tallet. Han ville katalogisere alt i naturen, og tok mange notater.

Hypertekst: Elektronisk tekst som inneholder koblinger til andre tekster, enten i samme eller i andre datafiler. Om leseren «velger» en kobling, vil den tilkoblede teksten hentes inn i brukerens maskin og vises på skjermen. (Kilde: snl.no)

– Hver gang han observerte noe i naturen skrev han det ned på en papirlapp, som han la i en samling, sier Wright. Denne teknikken fant Gessner så nyttig at han brukte den videre for å lage en universell bibliografi over alle bøker som var publisert. Han skrev da ned alle publikasjonene han fant på katalogkort og gav senere ut Bibliotheca Universalis, som var et forsøk på å katalogisere alt som var publisert.

– Gessner var ikke den første som drømte om å lage en universell bibliografi, men teknikken hans med å skrive på indekskort fortsatte, og filosofen Leibniz brukte den videre i et «Minne-kabinett», slik at han fikk oversikt over sine ideer, sier Wright.

Alternativ. Professor Alex Wright presenterte en alternativ hypertekstens historie på årets KORG-dager.

Så, allerede på midten av 1800-tallet kommer en informasjonseksplasjon, delvis som følge av industrialiseringen av forlagsvirksomheten.

– Kombinasjonen av ny teknologi, sosial og økonomisk forandring gav et massemarked for

litteratur, sier han. De første dagsavisene, tidsskrifter og populære romaner kommer, og det blir behov for nye systemer til å håndtere informasjonen. Dewey og Cutter har laget distribuerte katalogsystemer. Vi befinner oss nå på slutten av 1800-tallet, med fokus på nettverksbygging: Jernbane, telegraf og post gjør det mulig å utveksle ideer over grensene.

Nesten som hypertekst

På den tiden ble en av de viktigste pionerene født, nemlig belgiske Paul Otlet, som tidlig begynte å tenke på hvordan en skulle organisere informasjonen. Sammen med juristen Henri La Fontaine begynte han arbeidet med en universell bibliografi, en universell katalog over alt som var publisert. Informasjonseksplasjonen gjorde at verden trengte et slikt universelt lager. Otlet mente at bibliotekarene løste feil problemer: De var altfor fiksert på boken, og ►

det på en tid der informasjon har forandret seg.

– Der var tidsskrifter, fotografier, og senere lydopptak. Han mente at verden trengte et sofistikert system for å håndtere all informasjonen, og han endte opp med å foreslå UDK, hvor han forsøkte å gå utover boken, og utviklet et system hvor en kunne indeksere innholdet av hver informasjonsenhet, og gjøre det tilgjengelig på en måte som ville gjøre det mulig å remixe informasjon på interessante måter, sier Wright. Etter hvert begynte den belgiske regjering å støtte prosjektet med å lage en universell bibliografi. De leide inn folk og snart hadde katalogen ca 16 millioner innførsler.

– De begynte å tilby en søketjeneste hvor en kunne sende inn spørsmål, personalet slo opp og telegraferte svaret tilbake, akkurat som en søkemotor, sier Wright.

Otlet sitt neste prosjekt var Verdensmuseet (Palais Mondial). Ideen var å skape et universelt museum som dekket et stort spekter av emner. Det ble til over 100 rom i en stor bygning.

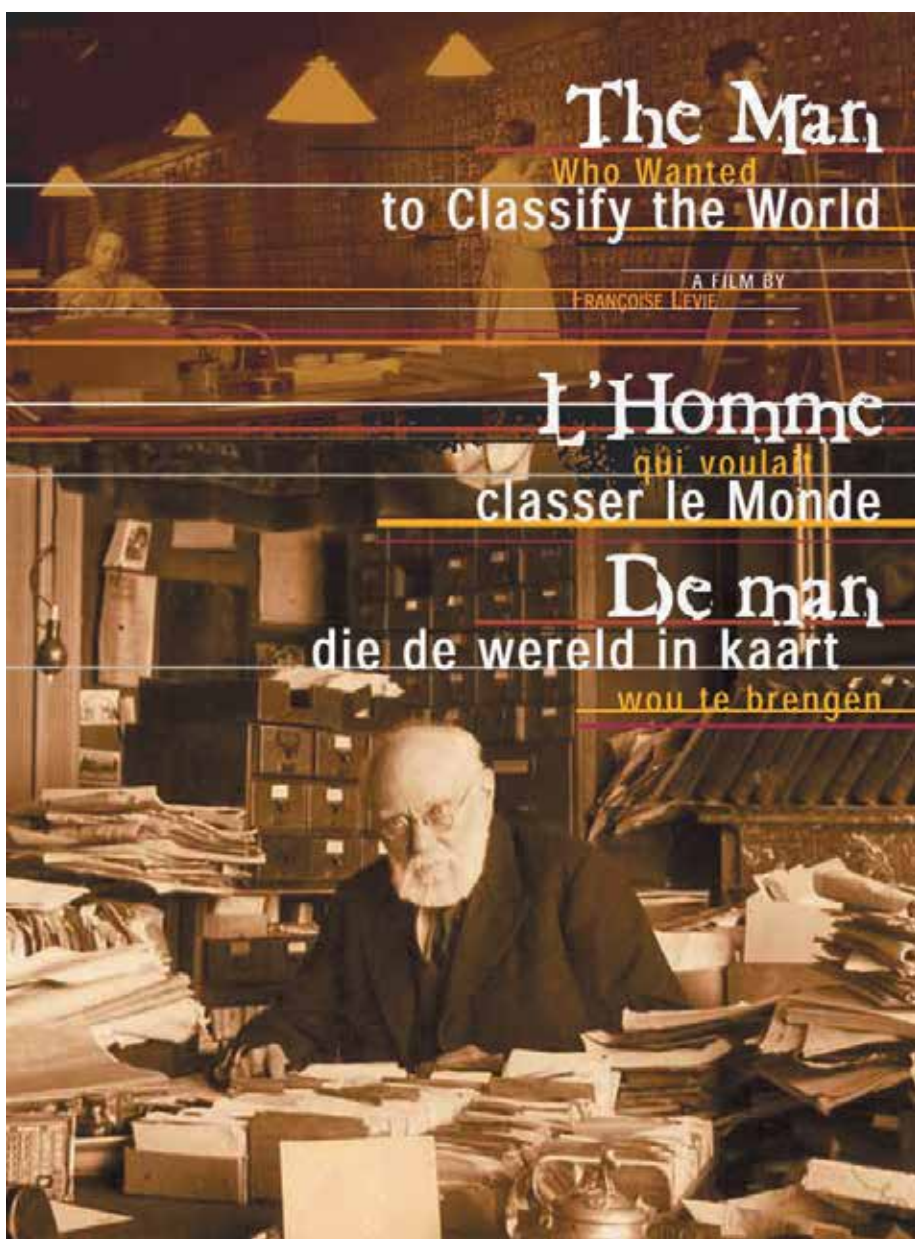
– Det ble et rom for hvert emne. Dette ble et fysisk grensesnitt til den universelle bibliografien. Det var nesten som hypertekst. Ideen var at hvis du finner emnet interessant, så kan du gå til den universelle bibliografien og finne mer informasjon. Det var nesten som en visning på skjerm, med et visuelt grensesnitt til all denne informasjonen, sier Wright.

Visjoner fra forrige århundre

En av Otlets samarbeidspartnere var den norskfødte billedhuggeren Hendrik Christian Andersen, som bosatte seg i Roma. Andersen begynte etter hvert å utvikle ideer om en verdensby, og samarbeidet med den franske arkitekten Ernest Hébrard. Tanken var at Verdensbyen skulle bli hovedstaden til en ny verdensregjering. Andersen publiserte en omfangsrik bok med detaljerte beskrivelser av byen. Han kom i kontakt med Otlet, og i dette samarbeidet ble de enige om at Universalbibliografien og Verdensmuseet skulle bli en del av Verdensbyen.

– Det virket spekulativt, men det var seriøst. De hadde funnet en eiendom i Belgia hvor de ville bygge dette, sier Wright. Imidlertid stoppet første verdenskrig arbeidet.

– Otlet begynte å se fremover og så nye teknologier komme, fjernsyn, radio, mikrofilm, sier Wright og viser litt fra filmen «The Man Who Wanted to Classify the World», av Françoise Levie. Der siteres Otlet sine visjoner fra boken *Traité de documentation* (1934):

Here, the workspace is no longer cluttered with any books. In their place, a screen and a telephone within reach. Over there, in an immense edifice, are all the books and information. From there, the page to be read, in order to know the answer to the question asked by telephone, is made to appear on the screen. [...] There would be a loudspeaker if the image had to be complemented by oral data and this improvement could continue to the automating the call for onscreen data. Cinema, phonographs, radio, television: these instruments, taken as substitutes for the book, will in fact become the new book, the most powerful works for the diffusion of human thought. This will be the radiated library and the televised book.

Historisk bevissthet er viktig, men en må også se fremover. Wright forestiller seg at

semantisk web og mer automatiske tilnærminger til klassifikasjon er noen av trenderne som kommer. Google holder også på med viktige ting:

– Et interessant prosjekt er Google Knowledge Vault, hvor en forsøker å lage en algoritme for hva som er sant, i motsetning til hva som er mest populært, avslutter han. ■

Videre lesning:

Levie, F. (2007) *L'homme qui voulait classer le monde*

Rayward, B. (1975). *The Universe of Information*

Wright, A. (2014). *Cataloging the World*

WebDewey på norsk

AV AUD GJERSDAL, FRILANSJOURNALIST

Den 15. september i år lanserer Nasjonalbiblioteket (NB) etter flere års arbeid norsk WebDewey, som er en norsk utgave av Dewey på web. Vi går nå fra Dewey på papir til et webbasert verktøy.

– Dette gir en gryende utnyttelse av klassifikasjonsdata, som kan bedre søkeinngangene både til samlingene våre, men også på tvers av dem, sier Unni Knutsen.

– Det gir i større grad mulighet til gjenbruk av hverandres arbeid, fortsetter Elise Conradi, og peker på at WebDewey gir mer enn en ordning av bøker på hyllen, det både effektiviserer klassifikasjonsarbeidet, og forbedrer sluttbrukerverktøy, blant annet ved at emnesøk blir bedre. Norsk WebDewey er basert på DDC 23, som er den fullstendige amerikanske utgaven, noe som gjør det mulig å også gjenbruke arbeid fra andre land som USA, England, Sverige og Tyskland. Med dette får vi ifølge Conradi over 40 000 deweyklasser, 12 000 fasetter i form av hjelpetabeller og over 102 000 registertermer. Dewey gir nå store muligheter for å bygge nummer, og disse lagres i WebDewey med tilhørende registertermer.

– Vi skal slippe å bygge et og samme nummer flere ganger. Muligheten for å lagre registertermer med en gang, betyr kanskje at lokale emneregistre blir overflødig, sier Conradi.

Mellomtittel

– Emneregisterets funksjon forsvinner ikke, selv om modulen for nummerbygging blir assimilert i WebDewey. Så deler vi numrene slik at andre klassifikatorer kan bygge, og så kan vi nyte godt av det andre har bygd igjen, supplerer Knutsen, og understreker at det fortsatt må være mulig å søke i egne kataloger. Prosjektet «BIBSYS Biblioteksbase i semantisk web» utforsker nå muligheter for å oppnå dette.

– Verdien av Dewey og registertermene ligger i hva vi kan gjøre med dem for å skape gode sluttbrukersystemer, understreker Conradi og forteller videre at samtidig med WebDewey, lanseres WebDeweySearch.

– Dette er et gratis søkesystem som er ment å være en sluttbrukerinngang til sam-

Unni Knutsen.

Elise Conradi.

lingene. Det bygger på deweydata¹ og kobles til Biblioteksøk², sier hun. Vi kan ikke forvente at brukeren vil forlate katalogen for å søke i den, og NB har derfor utviklet en API³ som gir tilgang til de samme dataene. Også dette er gratis, og er lisensbasert med noen begrensninger fra OCLC på hvordan den kan brukes.

– Vi slipper dataene løs slik at vi kan utvikle selv, eller få leverandører av biblioteksystemer til å lage gode tjenester, sier Conradi, og påpeker at vi nå må begynne å bruke deweydata.

Tror på mapping

Emneordssystemer vil fortsatt være viktige, men de bør kobles til Dewey. Det kan hjelpe indeksererne i klassifikasjonsarbeidet, ved at en kan se hvilke emneord som er brukt på et klassenummer.

– Dersom vi kobler et emneord med Deweynummeret, så har vi en forbindelse som kan brukes til bedre emnegjenfinning i kataloger, understreker Knutsen. Dette er «mapping», som hun definerer som «en aktivitet hvor begrep innenfor et vokabular kobles til tilsvarende begrep i et annet vokabular». Det vokabularet vi starter med, f.eks. Humordtesaurusen, kalles «kildevokabular», og vokabularet vi mapper til, heter «målvokabular». Flere emneordssystemer er allerede delvis mappet til WebDewey, for eksempel Library of Congress (LC) sine «Subject Headings». Universitetsbiblioteket i Oslo (UBO) har fått støtte fra NB til å mappe termer fra Humord og Realfagstermer til norsk WebDewey. Dette gjør de for å gjøre termene synlige i WebDewey, og for å bidra til bedre sluttbrukerverktøy.

Mellomtittel

– Tallene i Deweysystemet blir et nav som alle mapper til, så blir det mulig å også kommunisere via emneord på tvers av kataloger, sier hun. En kan da søke på et Humord i LC sin katalog og få ut poster med tilsvarende engelske emneord. UBO har en katalog med mange emneordssystemer og en stor andel engelske dokumenter som er indeksert med LC sine emneord.

– Dette betyr at vi får mye bedre gjenfinning av poster med emneord i egen samling, hvis vi kan kalle også e-bøker en egen samling, understreker hun. Samtidig vet vi at det er vanskelig å mappe emneordsvokabular til et klassifikasjonssystem.

– Vi tror på mapping og at det gir bedre søkemuligheter. Vi trenger forskning på dette og finne ut om det virkelig gir resultat for sluttbrukeren. Vi trenger at mapping realiseres i sluttbrukerproduktene, avslutter Knutsen. ■

1 Deweydata består av deweynumre og deres koblinger til blant annet ord, hierarkisk plassering, historikk, fasettinndeling og henvisninger

2 Biblioteksøk er en tjeneste fra NB som tilbyr én søkeinnngang til samlingene i norske bibliotek, se <http://www.nb.no/bibsok/>

3 Application Programming Interface

Tips oss – om ein typisk DAG OG TID-lesar som ikkje les Dag og Tid.

Send SMS til 2007 slik:
TYPISK følgd av namn
og adresse til personen.
(Døme: TYPISK Jonas
Gard Større, Riksvegen
10, 5020 Bergen).

Han eller ho du tipsar
om, får tre nummer av
Dag og Tid, heilt utan
plikter. Du får eit Flax-
lodd som takk for hjelpa.

Nå må vi snakke om opphavsrett

«Marrakesh-avtalen innebærer et helt nytt skifte i opphavspolitikken. I hundre år har vi fått nye lover og avtaler som har begrenset tilgangen til opphavsrettslig materiale. Marrakesh-avtalen er den første avtalen som fokuserer på unntak fra opphavsretten og som åpner for full tilgang til alle mennesker med syns-, hørsel- eller andre lese-hemninger. Det neste må være en avtale som tar for seg unntakene som må gjelde for bibliotekene og deres brukere,» sa Tobias Schonwetter fra Instituttet for kommersiell rett ved Cape Town Universitet på IFLA-sesjonen om opphavsrett i dag (18.8.2015)...

Lars Egeland leverte fire aktuelle og perspektivrike «brev» fra årets IFLA-konferanse i Sør-Afrika. Du kan lese dem alle sammen på www.bokogbibliotek.no. ■

Fauske bibliotek øker stadig tilbudet

Fauske bibliotek har søkt om barnefattigdomsmidler i 2015 og fått kr 175.000,- til innkjøp av instrumenter som kan være til utlån for barn og ungdom i Fauske kommune.

Tiltaket er et ledd i kommunens samlede folkehelsearbeid, og skal være med på å gi mulighet for alle å kunne prøve seg innenfor musikkens verden.

Dette tiltaket, sammen med de to siste musikkbingene kommer til Sulitjelma og Valnesfjord i løpet av høsten/vinteren, legger Fauske kommune godt til rette for å fjerne sosiale ulikheter og tilby barn og unge gode muligheter til å delta i kulturaktiviteter innenfor musikk. ■

Biblioteksjef Rita Jørgensdatter er glad for å kunne øke tilbudet fra Fauske bibliotek.

En viktig regional aktør

Fylkesbiblioteket har en lovdefinert utviklerrolle og skal ivareta «regional bibliotekutvikling». I Vestfold har fylkesbiblioteket jobbet med å kartlegge kompetansen til ansatte i bibliotek, og bruker blant annet kartlegginga som et grunnlag når utviklingstiltak blir planlagt. Kompetansekalenderen, bestående av kurs, seminarer og konferanser for Vestfold er et godt eksempel på at fylket jobber med bibliotekutvikling.

Poenget blir derfor at siden fylkesbiblioteket jobber med kompetanseheving blant ansatte i folkebibliotek, så blir lederne nødt til å jobbe for utvikling og endring for sine medarbeidere. Hva de enkelte lederne gjør og legger vekt på, blir igrunn opp til hver enkelt, men midlene for å stimulere de rundt seg er tilstede. Det å ha en regional tilrettelegger for utvikling og endring, hindrer uansett ikke muligheten til transformasjonsledelse. Derfor tror jeg at et godt fungerende regionalt utviklernivå bidrar til både transformasjon og å skape bedre ledere.

Hvis kommunereformen påvirker regionene/fylkene, og de blir veldig store, vil en fusjon påvirke muligheten fylkesbiblioteket har til å tilpasse seg sammen med de lokale folkebibliotekene når det skal arbeides for utvikling? I Vestfold er vi heldig, avstandene er små. Vil de små avstandene og et oversiktlig miljø bli like tydelig hvis tre, fire fylker går sammen? (Kilde: Jørgen Hovdes blogg om «bibliotek og ledelse»). ■

Foto: Cappelen Damm-Forlagstlv

Kulturobjekt har attackerats av terrorister både i Paris och i Köpenhamn. – Jag förstår om det finns bibliotek som börjar ifrågasätta lämpligheten av att hålla vissa arrangemang. Men samtidigt är det viktigt att vi i denna tid värnar demokratin och yttrandefriheten. Självklart ska biblioteken nog överväga om det är för att styrka demokratin de håller ett arrangemang eller om det bara är för att provocera, menar Michel Steen-Hansen, direktör i Danmarks Biblioteksforening.

Kulturobjekt som mål för terrorister

Kulturinstitutioner har blivit föremål för terrorattacker både i Köpenhamn och i Paris. I Danmark har polisen tidigare rekommenderat bibliotek att inte genomföra arrangemang som kan anses kulturellt, politiskt eller religiöst kontroversiella. Men företrädare för den danska biblioteksrörelsen väjer inte utan markerar istället vikten av att biblioteken starkt fortsätter att markera sin position som en plats för demokrati och yttrandefrihet.

JOHAN ERICHS
MERAMEDIA

Inför ett framträdande av diktaren Yahya Hassan på Vollsmose bibliotek i Odense rekommenderade polisen biblioteket att flytta arrangemanget då de inte kunde garantera säkerheten på platsen för arrange-

manget. Yahya Hassan anses i vissa kretsar som en kontroversiell diktare eftersom han ställer sig kritisk mot sin invandrade föräldrageneration som han menar är alltför styrd av innehållet i Koranen och förhindrar sina

barn att bli fullt integrerade i det danska samhället. Yahya Hassan har palestinsk bakgrund och hans första diktsamling är danmarkshistoriens bäst säljande med en upplaga på över 100 000 exemplar. ►

Peder Hyllengren.

Tine Jørgensen.

Michel Steen-Hansen.

Stark protest

Reaktionerna på polisens vädjan blev starka. Kulturpersonligheter och starka namn i den danska biblioteksvärlden kunde inte acceptera att polisen inte kunde sätta till resurser för att bevara säkerheten i samband med ett biblioteksarrangemang som var en stark signal för yttrandefrihet och demokrati. Framträdandet blev flyttat till en närbelägen skola och kunde genomföras utan problem, den gången. Men den senaste tidens samhällsomsakande händelser: terrorattacken mot satirtidningen Charlie Hebdo:s redaktion i centrala Paris och attacken i Köpenhamn mot debatten för yttrandefriheten i Kulturhuset Kruttønden, har bidragit till att måla upp kulturobjekt som måltavla för terrorism.

–Det finns ingen naturgiven gräns för hur öppet biblioteket ska vara med hänsyn till yttrandefrihet och demokrati så länge det handlar om arrangemang som faller inom lagens ram. Biblioteket måste alltid ha en strävan i att på egen hand agera och medverka i aktiviteter i den utsträckning som samhället har behov av, understryker Michel Steen-Hansen, direktör i Danmarks Biblioteksforening.

Syftet

Yttrandefriheten är grundlagsfäst i samtliga skandinaviska länder. Biblioteken är av naturliga skäl en given offentlig plats där gränsen för spelrummet i yttrandefriheten ofta provas.

–Yttrandefrihet handlar om rätten till att yttra sig men inte om att vi alltid har en plikt att göra det. Det är en balansgång som hela tiden måste övervägas i ett demokratiskt samhälle. Visst kan biblioteken bjuda in konstnären Lars Vilks eller Dan Park (omstridd gatukonstnär från Malmö) till debatt på biblioteket. Det är viktigt för

biblioteken att om så önskas, genomföra den typen av arrangemang för att visa att man inte är rädd att slå vakt om yttrandefriheten. Biblioteken kan inte begränsa sin verskamhet utifrån rädsla men man måste medveten om att de arrangemang man vill genomföra också ska tjäna ett syfte, det bör alltid finnas ett bakomliggande syfte.

Michel Steen-Hansen har full förståelse för de bibliotek som känner oro och tvekar för att hålla vissa arrangemang.

–Senaste gången vi hade en stor debatt i Danmark om, arrangemangssäkerhet på biblioteken var i samband med Yahya Hassan framträdande i Odense. Men arrangemanget blev flyttat till en skola och genomfört och det är det viktigaste.

Oro

Hur påverkar händelserna i Paris och i Köpenhamn bibliotekspersonalens ambition och vilja att driva igenom arrangemang som kan uppfattas som kontroversiella? Finns det risk för själv censur?

–De sätter sig djupt hos alla som har uppdraget att förvalta det offentliga rummet och det offentliga materialet och leder till två naturliga reflektioner. Den ena är att det nu blir påtagligare att belysa och frukta konsekvenser av ett arrangemang, den andra är ifrågasättandet av lämpligheten att genomföra ett arrangemang. Viktigt utifrån båda frågeställningarna är att överväga den bakomliggande anledningen till en aktivitet. Är det bara för att provocera så kanske man ska låta bli men är det för att befästa och utveckla demokratin är det angeläget att genomföra.

Ska biblioteken som kulturinstitution uppfattas som en måltavla för terrorism?

–Jag tror inte att biblioteken är särskilt i farozonen, vi är förmedlare av information, medierna som agerar provocerande löper nog en större risk att drabbas. Nu drab-

bades ett kulturhus, sannolikt på grund av att Lars Vilks var inbjuden. Generellt är det större risk att hålla den typen av arrangemang idag än tidigare, även för biblioteken. Vi måste ha ett annat säkerhetstänkande idag på biblioteken, om vi gör sådana arrangemang, än vad vi tidigare varit vana vid. Men att gå så långt som att vi ska kontrollera och «scanna» besökare hoppas jag verkligen att vi slipper. Biblioteket ska förbli en öppen institution men värna dialogen framför provokationen, avslutar Michel Steen-Hansen

Övertygade

Tine Jørgensen är ordförande i det danska Bibliotekarforbundet. Hon märker ingen större oro bland sina medlemmar med anledning av terrorattackerna.

–Biblioteket är ett neutral ställe och det är också så vi uppfattas i samhället. Ingen av våra medlemmar har gett uttryck för att vi nu ska agera annorlunda jämfört med tidigare. Tvärtom är vi övertygade om att vi måste fortsätta att skapa debatt och erbjuda arrangemang som skapar debatt. Men givetvis har det blivit ännu viktigare nu att samarbeta med polisen om säkerheten, om det finns ett sådant behov. Men det är egentligen inget nytt för oss, säger Tine Jørgensen.

Vilket ansvar har biblioteken i uppdraget att värna yttrandefriheten, finns det någon gräns?

–Biblioteken är på många sätt den sista fria och obundna platsen i dagens samhälle fritt från utomstående påverkan och kommer så att förbli, klargör Tine Jørgensen.

Kulturen som mål

Det finns en påtaglig risk i att medie- och kulturella aktiviteter som uppfattas stå i strid med innehåll i islam, av religiösa extremisterna kan uppfattas som kontroversiell

la. Det finns flera fall där sådana tolkningar har lett till hot och våldsamma attacker.

–Man kan gå tillbaka till fatwan mot Salman Rushdie 1989. Vi har sett ett flertal sofistikerade terrorplaner mot tidningen Jyllands-Posten och andra mål fram till attacken mot Kruttønden i Köpenhamn. Det har blivit allt tydligare att den kulturperson som uttalar sig kritiskt om islam eller hänsar islams profet Muhammed löper risk för den personliga säkerheten och de arrangemang han eller hon medverkar i kan angripas. Det finns många exempel på kulturpersonligheter som blivit attackerade och idag lever under ständigt livvaktsskydd, förklarar Peder Hyllengren, forskare vid Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier vid den svenska Försvarshögskolan. Han fortsätter:

–Det blir intressant att se hur kulturvärlden kommer att hantera denna situation utifrån risken att dra på sig allvarliga hot. Det finns definitivt en risk för själv-censur när det gäller aktiviteter som kan »trigga» igång extremister.

Naiv inställning

Företrädare för biblioteken verkar dock med styrka värna sin neutralitet utan någon form av ökad rädsla, i alla fall ingen rädsla som visas utåt.

–Det har länge i hela samhället funnits en naivitet med hänsyn till terrorism. Först på senare tid har problem tagits på allvar och nu råder en närmast yrvaken debatt om terrorismen som ett problem för hela samhället. Kulturinstitutioner är ett tack-samt mål för terrorister då de är så kallade »mjuka» mål som nästan aldrig är bevakade av polis eller militär men där en attack får en otrolig uppmärksamhet. Det är bara att konstatera hur mycket uppmärksamhet de ganska enkelt planlagda attackerna i både Paris och i Köpenhamn fick. Mot den typen av terrorism kan det vara svårt att försvara sig.

Hur ska biblioteken agera?

–Ett tätt samarbete med polisen är nödvändigt när det handlar om utställningar och arrangemang som kan dra till sig extremistiska hot och handlingar. Det är i sådana sammanhang det kan finnas en hotbild, i andra sammanhang finns det idag ingen anledning att tro att biblioteken ska känna sig hotade, avslutar Peder Hyllengren. ■

Artikeln ble skriven tidlig i vår, mens attentatene i Paris og København hadde skjedd ganske nylig.

Besøk oss på www.bokogbibliotek.no

The screenshot shows the homepage of the Bok og Bibliotek website. The header features the site's name in large, stylized letters. Below the header is a navigation bar with links to 'HJEM', 'ABONNEMENT', 'OM BOK OG BIBLIOTEK', 'ARKIV', 'AKTUELT', 'FOR ANNONSØRERE', 'FORNEMTERE', 'MEN DESE', and 'OMTAL'. The main content area is divided into several sections:

- NASJONALBIBLIOTEK FOR ALLE?**: A headline article dated 29. AUGUST 2015, discussing the IFLA World Library Congress 2015 and the concept of a national library for all.
- EN LANG VEI TIL FRIHET**: A headline article dated 20. AUGUST 2015, discussing the IFLA World Library Congress 2015 and the concept of a long path to freedom.
- NÅ MÅ VI SNAKKE OPPHAVSRETT!**: A headline article dated 19. AUGUST 2015, discussing the IFLA World Library Congress 2015 and the concept of copyright.
- VELKOMMEN HJEM!**: A headline article dated 17. AUGUST 2015, discussing the IFLA World Library Congress 2015 and the concept of welcome home.
- TALLENES TRISTE TALE**: A headline article dated 19. JUNI 2015, discussing the IFLA World Library Congress 2015 and the concept of the sad speech of numbers.
- RETTE TIL Å E-LESE**: A headline article dated 29. MAI 2015, discussing the IFLA World Library Congress 2015 and the concept of the right to read electronically.
- EN BOK ER EN BOK**: A headline article dated 27. MAI 2015, discussing the IFLA World Library Congress 2015 and the concept of one book is one book.

On the right side of the page, there are several smaller sections:

- Arrangement til utlån!**: A section with a graphic of a book and a pencil, promoting borrowing arrangements.
- Bestill ny materiellkatalog > Eller les den elektronisk her**: A section promoting a new material catalog.
- BS Eurobib**: A section with the Eurobib logo.
- Tidemann**: A section with the Tidemann logo.
- Sist publisert**: A section listing recent publications.
- NYTT FRA NBE**: A section with the NBE logo, listing news items.
- DISKUSJON OM BIBLIOTEKSTATISTIKKEN**: A section discussing library statistics.
- PRESSEKLIPP - BIBLIOTEK**: A section with press clippings.
- SUKSESS MED SELVSTENDIGE BIBLIOTEK - ATTERPOSTEN**: A section discussing independent libraries.
- KILDEKOMPASSET VISER**: A section with the Kildekompasset logo.

Göran Sonnevi

FORSTÅ MEG BARE DELVIS

jag, den sönderhackade
talar Talar
också sönderhackat
så att du
bara delvis ska förstå mig
Men också lyssna
om du inte är
otålig, människo-
flyende, och snabbt
vänder bort
dina ögon
Det jag har
att säga dig finns
i det sönderhackade
i språkets
förbrukade vatten -
I tystnaderna
då du inte hör mig
Hör du mig inte där
har du inte
hört mig

Mitt osynliga blod
ska du smaka

Göran Sonnevi vokste opp i Halmstad. Han studerte litteraturvitenskap ved universitetet i Lund, og har også biblioteksutdanning. Han har i mange år bodd i Järfälla utafor Stockholm.

Sonnevi regnes som en av Sveriges mest betydningsfulle poeter. Han betegnes gjerne som en politisk og filosofisk forfatter. I 2006 ble han tildelt Nordisk Råds litteraturpris for diktsamlingen *Oceanen* (fra 2005). Han har dessuten mottatt en rekke nasjonale litteraturpriser.

Priser

- 1968 Sveriges Radios lyrikkpris
- 1971 Carl Emil Englund-prisen for
Det måste gå
- 1972 Aftonbladets litteraturpris
- 1975 Aniara-prisen
- 1975 Gustaf Fröding-stipendiet
- 1979 Bellmanprisen
- 1979 Svenska Dagbladets litteraturpris
- 1988 De Nios stora pris
- 1997 Gerard Bonniers pris
- 1997 Östraboprisen
- 1998 Ferlinprisen
- 1998 Erik Lindegren-prisen for
Klangernas bok
- 2005 Svenska Akademiens nordiska pris
- 2006 Nordisk råds litteraturpris for
Oceanen

AV STEFAN ANDREAS STURE,
LITTERATURVITER OG NORSKLEKTOR

Det er en nesten evigvarende diskusjon rundt hva som er litteratur av virkelig verdi. For mange er det umulig å ha et skille mellom kvalitet og smak. Uansett er det ikke lett å enes om kriteriene. Men et mulig mål på dikt som virkelig er kunst, er at det ryster og beveger. Så kan man jo sikkert også diskutere om det er et objektivt mål, mer enn en smak forøvrig skulle være. Kanskje er det fullstendig subjektivt og til og mye mer personlig – inntil det private?

For det er nesten litt skummelt å skrive om et dikt som har rystet og beveget, det føles litt avkledd å avsløre en virkelig favoritt. Jeg har lest at forfattere holder sine virkelige inspirasjonskilder hemmelige og avslører de som er litt lengre ned på listen. Så selv om forfatteren bruker masker, så kan leseren bli avslørt. Poesien har rykte på seg for å være vrien, selv om det oftest handler om en språklig presisjon – så har den også behov for å være dunkel. Den som vil lese poesi med utbytte må være tålmodig, nysgjerrig og ikke være redd for det uforståelige.

I *Juloriatoret* lar Göran Tunström en av personene uttale dette om å lese noe vanskelig: «Där finns mycket han inte förstår och det gläder honom allra mest, därför att det då finns en värld framför honom som han måste nå. Det obegripliga är det bästa, eller som han en dag skulle skriva: «Jag vet inte, därför måste jag vidare.» Nå synes jeg ikke dette diktet til Göran Sonnevi er spesielt dunkelt, men det utsier noe om vanskelighetene ved å være tydelig i sine relasjoner. Uansett masker, stillhet og fragmentering har man et inderlig ønske om å bli forstått.

Göran Sonnevis dikt leste jeg første gang i 1991, i en da ganske ny pocketutgave av *Språk; Verktøy; Eld*, som først kom ut i 1979. Jeg hadde ikke kjennskap til Sonnevi fra før, men den tykke dikt-boken (336 sider) tiltalte meg. Det var mye jeg leste som traff, og boken som helhet gjorde sterkt inntrykk. Men dette ene diktet, tidlig i boka – på side 15, slapp aldri helt taket. Det har det fortsatt ikke gjort på 24 år. Stadig vender jeg tilbake til dette ene

diktet, som handler om hvor vanskelig det kan være å nå fram til andre mennesker. Men også om hvor vrient det kan være å finne de rette ordene og om hvor preget språket vårt er av vår personlige historie.

Likefullt når dette diktet fram, til meg og sikkert mange andre. Det er helt presist om ønsket om være dunkel, men likevel bli lyttet til og helt forstått. Så er det kanskje ikke så skummelt likevel, det å avsløre et dikt som har rystet og beveget. Fordi det handler om noe som kanskje er fellesmenneskelige erfaringer. Det personlige er et felles anliggende på en måte som det private aldri kan være. Litteraturen som virkelig er av verdi, får kanskje nettopp verdi av dette at vi får vite at vi ikke er alene. På mange måter er det mye trøst i at vi ikke er så annerledes. Det er ikke meg du får vite noe om ved å lese dette diktet, heller ikke om Göran Sonnevi – men om deg selv. Og det er verdifullt. ■

Ein anna rytme

Sonja Åkesson var fødd på Gotland i 1926. Då ho døydde i 1977, 51 år gamal, var ho ein svært avhalden diktar. Det er ho enno.

ODDMUND KÅREVIK
BIBLIOTEKAR OG SKRIBENT

Det var ikkje skriven i sanden at det var poet ho skulle bli. Ho kom frå arbeidarkår og hadde ikkje anna utdanning enn «folkskolan.» Ved eit tilfelle melde ho seg opp på ein studiesirkel i «Modern Lyrik.» Dette var starten. Så var ho i gong. Om ho byrja seinare enn ein del kollegaer var Åkesson ekstremt produktiv dei tjue åra ho var aktiv. 38 år etter hennar død – kjennest dikta hennar framleis relevante. Sonja Åkesson gjer noko med meg. Livet er ikkje det same før og etter eit Sonja Åkesson dikt.

Åkej. / Jag er misslyckad. / Åkej. / Jag klarar inte opp det här. / Åkej. / Jag har en annan rytm. / Åkej. Åkej / Åkej. (Åkesson 2006: 121)

Slik byrjar diktet eg først merka meg. For ein start. For ein invitasjon. Utleverande – kan hende. Men ikkje eigentleg. For Åkesson gjer døra høg og porten vid. Om ho er mislukka – er det vel ikkje så farleg om eg, lesaren, er det. Me er begge mislukka. Diktet kom til meg gjennom ein song. Med ein melodi av Annika Norlin som er så fengande, at eg ikkje kan få den ut av hovudet igjen.

Det er ikkje måte på visjonar i dette diktet. Alt denne personen skal greia.

och börja föra kassabok / og börja läsa ryska / och koka äppelmarmelad / och repetera tyska. [...] och damsuga bilen förstås. / och vädra garderoben förstås.» (Åkesson 2006: 124)

Alle desse tinga. Alle desse greiene. Som me skal og bør og må. Alle papira eg burde sett i permar (Eg enda med å kasta dei.) Oppvasken eg endå ikkje har teke. Alt eg burde ha gjort. Eg som sit og skriv denne teksten på overtid. Det er ikkje så farleg. Eg har ein sjelefrende i Sonja Åkesson. Ei som har vore der før. Det er ei trøyst.

Som i Jakob Sande sitt dikt om han som skal starta eit nytt og betre liv – i morgon, så får heller ikkje eg-stemma i Åkesson sitt dikt gjort noko i dag. Men der Sande er humoristisk, i alle fall for meg som har Jon Eikemo si skøyaraktige stemme i bakhovudet, så er Åkessons stemme meir tragisk.

Jag tror jag lika gärna går och hänger mej / Över Allers eller Dammernas / Åkej / Nu sticker jag går och dränker mej» (Åkesson 2006: 125)

Diktet endar med: «Jag går och knyter mej.» Heilt til eg møtte ei svensk dame trudde eg dette tyda «å henga seg», men det tyder altså «å leggja seg.» Det er då alltid eit alternativ. Når livet går ein imot. Når ein ikkje orkar nokon-ting-som-helst. Å, kor eg kjenner meg igjen! Eg – som framfor å ha skrive alt eg skulle skriva. Har sove på ein sofa. Det har gått hol i.

I Korleis ser din farge raudt ut? (glimrande omsett av Gunnhild Øyehaug) skal me verkeleg få kjenna det. «Negler» – me som har negler. Somme tider blir dei bilda sterkast som ikkje står der. I fleire år var eg sikker på at det stod slik: «Kva veit eg om liding – eg som har negler» Det gjer det ikkje. Det står berre

Foto fra venstre:
oppetarkiv.se – folkuniversitetet.se
sverigesradio.se – bibliotek.gotland.se
stadsbiblioteket.se

ganske enkelt: «Men neglene mine sit der dei sit» (Åkesson 2009: 31) Så får me tenkja resten ut sjølv.

Slike erfaringar har eg stadig med dikta til Sonja Åkesson. Det kan ta litt tid før dei sig inn. Då gjer det vondt. På den eine sida likar eg smerta. På den andre sida var verda ein meir behageleg stad før eg skjøna kva ho meinte. Også her kjem forfattaren meg i møte. Som om ho veit eg kjem til å tenkja nett det:

Kva veit eg om ' kjærleik' eller ' liding' / eg som lukkar auga med velvære./ [...] / eg som kan synge og tralle / og ligge og gumle gras. (Åkesson 2009: 32)

Det er mest som om Åkesson i desse små versa går i dialog med den Lindgrenske barndomsidyllen skildra i for eksempel *Emil* eller *Barna i Bakkebygrenda*. Der dei syng. Og trallar. Og tygg på gras og strå.

Kva tenkjer eg eigentleg sjølv om ' liding' og ' kjærleik' og korleis fargen mellom blodraut og tomatraut ser ut? Eg veit ikkje. Eg veit sanneleg ikkje. Men Åkesson gjentar til stadighet at ho er så dum på det der ' kjærleik', ' liding' etc. at eg må til å tenkje sjølv. Eg er også dum. Og Åkesson er eigentleg ganske smart. For ho tvingar meg til å kjenna etter.

«Eg bur i Sverige. Eg er så einsam. Eg vassar i den grå kvite snøen. Eg les dikt og krim og anna. Eg ligg søvnlaus om nettene. Eg skrellar poteter og drikk kaffi...» skriv Jenny Tunedal mot avslutninga av etterordet i *11 dikt om einsemd* (Åkesson 2009: 71) Eg trur dette er noko av det Sonja Åkesson gjer med oss. Ho inviterer oss med inn i ein dialog. Inn i eit rom. Der me får kjenna på vår eiga smerte. Og våre eigne manglar. Kanskje me får lyst å dela dei også. Slik Åkesson har delt smerta si med oss. Delt si einsemd. Si fortviling. Og på ein merkeleg måte – ivareteke oss, lesarane. Det er som om me er blitt trøysta. Som om me har fått utdelt:

En varm själ / att trä på själen / (Åkesson 2006: 247)

Og alt me kan gjere tilbake er å kviskre: Takk, Sonja. Tusen takk.

Kjelder og tips for vidare lesing/lytting:

Bøker:

Åkesson, Sonja: 11 dikt om einsemd – gjendikta av Gunnhild Øyehaug (Oslo: Flamme Forlag: 2009)

Åkesson, Sonja: Vara vit mans slav; och helt andra dikter i urval av Jenny Tunedal (Stockholm: Norstedts Förlag: 2006)

Åkesson, Sonja: Sonja Åkessons dikter; Förord av Bengt Martin (Stockholm: Raben & Sjögren: 1986)

Musikk:

Grytt, Kajsa (m.fl.): Sonja Åkesson tolkad av... ([Stockholm]: Playground: 2010)

Nasjonalbibliotekets skriftserie

Bibliotheca Nova

På flukt, på vent, på eventyr?

Om krig i barne- og ungdomslitteratur

Kari Skjønberg-dagene 2015

Kari Skjønberg-dagene 2015 presenterte ulike innfallsvinkler til krig slik dette temaet framstår i barne- og ungdomslitteraturen. Forelesningene fra denne konferansen er nå samlet i siste nummeret av Bibliotheca Nova.

Bibliotheca Nova sendes til bibliotek i hele landet. Heftene kan bestilles fra magasintjenesten@nb.no

Skeptiker. – Jeg tilhører skeptikerne nå det snakkes om at ungdom må få mer bruk av data og skjermbasert undervisning i klasserommet.

– Vi må få opp respekten for lange tekster

Tore Slaatta, ny generalsekretær i Norsk faglitterær forfatter og oversetterforening (NFF), er opptatt av den lange teksten. – Vi mister noe vesentlig som samfunn dersom ungdom tror at en tweet kan erstatte en bok, sier han.

TEKST: NINA KRAFT
FRILANSJOURNALIST

FOTO: TROND ISAKSEN

– Respekten for den lange teksten er noe vi må jobbe med. Det er ikke alt som kan sies i et vindu på en skjerm. Mye stoff krever at man leser sammenhengende for å bli klokere. Evnen til å lese sammenhengende og konsentrert er en viktig del av vår kultur, sier Slaatta.

– *Det er jo tilsynelatende tverrpolitisk enighet om at vi må ha mer og mer IT i skolen, blir det for mye?*

– Jeg tilhører skeptikerne når det snakkes om at ungdom må få mer bruk av data og skjermbasert undervisning i klasserommet. Det er en fare for at vi i begeistringen over mulighetene i det nye er med på å undergrave boka verdi. Det digitale har vært satsingsområde lenge nok, nå bør vi ta et steg tilbake og se om vi ikke også bør gjøre noe for å bevare boka.

Bordieu for folket

Selv er han forfatter av fagartikler som «Det transnasjonale nyhetsbeitet: En mediesosiologisk utmark i Europa-forskningen» og «What do the facts say? Bokloven og forskningen». Tekster som neppe lar seg sammenfatte til noen tweet. Han har dessuten oversatt bøker av den franske sosiologen Pierre Bourdieu.

Og selv for akademisk litteratur og lærebøker på universitetene er respekten på vikende front, skal vi tro Slaatta.

– *Det er blitt hevdet at norsk bokbransje er blitt kommersialisert når det gjelder fiksjon – er den også kommersialisert når det gjelder sakprosa?*

– Jeg vet ikke om jeg vil si kommersialisert, men den tar liten risiko. Før forlagene vet at de vil få betalt for en bok, gjør de få anstrengelser for å selge den, og dermed får bøker med bestselgerpotensial et stort forsprang, mens andre bøker kan få kort levetid. Forlagene sparer penger der de kan. Veien fra trykkeriet til brenneriet er blitt veldig kort, mener Slaatta, som tiltrer sjefstolen i NFF i januar.

– Forlagene vegrer seg for å utgi bøker som tidligere temmelig sikkert hadde blitt utgitt. De forventer at lærebokforfattere får finansiert prosjektene sine annet sted, for de kan ikke regne med inntekter ved salg. Forfatterne må legge penger på bordet før forlagene vil ta i et manus. Det samme gjelder i stor grad tidsskriftsutgivelser. Men Fritt Ord, NFF, Kulturrådet og Forskningsrådet bør ikke være alene om å finansiere produksjon og distribusjon av norsk sakprosa. De norske forlagene trengs også, både med kompetanse og risikovillig kapital.

Ikke for mange utgivelser

– *Romanene som de fleste leser er blitt rosa løkkeskriftbøker, forteller statistikkene. Hva karakteriserer dagens fagbøker?*

– Det er ikke så mange som forsker på fagbøker, jeg har forsket noe på det selv tidligere, men holder mest på med skjønnlitteratur for tiden – en bok om kunst og makt skal avsluttes før jul, så nå er det mer romaner og poesi enn faglitteratur. Men jeg opplever at situasjonen for norske fagbøker har endret seg mye:

For det første gjør internasjonalisering og tellekantsystemer at fagfolk ikke motiveres til å henvende seg til det norske allmenntilmarkedet. For det andre er forlagene blitt mer forsiktige med å gi ut fagbøker som ikke umiddelbart har kurskode og et minimum antall studenter som kjøpere. For det tredje er det sterkere internasjonal konkurranse: Med standardiseringen i europeisk universitetssystem befester engelskspråklig litteratur sin posisjon på alle fag. De færreste norske fagforfattere kan drømme om å bli lansert internasjonalt. I stedet oversettes de internasjonale bestselgerne til norsk. Pearson har f.eks. etablert seg som utgiver av norskspråklig faglitteratur. Vi bør absolutt interesse oss sterkere for å bevare norsk språk som kunnskaps-språk i fremtiden.

– *På området skjønnlitteratur sies det ofte at det gis ut for mange titler, og man viser til større land som gir ut langt færre titler per innbygger. Hvordan er situasjonen for sakprosa?*

– Jeg er uenig i denne generelle beskrivelsen av skjønnlitteraturen. Det er klart at det som gis ut kan være av varierende kvalitet, men slik må det være. Mange forfatterskap utvikler seg langsomt, man kan ikke alltid se på de første bøkene hvilke forfattere som vil bli stående. Ofte tar det tid før man ser hva som er godt i et forfatterskap.

Svaret på spørsmålet om det utgis for mye sakprosa, må også bli nei. Og de titlene som har vanskeligst for å nå frem, er gjerne de tyngste. Det er en utfordring i dagens samfunn at redak-

sjonsinstituttet som trengs for å produsere god sakprosa er under press. Forfattere får ikke den redigeringshjelpen og rådgivningen de har behov for. Dermed er det også blitt vanligere å publisere på eget forlag.

– *Da kommer de i det minste ut...?*

– Jo, men jeg ser et problem hvis vi øker egenpubliseringen for mye. Jeg tror på det gode samarbeidet mellom forfatter og forlag, hvor gode redaktører og forlagskonsulenter bidrar til å gjøre teksten enda bedre.

– *Kanskje særlig sakprosaforfattere trenger mer hjelp fra forlaget, ikke mindre, fordi de ofte er eksperter på det feltet de skriver innenfor og ikke på skriving i seg selv?*

– Jeg tror ikke vi skal overdrive forskjellen her. Det er etter hvert mange fagbokforfattere som er profesjonelle forfattere og som har mye av den samme impulsen eller trangen til å skrive som skjønnlitterære forfattere har.

Gode håndbøker

– *Hva synes du om håndbøker, alternative bøker om «hvordan man blir den beste ut-*

gaven av seg selv», grønne kokebøker av kjendiser og lignende, som åpenbart fyker ut av bokhandlerhyllene?

– Selvhjelpsbøker vil jeg ikke si noe stygt om. Det er en gammel sjanger, som ble et massekulturelt fenomen på 1980-tallet, og jeg tror mange mennesker kan bli godt hjulpet av en del av disse bøkene. Noen av dem tror jeg er viktige. De kan ta opp sykdom, vanskelige livssituasjoner og andre skjellsettende ting hvor folk har behov for råd, og bøkene kan gi minst like gode råd som nettet. Og i noen tilfeller er det en bok man har behov for uansett – for boka henvender seg til deg i stillhet og kontemplasjon.

– *En del av dem er navlebeskuende?*

– Ja, og andre går lenger utover og diskuterer hva som skjer i verden. Vi trenger begge deler. Men jeg er enig med deg at det kunne vært flere av de siste.

– *I en bokbransje dominert av internasjonale bestselgere er det en fordel å være engelskspråklig når det gjelder skjønnlitteratur. Gjelder det samme for faglitteratur?*

– Ja, helt klart, populærvitenskaplige

bøker av f. eks. Bill Bryson når jo ut til alle verdenshjørner

– *Han er jo morsom, skjønt skrekkelig amerikansk*

– Ja, det synes jeg også. Det er mange unntak, og norsk og annen fagprosa kan nå vidt ut – vi kan nevne Åsne Seierstad – men generelt er det mye lettere for en forfatter fra et engelskspråklig land å bli en internasjonal bestselger i et globalt marked dominert av engelskspråklige

aktører. Men Norla (Senter for norsk litteratur i utlandet, journ.anm.) formidler nå også norsk sakprosa til utlandet, så vi får se.

Kunst og glede

Litteraturprofessoren er kunstkjenner og unntaksvis kritiker. Kunst er et sted han henter på-

fyll fra i en professoral tilværelse, smiler han. Når man skriver fagartikler, offentlige utredninger og spesialistuttalelser må man hente seg inn og finne gnisten et eller annet sted. For Slaatta er samtidskunst og skjønnlitteratur det perfekte stedet.

– *Hvorfor skriver du kunstkritikk?*

– For å få tilgang til en annen måte å tenke på, som i en viss forstand er det motsatte av den sosiologiske eller samfunnsvitenskapelige måten. Det er en måte å vekke intellektet og bruke fantasien. Og man når en langt større offentlighet enn ved vitenskapelig produksjon.

– *Hva kan kunsten si om samfunnet som vi ikke ser eller opplever andre steder?*

– Oi, det var en tungvekt. La meg se: Kunst har en vilje til åpen refleksjon, en følsomhet, for noe fremmed. Jeg tror kunsten kan vekke en sans for åpenhet i oss. Det er noe veldig uforutsigbart ved samtidskunsten, og det er en verdi i seg selv.

– *Det motsatte av å lete etter ting på nettet – for da leter man stort sett etter ting man vet finnes der?*

– Det kan man kanskje si. Kunsten inviterer til en annerledes erkjennelsesprosess. I stedet for å sette ord på ting, må man erkjenne ting man ikke alltid kan sette ord på. Kunstfeltet er ikke så instrumentelt som kunnskapsfeltet, og for meg er det viktig å være begge steder. Og i kunsten kan man gjenkjenne noe i seg selv – også noe som skaper glede. Glede er et underspilt tema i kunsten.

– *Blir du glad når du ser noe som ligner på søppel liggende sammenrasket i et hjørnet i et ellers tomt hvitt-kube-galleri?*

– Det kan jo skje. Slikt kommer an på hvor åpen man er. Samtidskunst kan ofte sette i gang prosesser som ikke ligger i verket selv. Det er interessant å se hvor lite som skal til for å sette i gang tanke- og erkjennelsesprosesser, sier professoren – litt strengt.

Papiravisene holder liv i redaktørene

Siden Slaatta har brukt mye av sitt akademiske liv til å forske på medier og underviser i medievitenskap på UiO, får vi ta en stikkur innom papiravisene – som visstnok synger på siste verset, skal vi tro norske politikere. Slaatta har også her sin egen versjon.

– *Hvor lenge overlever papiravisene, og hva gå tapt når de dør?*

– Jeg tror mange kvier seg for å gå over til bare å bli digitale, men allikevel vil det nok skje for svært mange aviser. Det er et sterkt press som den moderne teknologien

Navn: Tore Slaatta

Født: 1957

Sivilstand: gift, tre barn

Utdanning: Dr. polit

Bakgrunn: Professor ved Institutt for medier og kommunikasjon (IMK) ved Universitetet i Oslo. Ledet 1999 – 2003 forskning på medienes makt innenfor Makt- og demokratiutredningen, publisert bl.a. i Den norske medieorden (2003), og Digital makt. Informasjons- og kommunikasjonsteknologiens betydning og muligheter (2002). Avslutter for tiden forskningsprosjektet Kunst! Makt! (2012-2015)

Fritidsinteresser: Seiling og musikk. Vokalist og frontfigur i bandet Stimulus Respons «sammen med andre professorer» fra IMK.

Aktuell: Ny generalsekretær i NFF, tiltrer på nyåret.

har satt på papiravisen – og det finnes ingen raske og enkle løsninger, om redaksjonene vil overleve. Nettet er upersonlig, et tastetrykk er du inne – eller ute. Avisens styrke har vært at de har skapt en lojalitet hos sine lesere, en slags sosial kontrakt. Denne lojaliteten er bygd opp gjennom mange år, og kan være lett å miste. Det er dessverre mye lettere å dø i det digitale enn på papir. Det er derfor papiret lever – for å holde liv i redaksjonene.

– Ikke fordi leserne etterspør papiraviser?

– De fleste leserne er ikke bevisste på forskjellen mellom en nyhet og en redaksjon. Papiravisene gir redaksjonene en sterkere, offentlig tilstedeværelse enn de ville ha fått på nettet, og som de ikke vil miste, sier Slaatta som mener det ligger «noe romantisk» i å holde fast i papiravisen, i den på forhånd tapte kampen om nyhetsformidlingen. «En romantikk jeg deler med flere», legger han til.

Kunnskap og refleksjon

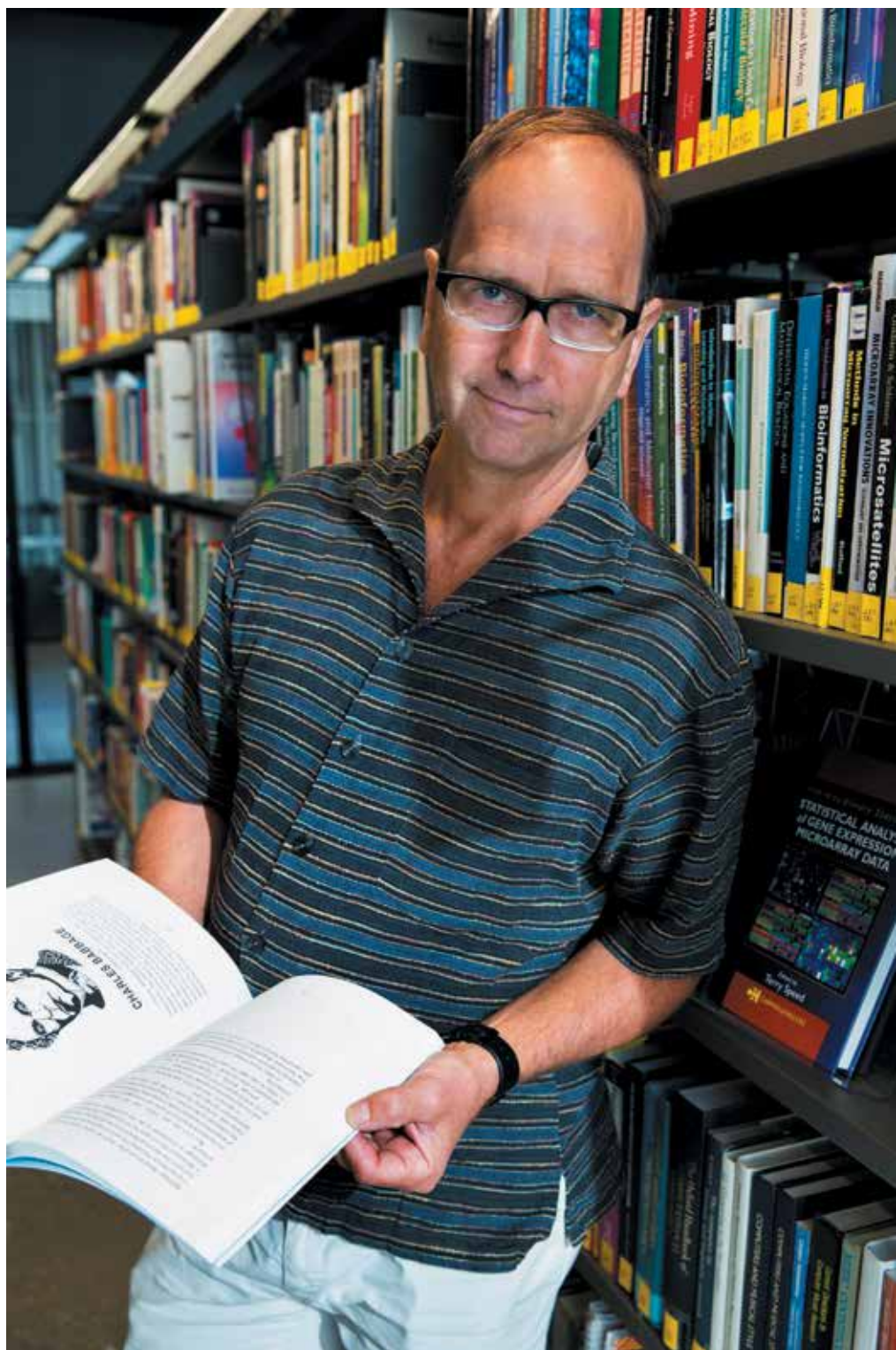
– Jeg tror mange aviser ikke har tatt helt innover seg at kampen om formidling av nyheter er over. Den vant de nye skjermbaserte mediene. Men i politikken står det alltid om fortolkning, om å forstå hendelsene i en større sammenheng. Det krever mer kunnskaper, forpliktelse og engasjement. Den viktigste politiske dimensjonen ved nyhetsformidling er kommentaren og den historiske refleksjonen, som i tillegg til informasjon krever kunnskap og verdivalg. De mer langsomme papiravisene og magasinene vil derfor fortsatt være viktige verdiformidlere også til kommende generasjoner, sier Slaatta.

– Og her kommer igjen lange, sammenhengende tekster inn – i motsetning til hopping fra tema til tema på internettsider med litt uklar avsender?

– Ja. Og vi glemmer lett: Når det gjelder økonomifeltet, har for eksempel papirjournalistikken i Norge gjort store nyvinninger som kunnskapsformidler siden 1970-tallet. Bare tenk på Dagens Næringsliv, Finansavisen og ukebladene med økonomistoff.

– Men den økonomiske journalistikken, selv om det er mye av den, har vel ikke alltid noen politisk brodd; økonomisk journalistikk skrives vel ofte på næringslivslederes premisser, mindre på ansattes premisser eller fra et fordelingsperspektiv?

– Det er riktig, og det avspeiler en endring i samfunnet hvor økonomien er gått fra å være en smal sektor til å bli en målestokk for alle ting. Vi lever i et samfunn hvor alt skal måles og veies og ha en pris, helst

Styrke. Papiravisene gir redaksjonene en sterkere, offentlig tilstedeværelse enn de ville ha fått på nettet.

med to streker under. Den økonomiske journalistikken er også både tabloid og nærsynt, og ser f. eks. ikke tilstrekkelig på hva som skjer som følge av globaliseringen.

– Du har skrevet en artikkel for 11 år siden, «Truer mediene demokratiet» – gjør de det?

– Flertallet i maktutredningen av 2003 kom til at mediene hadde mye, kanskje for mye, makt. Jeg var delvis uenig, skjønt jeg

kan godt se at politikere kan mene det, for mediene kan sette ting på dagsordenen og «blande seg inn i» hva politikerne er nødt til å ta opp.

– Det er nettopp som journalist at du har de dårligste mulighetene til å forstå medienes makt, ifølge Bourdieu. Hvorfor det?

– Så enkelt er det ikke, og Bourdieu traff ikke alltid blink med sine mange, paradoksale spissformuleringer. Han mente

nok at journalister ville forsvare sine profesjonsidealer og interesser som arbeidstakere, selv i en tid der de er sterkt under press og mulighetene for å bedrive god journalistikk blir dårligere. Dermed var det en risiko for at de ville bli ekstra vare for kritikk og fornekte all skyld, når journalistikken forfalt. Bourdieu mente nok, som Habermas, at journalistikken var bedre før. Spesielt mente han at fjernsynets forsøk på å gjøre alt tilgjengelig og lettfattelig, slo tilbake på journalistikken. Problemet med slike resonnementer er at de blir for grove og unyanserte og dessuten raskt utdaterte: I dag er fjernsynets kommersielle kringkastingsidealer neppe det som skader journalistikken mest. Men at redaksjonell kvalitet fortsatt er under press, er det ingen tvil om.

Fra middelklassen

– *Hvorfor er du så opptatt av Bourdieu?*

– Jeg er nok en samfunnsforsker som har en fascinasjon for vitenskapelighet, og på det området scorer Bourdieu høyt; han legger noen aksiomer til grunn og bygger en begrepsverden som kan brukes som analyseverktøy og metode. Han representerer en ytterlighet i en vitenskapelighet som ikke bare er kvantitativ og opererer med tall – han har det også, men han trekker også inn mange kvalitative metoder i sine analyser.

– *Han er også opptatt av sosiale klasser. Hvor kommer du selv fra klassemessig?*

– (Lite smil). Middelklassen, den midterste av de midterste. Jeg er oppvokst på vestkanten i bunnen av Holmenkollåsen, pleier jeg å si. I tomannsbollig fra 50-tallet,

en far som jobbet på kontor og hjemmeverende mor. For å oppdage byen da jeg var barn, hendte det at jeg tok banen østover – og la merke til alle forskjellene. Det er slående at vi har snakket så lite – før Piketty – om klasseforskjeller i Norge. Det har lenge vært mulig å se en voksende økonomisk elite som seiler fra flertallet, også i Norge. Riktignok er den mer åpen og fleksibel enn mange andre lands rikingklasse, men det at den ekspanderer gjør den ikke nødvendigvis mer samfunns gavnlige, og det gamle borgerskapet i Norge har visst å overleve, både økonomisk og sosialt.

– *Hva synes du om kulturministerens cinematek-politikk?*

– At hun ville legge ned kinodrift i Filmens hus, mener du? Det er et enkelt ønske om å endre og påvirke som får politikere til å tro at det hjelper å splitte

opp i mindre enheter eller, i neste omgang, slå sammen til større enheter. Det er en gammel teknikk for politikere. Splitt og hersk, heter det. Med noe godvilje kan man se det som en utilsiktet virkning av viljen, til å gjøre noe, ønsket om å sette sitt preg på kulturfeltet. Jeg er veldig skeptisk til å splitte opp fungerende fagmiljøer. I lille Norge tror jeg de bør sitte sammen.

– *Tør du si dette høyt da, du som skal lede en organisasjon som i lille Norge neppe bør komme på kant med myndighetene?*

– Ja.

– *En tredjedel av norske kunstnere mener ytringsfriheten deres er innskrenket, viser en undersøkelse fra 2014 som du selv stod bak. Hva bør man gjøre med det? (Og hva tror du at politikerne vil gjøre)?*

– Jeg vet ikke om politikerne skal gjøre så mye, men kunstnerorganisasjonene vil være viktige for å ivareta medlemmenes erfaringer. Vi bør alle bekymre oss litt når det å ytre seg blir forbundet med tanker om at «det koster». Du skal tørre å si det du mener, ikke minst når du skaper noe nytt som kunstner. Man skal generelt ha minst mulig tanke på hva som kan skje, hvis du ytrer deg. En tredjedel er drøyt, men jeg synes det er enda mer alarmerende at 16 prosent har fått brev med direkte trusler.

– *Har du blitt truet eller følt tilbøyelighet til selvsensur?*

– Nei. Men jeg må vokte meg for å bli «forsiktig».

– *Vil du oppmuntre forfattere og andre kunstnere til å være modige?*

– Når de ønsker det, det er ingen ytringstvang. Jeg vil oppmuntre dem til å være tro mot sine prosjekter. Politikerne bør være klar over at ytringsfrihet for kunstnere har svakt juridisk forsvar, det så vi nettopp i Imtiaz Rolfsen-saken. Kildevernet oppfattes som politiske irrelevant for politiet dersom det er en kunstner og ikke en journalist som ytrer seg.

– *Den beste og den dårligste kulturministeren vi har hatt?*

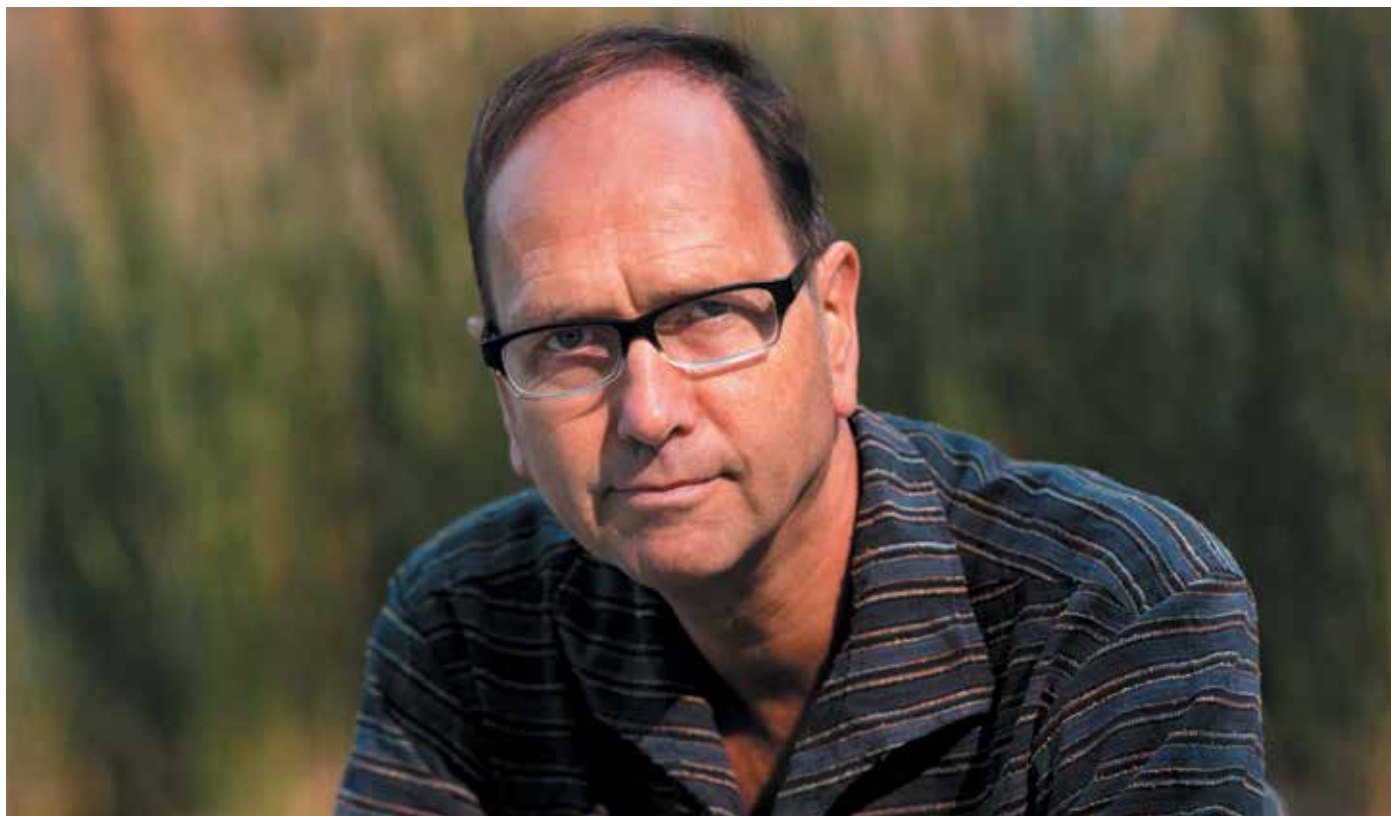
(Latter) – Jeg tror en kulturminister alltid er betinget av det regjeringskollegiet han eller hun sitter i. En kulturminister har ikke større makt enn det de andre, og særlig statsministeren og kunnskapsministeren, vil gi ham eller henne. Kulturfeltet er et svakt felt i politikken, og en kulturminister bygger makt ved å bygge allianser.

– *Den kulturministeren vi har hatt med høyest og lavest kulturell kapital?*

– Kan jeg få lov til å la være å svare på det? ■

Østover. For å oppdage byen da jeg var barn, hendte det at jeg tok trikken østover – og la merke til alle forskjellene.

Solstadfan. Dag Solstad kunne fått telefonkatalogen til å bli en roman.

Tore Slaatta går i bokhyllen:

– Les Dag Solstad

– Dag Solstads slektsberetning fra Telemark er stor litteratur, mener Slaatta. – Den er faktisk morsom å lese. Og husk at slektsgranskning og lokalhistorie er viktig prosa, som mange i vårt langstrakte land har et sterkt og nært forhold til. Solstad kunne fått telefonkatalogen til å bli en roman, er litteraturforskerens dom.

– Ja, er det roman eller er det noe annet, slektsgranskning, f.eks.?

– Solstad har selv kalt det en roman, og da er den det. Men jeg synes ikke det er så viktig. Solstad utforsker grensen mellom det skjønnlitterære og faglitterære. Mye sakprosa har store litterære kvaliteter, og de fleste skjønnlitterære forfattere gjør research og bruker fakta og enkelte av sakprosaens former og skrivemåter. Og motsatt. Ethvert funn, f. eks. i slektsforskning, må fortolkes og settes inn i en sammenheng. Det flotte ved koblingen roman-slektsforskning er at den er helt konkret og viser hvordan jeg-et, slektsgranskeren selv, her Dag Solstad, kan forankres i 500 år med sosiale og økonomiske betingelser.

– Noen andre?

– Simen Sætres Petromania har jeg lest i, flere ganger.

– Hvilken bok har gjort mest inntrykk på deg?

– Oi, oi, da må jeg nevne en bok jeg leste som tenåring – Voltaires «Candide». Den ender med et motto om at man må dyrke sin egen hage. Ironien er der hele tiden. Det skjønner jeg kanskje ikke alt av som 15-åring, men den ga meg spennende tanker om hva litteratur kunne være.

– Hvordan endte du som frankofil og oversetter av vanskelige franske tekster?

– Jeg er delvis selvlært, har ikke fransk som universitetsfag, men hadde en svært god fransklærer da jeg for mange år siden gikk på noe som het «økonomisk college», som var en slags DH-linje som Handeslym sto bak. Han var en flamboyant skikkelse som gjorde alle slags unorske ting som å spise lunsj på KNA-hotellet – med vin. Så leste jeg Bourdieu, ikke «Distinksjonen» først, som de fleste andre, men en bok om symbolsk makt, mens jeg skrev ho-

vedoppgave om statlig kommunikasjon. Det ga meg nye tanker om hvordan Staten «snakker» til oss, uten at jeg egentlig klarte å «anvende den», som det heter. Det er fortsatt en utfordring.

– Ved siden av Bourdieu, hvilken forfatter, skjønnlitterær eller sakprosa, har vært med på å forme deg til den du er blitt?

– Vel, Habermas' bok om Borgerlig offentlighet, selvfølgelig, ellers er det så mange. Blant en broket gruppe teoretikere og forfattere: Walter Benjamin, Roland Barthes, Charles Tilly, Richard Sennet, Jon Elster, Michel Foucault, for å nevne noen. Overraskende mange av dem fant jeg frem til selv, fordi jeg gikk i bokhandelen på Blindern og fant bøkene. De var nettopp ikke pensum. Inspirasjonen til å lese dem kom fra samtidens små og store hint, fra en tilfeldig forelesning på et annet fag, fra tidsskriftene, de marginale magasinene man tilfeldig kom over, og samtalen med venner og medstudenter. Man må ofte følge distraksjoner med den største lidenskap... ■

Bibliotekbasen som RDF

– gamle data på en ny måte!

UiO, UiB, UiT, NTNU og BIBSYS har fått støtte av Nasjonalbiblioteket til å kartlegge aktuelle ønsker og behov for bibliotekdata og utvikle en pilot for å konvertere Bibliotekbasen til RDF. Dette tilrettelegger for enklere og raskere utvikling av nye tjenester og økt bruk av bibliotekdata ved å koble Bibliotekbasen til den semantiske veven.

AV ASBJØRN RISAN, PRODUKTEIER BIBSYS

Tenk deg at du sitter i informasjonsskranken i biblioteket og får følgende referanse-spørsmål:

Den rumenske ambassaden ønsker en oversikt over hvilke norske bøker som er oversatt til rumensk, hvem som har oversatt og hvilke forlag bøkene er utgitt på

En student ber om en oversikt over norske barne-/ungdomsbøker som er oversatt til andre språk de siste fem årene. Hun ønsker liste i et format som gjør at hun selv kan sortere ut fra språk, land og forfatter

En journalist skriver en artikkel om Per Petterson og lurer på hvor mange språk «Ut å stjele hester» er oversatt til og hvor mange av disse oversettelsene som er støttet av Nordisk ministerråd

Eksempelene er basert på brukstilfeller fra NORLA¹

Dette er spørsmål som det er vanskelig og tidkrevende å finne svar på i de tradisjonelle bibliotekatalogene. Dette fordi informasjonen ikke er søkbar, eller at presentasjonen ikke er tilrettelagt for å gi de oversiktene sluttbrukeren er ute etter.

Du kan søke og få en oversikt over hvilke bøker biblioteket har som er skrevet på rumensk, og det kan hende at du får avgrenset søket til kun norske oversatte bøker, men for å finne ut hvem som har oversatt bøkene og hvilke forlag som har gitt dem ut må du gå igjennom alle bøkene i listen manuelt.

På samme måte er det en utfordring å søke etter oversettelser av «Ut å stjele hester» som er støttet av Nordisk ministerråd. Informasjonen finnes registeret i Bibliotekbasen, men for å nyttiggjøre seg denne må man gå igjennom alle postene. Istedenfor et tall på hvor mange språk «Ut å stjele hes-

ter» er oversatt til og hvor mange av disse som er støttet av Nordisk ministerråd vil dagens søkesystemer kunne tilby en liste over titler (representert av en MARC-post) som tilfredsstiller søkeuttrykket som ble angitt. Det er en god start, men det er ikke det journalisten egentlig var ute etter.

Utfordringen er at søk og presentasjon av resultatene er basert på fullstendige MARC-poster som representerer «alle» aspekter ved et dokument. Løsningen er å bryte opp den fullstendige representasjonen til mindre enheter; tripler (RDF), som hver for seg uttrykker en bestemt egenskap ved et dokument, f.eks. at et dokument er oversatt til rumensk, eller at oversettelsen har mottatt støtte fra Nordisk ministerråd. Alle triplene fokuserer på faktaopplysninger, lik de fakta som en MARC-post kan inneholde, men der er ingen ytre struktur som bestemmer hva som er med og hva som blir utelatt. All informasjon er likt behandlet, alt er like søkbart og alt kan brukes til alt.

Ved å gjøre beregninger på ulike delmengder (alle som er oversatt til rumensk, alle som har originalspråk norsk og alle som har fått støtte fra Nordisk ministerråd) kan man finne de dokumentene som representerer alle delmengdene og presentere de opplysningene man ønsker. Man kan presentere kun navn på oversetter og ikke hele den bibliografiske posten.

Den semantiske veven

Å gjøre dette vil føre Bibliotekbasen et steg nærmere den semantiske veven som ble beskrevet av Tim Berners-Lee i artikkelen *The Semantic Web* i Scientific American 2001².

Den semantiske veven er beskrevet i

mange artikler tidligere og det har vært noen prosjekter i Norge for å konvertere eksisterende data til tripler. Artikkelen *Linked data for fremtiden* av Aud Gjersdal i Bibliotekforum nr. 5, 2014 oppsummerer disse på en god måte.

To av de viktigste prosjektene er Deichmanske biblioteks prosjekt for å konvertere sin base til RDF-tripler og Rådata NÅ! som konverterte BIBSYS Autoritetsregister til RDF-tripler. Sistnevnte prosjekt ble kåret til det viktigste fagbibliotekprosjektet i 2011 av Bok og Bibliotek.

Neste skritt

Det er nå på tide å ta et steg videre og de fire store universitetene (UiO, UiB, UiT og NTNU) har sammen med BIBSYS fått støtte fra Nasjonalbiblioteket til et prosjekt der man skal konvertere Bibliotekbasen og andre relevante registre til RDF. Men til forskjell fra de andre prosjektene skal man ikke kun se på hvordan man kan konvertere et datasett til RDF, men også se på den potensielle nytten og bruken av et slikt datasett.

Det er definert totalt 6 leveranser i prosjektet:

Interessentanalyse – Hvem vil ha nytte av eller være involvert i prosjektet

Brukstilfeller – Liste med detaljerte brukstilfeller som prosjektet søker å realisere

Artikkel – Prosjektet skal levere en artikkel eller liknende som forklarer den semantiske vevens relevans for fag- og forskningsbibliotek

Informasjonsressurser – En oversikt over de viktigste informasjonsressurser som finnes i UH-bibliotekene og vise hvordan disse kan knyttes til den semantiske veven

¹ <http://norla.no/>

² <http://www.cs.umd.edu/~ffgolbeck/LBSC690/SemanticWeb.html>

Asbjørn Risan (artikkelforfatteren) og Margit Wagnild fra BIBSYS.

Pilot – Det skal etableres en pilot som viser Bibliotekbasen med noen utvalgte ressurser knyttet til den semantiske veven. Piloten skal være basert på brukstilfellene.

Sluttrapport – Prosjektet skal lage en rapport for prosjektet med muligheter for videre arbeid

Mange av de tidligere prosjektene har vært fokusert på selve konverteringen av datasettene til RDF, mens det i dette prosjektet kun er en av flere leveranser. Piloten skal være basert på en kartlegging av relevante, faktiske brukstilfeller fra de involverte interessentene, som f.eks. å kunne ta ut lister som beskrevet i eksemplene i begynnelsen av artikkelen.

Prosjektet vil samarbeide tett med Deichmanske bibliotek for å trekke erfaringer fra det prosjektet som de har gjennomført. Prosjektet Rådata Nå! (som var en engangskonvertering) vil også bli tatt opp i prosjektet og det skal etableres en infrastruktur slik at den semantiske representasjonen av Bibliotekbasen og autoritetsregistrene på jevnlig basis vil bli oppdatert med nye og endrede data.

Prosjektet vil også se på muligheter for å etablere et autoritetsregister for Verk og hvordan ulike emneordssystemer kan inte-

greres i BIBSYS Autoritetsregister. RDF forutsetter et sterkere fokus på bruk av autoriserte data, all bruk av fritekst er en stor utfordring når den semantiske betydningen skal avklares. Derfor blir innholdet i autoritetsregisteret til bibliotekbasen viktig, både for person og verk, men også innen emneord og klassifikasjon.

Den semantiske web har ikke rom for ulik tolkning av meningsinnholdet til en term. Det er kun om en term er autorisert at en datamaskin entydig kan klare å resonere korrekt på grunnlag av dataene. Spesielt viktig er det om der finnes muligheter til å autorisere mot internasjonale autoritetsregister (som f.eks. Dewey), det vil etablere innganger til våre data i et internasjonalt perspektiv.

Det vil også etableres koblinger til andre etablerte datasett, som f.eks. DBpedia (som er RDF-versjonen av Wikipedia), slik at Bibliotekbasen blir en del av den semantiske veven, dvs. Linked Data.

Bibliotekbasen er lisensiert med en åpen lisens (mer om dette i artikkelen *La de tusen blomster blomstre*, Bok og Bibliotek nr 4., 2013³) og bruk av Bibliotekbasen

og autoritetsregistrene som tripler vil være fritt tilgjengelig for alle som ønsker å lage tjenester basert på disse dataene.

Et annet sentralt aspekt er at ved å konvertere til RDF bryter man ut av bibliotekspesifikke standarder og formater som i praksis er effektive hindre for bruk utenfor biblioteksektoren, og tar i bruk etablerte og enklere tilgjengelige teknologier som har potensiale til å nå et større publikum.

Veien videre

Forutsatt at prosjektet er en suksess og piloten blir besluttet videreført og satt i regulær drift vil dette prosjektet og den åpne lisensen danne grobunn for å lettere kunne utnytte det potensialet som ligger i Bibliotekbasen og som bibliotekarer ved norske fag- og forskningsbibliotek gjennom mer enn 40 år har bygget opp.

Prosjektet skal etter planen ferdigstilles til påske i 2016 og vi har forhåpentligvis mye å glede oss til nå som Bibliotekbasen tar steget ut av siloen og inn i den semantiske veven! ■

3 <http://www.bokogbibliotek.no/la-de-tusen-blomster-blomstre>

Bli litt bedre hver dag

AV AUD GJERSDAL, FRILANSJOURNALIST

Blaskjermen forsvinner. Både Bibsys organisasjon og ansatte i fagbibliotek, må tilpasse seg et nytt biblioteksystem, men også et samfunn i endring. Bibliotekene må forholde seg til både økende digitalisering og nye brukerbehov. Hvordan kan en fornye seg?

– Det er så lett å snakke om utvikling og endring, og det er så lett å forbli i gamle mønstre, innleder riksarkivar, tidligere direktør i Skatteetaten, Inga Bolstad med. Omstilling gir nye muligheter, men 7 av 10 omstillingsforsøk mislykkes, og en må derfor ta slike prosesser alvorlig. Da blir det viktig å involvere de ansatte hele tiden gjennom god kommunikasjon og medvirkning.

– Organisasjoner er grunnleggende opptatt av å bevare status quo. Det å utfordre det bestående, handler om nytenkning og innovasjon. Det handler om å være grunnleggende opptatt av brukernes behov, understreker hun. En bør da opprette nye samhandlingsformer, slik at brukeren blir med på å bestemme hvilke tjenester som skal tilbys, og hvordan disse bør utformes.

– Ha brukerforum, brukerundersøkel-

ser, og ikke minst systematisk innhenting av beste praksis fra andre organisasjoner. Skal du være god, sammenlikn deg med de som er bedre, sier hun og peker på en av de viktigste faktorene som kan hindre endringer, nemlig organisasjonens kultur. En må lage endringer som fungerer i egen kultur.

– Kultur spiser strategi til frokost. Selv om man vet at ting skal bli annerledes, så blir det ikke det, sier hun. Bolstad tenker seg at organisasjonens identitet, det er dens kultur, som igjen er måten vi tenker og oppfører oss på. Vi kan forandre egen adferd, slik at omstilling lykkes. Ønsket kultur må beskrives, og belønning skje etter det. En kan nominere personer som handler i samsvar med denne ønskede kulturen, til hverdags helter. Men omstilling er ofte ubehagelig.

– Man må ikke sette seg på bakbeina når organisasjonen har besluttet å omstille, sier hun, og angir det viktigste i omstillingsprosesser, nemlig å bli en aktør som spiller en aktiv rolle, tar utfordringer, ser muligheter, får delta i prosesser og bestemme selv.

– Og når en skal gjøre det nye, så er det beste å jobbe skulder mot skulder med en erfaren kollega. Og det er lov å gjøre feil, folkens, bare en lærer av det, sier

hun. Lederne må ville og tørre å utvikle organisasjonen og skape nye tjenester. En kan ikke ta for gitt at alle skjønner behovet for endring, og medarbeiderne må forstå at omstillingen gir en retning mot noe bedre. Økt effektivitet er ikke mål i seg selv. Visjoner og bilder av en bedre fremtid må til, og disse må kommuniseres godt slik at det blir meningsfylt å delta.

– Lederne må skape begeistring og motivasjon gjennom å skape eierskap til utviklingen, sier hun. I Skatteetaten ble dette gjort ved å opprette «jaktlag» som innhentet kunnskap fra suksessrike organisasjoner. Utbyttet ble deretter brukt i egne strategier, og laget ble en viktig endringsagent.

– Bli litt bedre hver dag. Det handler om å kontinuerlig bli bedre. Litt bedre enn i går, sier hun, og understreker at omstilling, det må bli en del av hverdagen.

– Du må bli aktør og ikke tilskuer. Det er det viktigste for at omstilling skal lykkes, avslutter hun. ■

Riksarkivar
Inga Bolstad.

Veien videre for fagbibliotekene

AV AUD GJERSDAL, FRILANSJOURNALIST

Bibliotekets omgivelser forandrer seg, og Tamar Sadeh fra Ex Libris forsøkte å identifisere områder hvor fagbibliotekene kan spille en rolle. Akademia består av tre sfærer, der den ene dreier seg om kultivering av åpenhet og kritisk tenkning. Her dyrkes den frie tanke, og nye ideer dyrkes frem.

– Vi kan engasjere oss i dype og kan-ske kontroversielle diskusjoner for å se på ting fra nye perspektiv, sier hun og peker på neste område, som er forskning og innovasjon, hvor investeringene skjer. Den tredje sfære er kunnskapsoverføring, som er undervisning og læring. Hvert av disse områdene produserer output som

kan publiseres, for eksempel bøker og artikler, men også forelesninger, datasett og forskningsrapporter. Bibliotekene deltar i det som skjer i disse sfærene, og Sadeh ser bibliotekenes styrke her i at vi forstår hva akademiske data er, har evne til å se hva som er viktig og derfor skal lagres, og hva som kan velges bort. En annen avgjørende kompetanse er kunnskapsorganisering og gjenfinning.

– Biblioteket er ekspert i å støtte institusjonens vitenskapelige virksomhet. Det er det vi er, men hva skal vi bli?, spør hun. I dag er vi et fysisk rom som tilbyr samlinger og veiledning. Samlingene kan bli bedre dersom vi arbeider mer evidensbasert, og vi kan forbedre det fysiske rommet, men dette er ikke nok. Hun viser til to Horizon-rapporter som omhandler viktige trender, utfordrin-

ger og utvikling i utdanningsteknologi. Den ene handler om høyere utdanning, og en omtalt trend her er økende fokus på målinger, og dette vil komme også til bibliotekene. En annen ting underveis er «omvendt undervisning¹», der studentene ser på videoforelesninger og leser hjemme. Så kommer de til undervisningsstedet for å diskutere og gjøre det som før var hjemmearbeid. Dette betyr ifølge Sadeh at biblio-

Tamar Sadeh,
Ex Libris

1 «Omvendt undervisning» er norsk oversettelse av «flipped classroom»

tekene må tilby en annen type materiale, som er egnet til å gi en for forståelse av emnet.

Omgivelsene skifter, og Sadeh understreker betydningen av ledelse:

– Det kreves visjonær ledelse å bygge omgivelser for høyere utdanning som er slik at de kan forandre prosesser og strategier hurtig, slik nyetablerte gjør, siterer hun fra rapporten.

– Dette gjelder også bibliotek, understreker hun.

Den andre rapporten handler om bibliotek i høyere utdanning. Den antar økende tilgang på forskningsinnhold fremover, og at bibliotekene vil prioritere formidling av mobilt innhold. En tredje trend er et økende fokus på forvaltning av forskningsresultater, som er de outputs forskningsprosessen genererer. Internett gir økt tilgang til

mer enn bare sluttproduktet, og alt dette er viktig for forskere.

– Dette er ikke bare verbalspråklige tekster, men kan være programmer, video og visualiseringer. Vi er ikke begrenset lenger, for Internett er her, sier hun, og peker på at akademia produserer mengder av data. Disse kan datamines ved hjelp av nye verktøy, slik at en kan utlede ny kunnskap fra dem. Her kan bibliotekene bidra:

– Bibliotekene kan arkivere datasett og andre output, gjøre dem gjenfinnbare, og muliggjøre identifisering av mønstre og trender, sier hun. Bibliotekansatte vet på en del områder her mer enn forskerne, og kan dermed bidra.

– Vi kan også fortsette med å forvalte forskningens livssyklus. Der finnes systemer for forskningsforvaltning, og bi-

bliotekene har en plass her, sier hun. Til slutt, en fjerde trend, som er at akademiske nedtegnelser blir dynamiske. De kan tilgjengeliggjøres på Internett umiddelbart, og dette gir nye utfordringer. Biblioteket kan spille en rolle ved å ha verktøy til å skille det gode fra det dårlige, beskrive ulike versjoner, gi råd om hvor en kan publisere, og sikre langtidslagring.

– Biblioteket må involvere seg i nye områder, og spille nye roller i de eksisterende, avslutter hun. ■

Videre lesning:

Horizon Report: Library Edition

<http://cdn.nmc.org/media/2014-nmc-horizon-report-library-EN.pdf>

Vi trenger mer bibliotek!

AV AUD GJERSDAL, FRILANSJOURNALIST

Biblioteket som institusjon og ide står sterkt, mener nasjonalbibliotekar Aslak Sira Myhre. Likevel anerkjenner han en nagende følelse hos en del, både innenfor og utenfor sektoren, som er at bibliotekene tilhører det 20. århundre, og at det hele snart er forbi. Mange tror at Google erstatter biblioteket, men det tror ikke Sira Myhre.

– Nettet er blitt øyeblikkets medium, sier han og peker på at vi ikke bruker nettets muligheter for tilgang til historien eller kunnskapen. Og selv om Internett inneholder store kunnskapsmengder, så gjør det ikke biblioteket overflødig. Det gir heller et større behov for bibliotek.

– Jeg tror vi lever i en tid som krever mer, og ikke mindre bibliotek. Det vi gjør i dag og de neste ti årene, vil definere ideen om bibliotek for de neste hundre år, understreker han. Vi er i en overgangsfase fra måter biblioteket ble oppfattet i det 20. århundre. Nå må vi skape bildet av det moderne bibliotek, og en viktig oppgave for fremtidens fagbibliotek blir å være møteplass.

– Når de andre møteplassene forsvinner, så blir bibliotekene viktigere som møteplass. Menneskets behov for å møtes og ha sosialt liv forsvinner ikke. Det fysiske biblioteket får flere, og ikke færre funksjoner. Vi trenger mer, og ikke mindre biblio-

tek sier han. Nasjonalbibliotekets virksomhet støtter opp om fagbibliotekene. Nasjonalbiblioteket vil samle alt, og digitalisere alt. Både for å bevare, men også tilgjengeliggjøre dokumentene. Nå holder de på med to store satsninger: Den ene dreier seg om nasjonal infrastruktur. Nasjonalbiblioteket skal levere en felles digital infrastruktur til alle bibliotekene i landet. Et tiltak her er byggingen av et felles autoritetsregister for person- og korporasjonsnavn. Her tilrettelegges for koblinger f.eks. mellom navn i nasjonalbibliografien og andre kilder, som for eksempel Wikipedia. Et annet viktig arbeid er fullføringen av norsk WebDewey.

– Til sammen blir dette en digital infrastruktur som ikke er slutten på noe, men begynnelsen. Det er begynnelsen på en struktur som en kan bygge tjenester på, lokalt og nasjonalt. Hvis vi får metadataene til å fungere sammen, så kan dette åpne et nytt rom for gjenfinning og formidling av den kunnskapen som blir lagret, sier han. Nasjonalbiblioteket ønsker også å utvikle fagbiblioteket som fysisk arena, og her vil fagbibliotekene kunne søke tippemidlene nasjonalbiblioteket forvalter. I 2015 utgjør det 48 millioner kr.

– Midlene skal utvikle møteplassbiblioteket, debattbiblioteket og biblioteket som læringsarena. Studenter og andre har digital tilgang til kunnskapen, men oppsøker likevel biblioteket for å få hjelp inn i denne kunnskapen, sier han. Nasjonalbi-

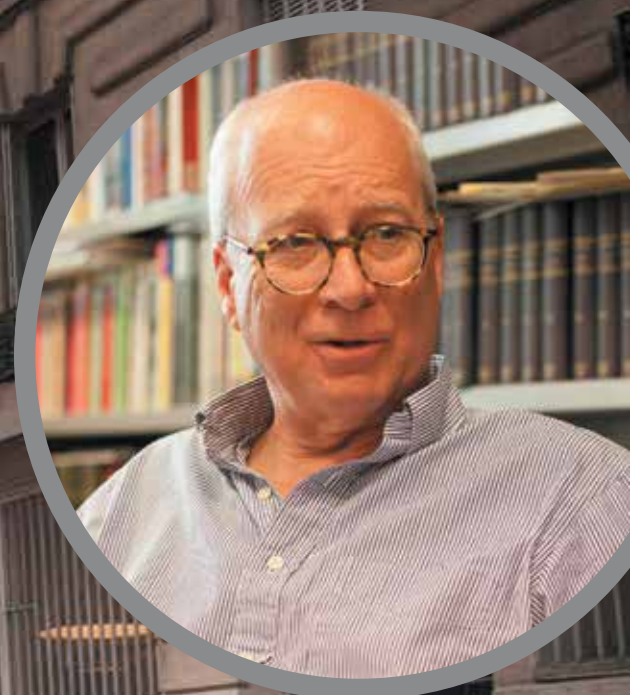
blioteket vil derfor kunne støtte både arbeid med å tilrettelegge for arrangement, men også selve arrangementet, enten det er forelesningsrekker, forfattersamtaler eller andre formidlingsaktiviteter. Det andre satsningsområdet er å skape en digital infrastruktur for tilgang. Nasjonalbiblioteket har enorme digitale samlinger, men bare en brøkdel er tilgjengelig utenfor egne lokaler.

– Fremtiden til bibliotekene er å være en plass med total digital tilgang. Målet er å flytte det store, brede søket ut av nasjonalbiblioteket og inn i alle landets biblioteker, sier han og understreker muligheten som fagbibliotekene har for å utvikle tjenester oppå nasjonalbibliotekets digitale objekter. Et bibliotek, det er fortsatt et hus med bøker og kunnskap. Det må også bli oppfattet som et kunnskapssenter hvor en møtes, diskuterer og møter litteratur. Men det er også et sted med digitalt tilgjengelig kunnskap og digital kompetanse.

– Hva er det vi gjør sammen? Vi lager den nasjonale infrastrukturen som muliggjør at dere fyller bibliotekene med et innhold, som gjør at folk tenker: «Bibliotek, det må vi ha i de neste 4000 år også», avslutter Sira Myhre. ■

Nasjonalbibliotekar
Aslak Sira Myhre

En amerikansk oase i Paris

TEKST: KJETIL S. GRØNNESTAD
FRILANSJOURNALIST

FOTO:
ALF BERGIN

– Jeg vet ikke hvorfor det er slik, men for amerikanere er Paris den perfekte byen. Det viser igjen i at Paris har flere amerikanske institusjoner enn noen annen utenlandsk by, sier Charles Trueheart, sjef for det amerikanske biblioteket i Paris.

Bibliotekets historie går tilbake til da amerikanerne ble med i 1. verdenskrig i 1917. Soldatene trengte lesestoff. Derfor sendte amerikanske bibliotek 1,5 millioner bøker over Atlanterhavet. Det ble kjernen i boksamlingen til det amerikanske biblioteket i Paris.

I skyggen av Eiffeltårnet

Biblioteket har flyttet flere ganger siden da. Dagens lokaler ved Eiffeltårnet har vært tilholdssted siden 1964. Du må vite eksakt adresse for å finne fram. Rue du Général Camou er ei stille sidegate. Ingen prangende skilt eller vaiende Stars and Stripes viser vei til bibliotekdøra. Anonymiteten gir trygghet. For drapene i redaksjonen til Charlie Hebdo økte bevisstheten om behovet for sikkerhetstiltak blant Paris' amerikanske institusjoner.

– Vi er mer årvåkne nå. Det samme er det franske politiet. Men våre medlemmer følger seg ikke truet, sier Trueheart.

Inne i biblioteket hersker en rolig atmosfære. Det er godt besøk. Ikke minst i lesesalen. Den er fylt med studenter i dyp konsentrasjon over pensum.

Biblioteksjefen er selv en amerikaner med fascinasjon for Paris. Han flyttet hit som utenrikskorrespondent for Washington Post. Nå har han bodd i verdensmetropolen i 19 år.

– Da oppholdet mitt var over, sa jeg opp jobben i avisa og ble igjen i Paris. De siste åtte årene har jeg vært biblioteksjef, sier han.

Et bibliotek for medlemmer

Biblioteket har en uvanlig finansiering. Det er ikke gratis. Det er et medlemsbibliotek. Årskontingenten for en voksen er 120 euro. Grunnen til det er at biblioteket ikke mottar en eneste cent i offentlig støtte. Hverken fra Frankrike eller USA. Medlemskontingenten dekker 25 prosent av årsbudsjettet på 1,1 million euro. 25 prosent kommer fra leieinntekter, mens resten består av gaver, donasjoner og inntekter fra en årlig gallamiddag.

– Siden vi tar medlemskontingent, vil vi gi valuta for pengene. Derfor har vi mange arrangement, sier Trueheart.

Engelskspråklig kulturhus

De flere hundre arrangementene i året, ikke minst for barn og ungdom, betyr at bibliote-

ket er et kulturhus med tilbud langt utover utlån av bøker, lesesalsplass eller tilgang til elektroniske databaser som JSTOR, EBSCO og ZINIO. Biblioteket er en engelskspråklig oase i den franske hovedstaden.

Oppe i tenåringsavdelingen, i etasjen over barnebiblioteket, sitter to gutter bak hver sin bok i sofaen. De skryter både av bibliotekets tilbud og ansatte.

– De har spennende aktiviteter her. Ikke minst treffene for tenåringer på fredagene, sier Erik Stylianidis. Han besøker biblioteket fire-fem ganger i måneden. Selv har han både amerikansk og fransk bakgrunn. Han har flyttet mye, men har de siste to årene bodd i Paris.

– Jeg går vanligvis hit for å lese, men liker også aktivitetene for tenåringer, sier Francis Botwey som flyttet til Paris fra Ghana for bare seks måneder siden.

De to guttene speiler mangfoldet blant bibliotekbrukerne. Halvparten av medlemmene er amerikanere, en fjerdedel er franske, mens resten kommer fra seksti andre land.

Fylt til randen

Biblioteket bugner av bøker. Ifølge Trueheart har de strengt tatt for mange i forhold til størrelsen på lokalene, men som en ene-

stående institusjon i Europa, må de ha en omfattende samling. Bokbudsjettet er på 50 000 euro. Utenom egne kjøp, mottar de store mengder bøker fra folk som flytter fra byen.

– Ingen greier å kaste bøker. Derfor «begraver» de dem hos oss, sier Trueheart med et smil.

Det er imidlertid langt mellom godbittene blant de 40 000 bøkene som doneres til biblioteket hvert år. Kun 2 prosent får plass i bibliotekets samling. De andre blir solgt.

En av de mer kuriøse bokgavene, er Marlene Dietrichs private boksamling. Den ble donert av divaens datter i 1992.

Avhengig av frivillighet

De mange aktivitetene og tilbudene gjør at publikum tror biblioteket er større enn det er.

Det er flere hundre frivillige som får bibliotekhjulene til å gå rundt. De frivillige hjelper til med mange oppgaver: Sette bøker inn i hyllene, reparere bøker, lede boksirkler og lese høyt for barn.

Ektefeller uten egen arbeidstillatelse, som har fulgt mann eller kone til deres jobb i Paris, er en stor kilde med høykompetente frivillige.

Ivrigte gutter. Erik Stylianidis (t.v.) besøker biblioteket flere ganger i måneden. Her får han hjelp i utlånsskranken av Matthew Bennett.

Hjelper forfattere

Biblioteket har nylig etablert flere støtte-tilbud til forfattere. Bokprisen «The American Library in Paris Book Award» ble etablert i 2012 på bakgrunn av en gave fra Florence Gould Foundation. Prisen på 5000 dollar går til beste originale engelsk-

språklige bok om Frankrike eller det fransk-amerikanske forholdet.

Siden 2013 tilbyr biblioteket også et «Visiting Fellowship». Det er mulig ved hjelp av The de Groot Foundation. Stipendet på 5000 dollar går til en forfatter som jobber med ei bok eller et prosjekt, som

kan ha nytte av en måneds opphold i Paris. Mottakeren deltar i bibliotekets drift gjennom workshops og bokbad.

– Det er populært. Det finnes fortsatt mange amerikanske forfattere som drømmer om Paris, sier Trueheart. ■

Stor stas. – Erik Stuylianidis og Frances Botwey skal hjelpe til med forfatterpresentasjonen for tenåringer i morgen kveld, sier Celeste Rhoads som har ansvar for barne- og ungdomsavdelinga.

Det amerikanske biblioteket i Paris

Areal:	1200 m ²	Ansatte:	14
Boksamling:	130 000 eksemplarer	Adresse:	10, rue du Général Camou
Medlemmer:	2 500	Etablert:	1920

Biblioteket er åpent hver dag unntatt mandag.

<http://www.americanlibraryinparis.org>

*They always say time changes things,
but you actually have to change them yourself.*

Andy Warhol

Bokløst bibliotek

AV AUD GJERSDAL, BIBLIOTEKAR OG FRILANSJOURNALIST

Nede i kjelleren ligger utrangerte datamaskiner. De kommer fra biblioteket. Metall, ledninger, data-chips og støvete skjermer. Jeg går videre innover i bygningen, og kommer til et magasin med papirbøker fra flere århundrer, over to etasjer. I et rom lenger inne, uten vinduer, står en datamaskin. På bordet er et pappbeger med lunken kaffe, og skjermen er fortsatt opplyst: Fotografier til en fransk fotograf som har laget «spektakulære» bilder av ideelle, uvirkelige biblioteker fra ulike steder. Jeg setter meg ned på den slitte, ubehagelige kontorstolen, og følger historikken bakover. Klikkingen fra datamusen gir nesten gjenlyd i det skyggefulle rommet. Et bilde av et folkebibliotek som skal bli et bibliotek uten papirbøker. Det er ikke et fotografi, men laget av en kunstner ved hjelp av et data-program, som et bilde av fremtiden. Slike bilder er alltid mye finere enn virkeligheten noen gang kommer til å bli. Som en slags estetisering av noe som ikke er entydig fint. Var det slik det skulle bli? Er det slik det bare må bli?

Vet ikke. Det er så mange tanker en kan gjøre seg, og så mange alternative, pent designede bilder av fremtiden. Jeg rusler opp trappene til kontoret mitt. På skrivebordet ligger et papirtidsskrift, for det var noe jeg hadde tenkt å lese. Jeg husker bare ikke hva det var for noe. Blogginlegget «Bibliotekene står for fall» fra 2012 lyser mot meg på skjermen. Det er et innlegg på kulturtidsskriftet Minerva sin blogg. Et bilde i sorthvitt av en blid Kristian Meisingset fanger min oppmerksomhet. Han ser på meg, og blikket drar meg inn i teksten, som han nok har filt og lekt med for å få pulsen til å gå løpsk og blodet i bibliotekmiljøet til å koke.

«Det blir stadig tydeligere hvor håpløst akterutseilte bibliotekene er i den digitale tidsalderen», skriver han og kom-

menterer det daværende arbeidet med å få til utlån av e-bøker i bibliotekene. Svakheten med en løsning der bibliotekene får lisens til å låne ut e-bøker er ifølge Meisingset at det blir gratis for brukerne. Så bibliotekene bør ikke få låne ut e-bøker, for det vil skade kommersielle interesser og hemme innovasjon. Spotify og Wimp viser veien fremover, mener han. «Hvor etterlater det bibliotekene? På historiens skraphaug», avslutter litteraturviteren, som skrev sin masteroppgave om den østerrikske forfatteren Christoph Ransmayr. En forfatter som var opptatt av «det apokalyptiske, fortellingen om undergangen». Meisingset tegner bildet av en fremtid uten bibliotek. Jeg mangler ord til å svare med, men innlegget trenger ikke svar, for samfunnsdebattantens reviderte fremtidsversjon kommer frem i den senere boken «Kultur for kulturens skyld». Her tar Meisingset og medforfatterne til orde for en «biblioteksektor som i større grad eksperimenterer med hvordan bibliotekene skal fortsette å være relevante i en digital tidsalder».

Jeg ser på et stillbilde av det bokløse folkebibliotek, omtalt i Wall Street Journal. Dataskjermer på rekke og rad, og med små grønne taburetter foran. På skjermen er det penslet inn noe som likner en lilla soloppgang, og ved en av maskinene sitter et menneske farget i hvitt. I en knall oransje vegg er det innfelt dataskjermer, og et menneske farget svak oransje står foran. Det er lyse og glade farger. Jeg klikker på play – knappen, og frem kommer vakker, følsomt fremført, pianomusikk, og jeg blir oppløftet av å høre på det. Musikken avbrytes av reklame. Så begynner det redaksjonelle innholdet: – Imagine a library with no books!

Fylkesdommer for Bexar fylke, N. Wolff, drømte om å bygge et annerledes bibliotek. Han forestilte seg at teknologien

forandrer seg for fort til at investering i trykk er klokt. Ideen til dette biblioteket fikk han etter å ha lest biografien om Steve Jobs. Og det blir ingen papirbøker i det nye biblioteket i San Antonio, Texas. Ifølge fylkets plan vil de tilby 150 e-boklesere, 50 stasjonære PC'er, 25 laptop og 25 nettbrett til brukerne. Dette er en billigere løsning enn papirbøker. Alle disse skjermene plasseres i biblioteket for at innbyggerne i et av byens fattige strøk skal bli informasjonskompetente. Befolkningsveksten i utkanten, som var eksplosiv, måtte håndteres. Det er et lavkostprosjekt, og alternativet var at de ikke fikk noe bibliotektilbud.

” *Det gamle forvitrer,
men de nye veiene
ser jeg ikke.*

– Prematurl, sa bibliotekdirektøren for San Rafael biblioteket i California til National Public Radio. Hun hevdet at mange av oss foretrekker å lese på papir. Dessuten trenger personer med lav informasjonskompetanse ekstra støtte av personell, for å kunne lese digitalt, og dette vil kreve et stort budsjett. I tillegg sa hun at mye digitalt innhold ikke er tilgjengelig for bibliotek, og hvis det er, så er prisen for høy.

– Så valget ditt av bestselgere og populære medier ble skylt ned i toalettet, for 99 % av dette er ikke digitalt tilgjengelig for bibliotek, sa hun.

Men biblioteket i San Antonio ble til virkelighet. Jeg klikker frem fotografier av

biblioteket på nettet, med virkelige skjermer og virkelige mennesker. På nettbrettene kan de lese bøker som ikke bare er imitasjon av papirbøkene, men som er fremtiden. En brusende lyd kommer fra iPaden og drar oppmerksomheten til seg. Det høres ut som havbrus, men det er noe annet. Lyden kommer fra boken «Pry», som ligger åpnet i iPaden, halvlest. En app-roman lastet ned fra Apples App Store, laget for berøringsskjerm, og forlaget Tender Claws beskriver boken som en «hybrid av kino, spill og skrift». Jeg tar på skjermen og drar, akkurat som en kan dra et fotografi større. Det åpner øynene til hovedpersonen, og jeg ser gjennom hans

øyne: Levende bilder og lyd kommer frem og viser hva som foregår utenfor ham. Jeg berører skjermen i et annet grep, og ser hovedpersonens ubevisste flimre. Så holder jeg skrift-linjene fra hverandre som om jeg lager et kikkhull i en persienne, og da kommer flere ord. Et kapittel har Braille skrift, og når jeg berører tegnene leser en stemme opp ordene. Jeg blar ikke, som i en Kindle bok.

Papirboken er tapt her. Men en papirboks vakre skinninnbinding og skriften på klutepapir er meningsbærende. Haruki Murakami (2007 s. 46) får i hvert fall mye mening ut av den fysiske boken, slik han skriver i boken «Kafka på stranden»: ►

Når jeg tar bøkene ut av hyllen og åpner dem, sender de ut en duft av gamle dager. Det er en særegen lukt av dyp visdom og intense følelser som har ligget og hvilt mellom boksidene, og som nå slippes løs.

En hel sammenhengende bok med bare bokstaver. Det var vakkert, og jeg begynte å tenke på konkret poesi, der nettopp det typografiske er en del av uttrykksformen. Jeg har ikke lest så mye av det. Egentlig skjønner jeg ikke noe av det. Jeg har jo nesten ikke lest poesi i det hele tatt, tenker jeg og betrakter kontorveggene. Fargefotografier av gamle bibliotek. Innvendig er bibliotekene nesten like. Hyller med papirbøker. Det er som fotografier fra tidlig 1900-tall, men så er de fra 1990. Fotografiene viser hvordan ideene om hva et bibliotek er har frosset fast. På kontorveggen er papirutskrifter av italiensk futuristisk kunst. Den futuristiske arkitekten Antonio Sant'Elia sine tegninger av den nye byen Città Nuova, som han antakelig tegnet i sitt kontor i Milano på begynnelsen av 1900-tallet. Han brøt med tradisjonene, og der maskinene i denne utopiske fremtidsbyen ble dyrket og gitt god plass. Men hva med fremtidens bibliotek? Er det noen som har sittet på kontoret sitt og tegnet et nytt bibliotek, som er helt annerledes? Hva slags bøker ville dette biblioteket hatt?

Jeg betrakter bokhyllene med papirbøker: «Claus Beck-Nielsen (1963-2001): en biografi», utgitt 2003. Forfatternavnet står ikke på tittelsiden, men en bibliotekar har skrevet «Beck-Nielsen, Claus» inn med blyant. Men det kan ikke være noen selvbiografi, for Beck-Nielsen «gikk bort» i 2001. Ifølge forordet er det en viss c/o Helge Bille som har satt sammen biografien på grunnlag av etterlatte notater på harddisken til en PC, avisoppslag og en notisbok. I boken får vi en litterær fremstilling av en performance Beck-Nielsen utførte, og som beskriver livet i tiden før døden inntraff. Boken handler om hvordan han tar identitet som den hjemløse og personnummerløse Claus Nielsen, som har mistet hukommelsen. Et vanskelig liv på gaten, som gav oppslag i avisen *Information*, og artiklene er gjengitt i boken. I 2005 settes det opp en gravstein for Beck-Nielsen på Vestre kirkegård i København. Men verkene som fortsetter å komme ut, dementerer forfatterens død. Så, i 2010 blir det fremført en performance kalt «Funus Imaginarium». En ambulanse ankommer med en døende dukke av Beck-Nielsen, passet på av en sykepleierske, og senere erklært død av en lege. De som ønsket det, kunne overvære begravelsen på Assistens kirkegård på

Nørrebro. Flere i begravelsesfølget har filmet og lagt ut deler av opptrekket på YouTube. Det var en performance, som biblioteket gikk glipp av, for det er utenfor etablerte kategorier av hva et levende bibliotek kan være. Professor Michael Buckland ved UC Berkeley School of Information tenker seg at også hendelser kan være «informasjon». Disse kan finnes som representasjoner som kan lagres og gjenfinnes. Men de kan også gjenskapes, skriver han. Jeg googler videre og finner ut at Claus Beck-Nielsen fortsatt lever, og ble nominert til Nordisk råds litteraturpris i 2014. *Funus Imaginarium* er ikke en bok, men kan det ikke være rom for denne type informasjon i bibliotekene?

Det er blitt kveld. Jeg husker ikke riktig hva jeg fikk gjort i dag. Ikke så mye. Jeg rusler ut av biblioteket og inn i det milde overskyete septemberværet, på vei til folkebiblioteket. Måkene skriker mens de flakser over Lille Lungegårdsvann i Bergen sentrum. Noen dupper i vannet. Jeg snakker med meg selv, inne i meg. Arrangementet skal handle om poesi. Hvorfor går jeg på denne presentasjonen når jeg ikke skjønner meg på poesi, og aldri leser poesi? Jeg blir gående og lete etter de rette ordene. Poesibøkene er på en måte lukket for meg. Men dette er noe nytt. Jeg bryr meg ikke om innholdet, men det er det nye, fascinerende, det fremmedartede som får meg til å spasere langs vannet, under alle de gamle trær, som fortsatt har grønne blader. Musikk fra den kommunale musikkskolen kommer ut av et vindu som står på gløtt. Det er noen som øver seg på et av Griegs lyriske stykker, antakelig på et Steinway konsertflygel. Om og om igjen. Avbrytelser, og så start fra begynnelsen igjen. Så fragmenter av en melodi jeg aldri har hørt før.

Tilslutt ankommer jeg auditoriet i folkebiblioteket. Lyset er slukket der. En liten bar med billig vin ved inngangsdøren. Jeg drikker ikke mye vin. På scenen står Natalia Fedorova og Taras Mashtalir fra poesigruppen «Machine Libertine», St. Petersburg. Fra høyttalerne dunder musikk. På storskjermen velter tekst i ulike former frem. Fedorova og en datamaskin deklarerer poesi, og det er akkurat som om de synger sammen. «Our aim is to liberate the machines», sier de. Poesigruppen ønsker å frigjøre maskinene, la dem leke i kunst og poesi, og gi dem sin egen stemme. De har tidligere deltatt på den 8. bokfestivalen i Moskva med verket «Snow Queen». Så er vel dette antakelig en slags bok, bestående av video, musikk og tale i samme

tekst. Jeg klikker meg frem til websiden til festivalen, men møter kyrilliske bokstaver. Kanskje er dette kimen til den nye boken og det nye biblioteket?

Men er det bøker? Det digitale gir mulighetene til å realisere romantikkens drøm om «Gesamtkunstwerk», der en kan bruke uttrykksformer fra alle kunstarter. Det er kanskje heller slik at bøkene inngår i en større helhet, som en sammensatt tekst. For å lese teksten må en kanskje også gå på teater, se på video og høre på musikk. Kanskje er det nok å ha alt dette på skjerm? Jeg vet ikke. Det gamle forvitrer, men de nye veiene ser jeg ikke. ■

Litteratur:

Bergen offentlige bibliotek. (2013, 04. juli). *Machine Libertine*. <http://bergenbibliotek.no/kalender/machine-libertine>

Buckland, M. (1991). *Information as Thing*. *JASIS*, 42 (5), 351-360

Bustillo, M. (2013, 6. februar). *Library that holds no books*. *The Wall Street Journal*

Gorman, S. & Cannizzaro, D. (2014). *Pry. Los Feliz: Tender Claws* <https://itunes.apple.com/app/id846195114>

Khrais, R. (2013, 15. januar). *A New chapter. A launch of the bookless library*. <http://www.npr.org/2013/01/15/169412670/a-new-chapter-a-launch-of-the-bookless-library>

Machine Libertine (2010). *Snow Queen* <https://vimeo.com/33995333>

Meisingset, K. (2012, 17. oktober). *Bibliotekene står for fall*. <http://www.minervanett.no/bibliotekene-star-for-fall/>

Murakami, H. (2007). *Kafka på stranden*. Oslo: Pax

Meisingset, K., Matre, A.K.F. & Horrigmo, A.M.J. (2012). *Kultur for kulturens skyld*. Oslo: Civita

Personlig kommunikasjon: Kathi Inman Berens

PERM TIL PERM

av Sveen & Amphenand

Hva er forskjellen på formidling og markedsføring av litteratur?

Med formidlingen aner vi smaken av noe substansielt og verdifullt, men hvor og når bytter formidling og markedsføring stafettpinne? Og har det noe å si om det er det ene eller det andre? Frykter vi markedsføringen? La oss gå det litt nærmere i sømmene.

KRISTIAN STRØM-FLADSTAD
FAGLEDER, SØGNE BIBLIOTEK

Vi har alle lært at litteraturformidling i direkte mening betyr *overføring eller å videresende litteratur*. Begge oversettelser er mangelfulle og til dels misvisende. Begrepene overføring og videresende beskriver kun en bevegelse fra en avsender til en mottaker.

Formidling betyr også å være mellommann, og i denne sammenhengen betyr det å være mellom teksten og mottakeren.

På et mer grunnleggende plan kan vi si at litteraturformidling er det som skjer når en tekst presenteres, introduseres og inviteres inn i verden. Når den blir eksisterende. Videre vil en avsender av den eksisterende teksten ha et ønske om å vise, dele, beskrive, fortolke denne teksten til en eller flere mottakere. Gjøre andre oppmerksom på en tekst sin eksistens gjennom for eksempel å klassifisere den, sammenligne, vurdere dens kvaliteter.

Vi møter en eller annen form for litteraturformidling «overalt» hvor vi ferdes. Tekster formidles i mange kanaler og på mange ulike måter. Noe har tyngde og en verdi utover å være ren informasjon, og noe har ikke. Det er ikke alltid vi er bevisst på hvor formidlingen starter og markedsføringen begynner eller motsatt.

Mange typer formidling

Litteraturformidling kan skje på svært mange ulike måter hvorav den vanligste er den hvor noen blir lest for, eller noen presenterer litteratur. For mange er dette det første som dukker opp i hodet når man blir spurt. Dette skjer i mange ulike situasjoner som blant annet i skolen, i bibliotekene og på litteraturhus og andre offentlige kulturarenaer og festivaler. Mange opplever litteraturformidling i bilen i form av lydbøker og boksamtaler i P2. Andre leser bokanmeldelser i aviser og tidsskrifter. Noen er med i en lesering eller sirkel hvor alle som deltar leser samme bok, og i etterkant snakker om sine opplevelser og oppfatninger. I vårt bibliotek har vi flere slike.

Vi må heller ikke glemme den uformelle kommunikasjonen omkring litteratur som skjer mellom venner, kollegaer, på sms, mail og facebook. «Den må du lese», kan noen si til deg. «Dette er den beste boka jeg har lest på mange år», kan andre si. Slike utsagn er også formidling hvor tekster blir tema for kommunikasjonen, og de blir rangert eller vurdert med ulike adjektiver. Men er de kun formidling og ikke markedsføring, og hvorfor er slike formidlingsformer som regel med positive fortegn?

«Dritskummelt»

Formidling er, som Åse Kristine Tveit skriver i boken *Innganger. Om lesing og litteraturformidling*, et begrep som har mistet litt anseelse, og som oppfattes som antikvarisk av mange. Deichmanske bibliotek har laget ny strategi for 2014-2018. Med bakgrunn i den har de laget en kortversjon som du kan putte i lomma, og som de har kalt *Hold deg våken!* Her blir ordet formidling ikke brukt en eneste gang. Derimot sier de at Deichmanske skal være:

Et sted hvor all verdens visdom, fortellinger og erfaringer fritt kan utdeles gjennom en uendelig, offentlig samtale. Litt senere sier de videre at de skal:

Invitere til samarbeid med andre for å aktualisere vårt program, og skape flere inspirerende opplevelser for våre brukere.

Det interessant her er egentlig ikke at begrepet formidling er borte, men hvordan man bruker andre ord og begreper for å definere, og vise de viktige kontaktpunktene mellom bibliotek og brukere. Med andre ord, retorikken er en annen. Det er endringene i biblioteklovens §1 som slår inn med stor styrke – biblioteket som arena for offentlig samtale og debatt, som det heter. Deltakelse, engasjement og samhandling er nøkkelbegreper for å forstå det nye landskapet til formidlingen. Den nye Nasjonalbibliotekaren, Aslak Sira Myhre, er enda tydeligere og poengtert når han sier at foredraget ikke handler om forfatteren på scenen, men om de som er i salen, publikum. Han sier videre at litteraturformidling er «dritskummelt» for mange, og man må sørge for at publikum er tilskuere.

Formidling blir i en slik kontekst en aktiv og dynamisk kobling mellom avsender og mottaker på en arena hvor mottakeren har status av å velge å kunne være initiativtaker, deltaker, mottaker og medskaper. Hvis han eller hun vil og ønsker det.

Formidling vs markedsføring

Litteraturformidlingens næringskjede, slik Tveit presenterer den i boka si, er en nyttig og god figur som viser de ulike lagene for formidling av litteratur. Den viser, hvis man går fra toppen og ned, hvilke instanser en tekst må gjennom før den når leseren. Jeg har i tillegg laget to enkle figurer som kommenterer og utdyper deler av Tveit sin figur. Den første figuren er en svært enkel matrise hvor de fire begrepene som kombineres er «kommersiell», «idealistisk», «profesjonell» og «amatør».

Kommersiell	Profesjonell
Idealistisk	Amatør

Vi får kombinasjoner som kommersiell – amatør, idealistisk-profesjonell, kommersiell-profesjonell og idealistisk-amatør. De største forlagene i Norge kan sies å være kommersiell-profesjonelle. De er aksjeselskaper med egne styrever, og forventes å drive i overskudd hvert år. Samtidig er de profesjonelle da de er høyst kvalifisert og organisert, og leverer produkter av godt gjennomtenkt og bevisst kvalitet. Kage forlag startet som et kommersielt-amatør forlag med en dæsj idealisme. I dag er det ingen tvil om at de er blitt et forlag som er kommersiell-profesjonell, og de oppfører seg og agerer som de store forlagene.

Forfatterne finner man også igjen i figuren. Mange forfattere har gått fra å være amatører (skrive på deltid ved siden av fast jobb) til å bli profesjonelle (heltdstforfatter). Noen skriver i et snevert litterært landskap som f.eks. lyrikk og poesi. Andre i et kommersielt segment som krimsjangeren.

Leserne er først og fremst amatører, men det dyrkes frem en viss form for profesjonalitet også her. Vi finner blandingsformen profesjonell-amatør blant bokhandelansatte som brukes som garantister for «den gode leseopplevelsen» på smussomslagene. På nettet inviteres leserne til å anmelde bøker selv, og på Amazon.com er jo den personlige leseopplevelsen helt sentralt i salgsmremstøtet. På forlagenes bokmøter hver høst blir bokhandelansatte og bibliotekarer på en hyggelig og bestemt måte geleidet gjennom kvalitet og salgspotensial. En påstand om nær fremtid i bokhyllene. Slike situasjoner oppleves som en blandingsform mellom formidling og markedsføring fordi den er personlig.

En tekst vil alltid være både et åndsverk og et produkt på samme tid, som vist i figuren over. Hvis vi inntar leserens posisjon vil de fleste av oss oppfatte dette. Vi skjønner at en bok er et produkt som er møysommelig vurdert, bearbeidet, redigert av et forlag. At grafiske designere har jobbet med omslaget og markedsføringsmateriell. Mange vet også at mange av bokhandlene er eid av forlagene, og at denne vertikale integrasjonen gjør at det ikke er tilfeldig hvilke bøker som får mest oppmerksomhet i butikkene.

Vi vil også ha en overbevisning om den enkeltes tekst sin beliggenhet på denne aksens mellom åndsverk og produkt. I denne tankegangen oversetter vi gjerne åndsverk med et selvstendig tankearbeid eller «kunstverk», og ikke den juridiske oppfattelsen som beskytter en tekst fra blant annet kopiering og plagiering. Et sted på denne aksens kan vi sette inn et tredje begrep som vi kan kalle håndverk.

En tekst oppstår ikke i et vakuum. En tekst kan godt være en kombinasjon av flere tilfeldigheter, som for eksempel *Stoner* av John Williams (1965). På tross av at den ikke er ny ble den presentert som en uoppdaget juvel når den forelå for første gang på norsk i 2014. På baksiden av smussomslaget kan du lese hva The New Yorker sier om den:

Den beste amerikanske romanen du aldri har hørt om. På mange måter en sensasjon altså, men det kan være grunn til å spørre seg hvorfor det skal gå 50 år før den foreligger på norsk!

Markedsføringen vil vise leseren dens tidløse kvaliteter, og superlativene formidles med sterk røst. Bokanmelderne er i dette tilfellet enige, og romanen har fått veldig gode anmeldelser. I dette eksemplet er det altså koherens mellom markedsføringen og formidlingen. Mange lesere vil oppfatte denne teksten som et åndsverk utgitt av et kommersielt-profesjonelt forlag. Boken er utgitt posthumt, og bakgrunnen til forfatteren (professor) gir ham troverdighet og innbyr leseren til tillit. Det gjør også sitatene som brukes på omslagets to sider av to seriøse aviser og forfatteren Ian McEwan. Markedsføringen av en bok vil alltid være et bevisst strategisk valg mellom de mest slående, positive argumentene for at en leser skal kjøpe akkurat denne boken. Dermed er det opp til

blant annet kritikerne, anmelderne, debattantene, bibliotekarene og leserne å formidle sin vurdering av boken.

Hvor og i hvilken sammenheng en bok blir formidlet styres veldig ofte ut fra de to foregående figurene. For eksempel vil P2 eller magasinet *Vagant* være tilbøyelig til å formidle og vurdere flere bøker fra visse forlag, visse forfattere og fra den siden av skalaen hvor de «høyverdige» tekstene ligger. Det er sjeldent de formidler noen av bøkene som utgis på forlaget Norske serier (eid av Cappelen Damm AS). Det er også sjelden de formidler bøker i subsjangeren kristenlitteratur. De som leser serien *Jordmoren* av Sigrid Lunde synes det er flott litteratur, og er sikkert klar over at dette regnes som et «lavkulturelt» produkt. Forfatteren vil tenke at hun hver fjerde uke leverer et håndverk. Ettersom hun tjener gode penger på slike bøker vil hun kunne kalle seg selv profesjonell.

Leserens roller

Markedsføring må til for å selge bøker, og som regel kjenner vi igjen tradisjonell reklame for bøker gjennom annonser, markedsføringsmateriell og ulike kampanjer. Det er de færreste bøker som «selger seg selv». Det hender en sjelden gang at en bok når bestselgerlistene uten massiv markedsføring, men dette er svært unntaksvis. NRK1 sitt bokprogram med den treffende tittelen «Bokprogrammet» hadde i 2010 et eget program viet slike bøker. Her forteller blant annet Åsne Seierstad om utgivelsen av *Bokhandleren i Kabul* (2002), og hvordan én dårlig anmeldelse fikk henne til å reise land og strand rundt for å promotere boken sin. Vi får også høre om Linda Olsson og Anne Karin Elstad. Alle tre har det til felles at de fikk såkalte «stille bestselgere». Altså en bestselger basert på «jungeltelegrafen» og «fra munn til munn» mellom lesere.

Men hvor stille er en stille bestselger, og hvordan klarer enkelte bøker å få folk til å bli ambassadører og budbringere for boken som alle bør lese? Potensialet i et manuskript vurderes av forlagsredaktører som igjen vurderer manuskriptet ut fra ulike kriterier. Noen av disse kriteriene handler om salgspotensialet, og hvordan denne fremtidige boken kan markedsføres (sjanger, stil, tradisjon osv). Boken er antakeligvis kun definert som stille fordi markedsføringsbudsjettet er under et bestemt, definert nivå. Men det interessante her er hvordan vanlige lesere gladelig tar på seg rollen som både anmelder/ kritiker

og markedsfører av en bok. Som vi har vært inne på tidligere så er den personlige og intime kommunikasjonen i en slik anbefaling fra en leser til en annen veldig effektiv og handlingskraftig. I Bokprogrammet snakker de om «epidemisk salg» som beskriver et unormalt stort og eksponentielt salgsmønster. Ettersom det å lese bøker er tidkrevende er mange lesere opptatt av å ikke kaste bort tiden med «middelmådig» litteratur. Kameraten eller venninnens bokanbefaling er «ekte» fordi den er overbevisende (personlige følelser, opplevelser), og fordi den er troverdig (ikke økonomiske motivert). Når jeg som leser anbefaler en bok til en venn er det også personlig motivert – jeg får vist verden at jeg leser (høyverdig litteratur?), og jeg inntar anmelderens rolle som den som definerer og adskiller den «gode» smak og opplevelse fra den dårlige. Og her tar vi som regel på oss rollen som markedsfører – vi velger å ikke nedvurdere bøker, men heller å snakke varmt om bøker vi vil anbefale andre å lese.

Kvalitet og superstjerner

Vi kan dermed slå fast at leseren har fått en større autoritativ makt. Mange er oppriktig opptatt av andre leseres opplevelse av nye bokutgivelser. Men de middelmådige bøkene glimrer med sitt fravær. Middelmådighet er ikke interessant. Leserene vil helst skumme fløten, lese 5'ere og 6'ere på terningen. Det vil vi alle sammen. Hverdagen er travel, og vi vil gjerne indirekte bli fortalt hva vi skal lese. Når bokanbefalinger oppleves indirekte i det offentlige rom gis de større aksept enn når vi blir dyttet på markedsføringskampanjer gjennom plakater, aviser, internett og tv. For forlagene er bestselgerne viktige fordi produksjon av bøker er kostnadskreven. En bestselger vil derfor bety mye for bunnlinjen. Det vil ikke kunne eksistere noen form for idealisme eller pluralisme i et forlag hvis ikke regnskapstallene er sorte og ikke røde. Forlagene jager og jakter etter morgendagens litterære superstjerner. All historie viser at den kan være hvor som helst, og dukke opp når du minst aner det. Ingen fasit og ingen fast oppskrift. Jakten på den perfekte romanen fortsetter, både for leserne og forlagene. Til syvende og sist er det opp til hver enkelt å ta stilling til den informasjonen som er tilgjengelig hvorvidt man vil velge å lese denne eller en annen bok. ■

Sør-Afrika-quiz

1. Hvor mange prosent av Afrikas innbyggere bor i Sør-Afrika?
2. Hva het den tidligere sørafrikanske landslagskapteinen i fotball som har spilt for både Tottenham Hotspur og Vålerenga?
3. Hvilken sørafrikaner spilte seriemorderen Aileen Wuornos i «Monster» (2003)?
4. Hva heter forfatteren som vant Nobels litteraturpris i 1991?
5. På engelsk er denne Skrue McDuck-rivalen kjent som Flintheart Glomgold. Hva kaller vi ham i Norge?
6. I hvilken krig ble slaget ved Spion Kop utkjempet i 1900?
7. Hvilket land gikk i 2014 forbi Sør-Afrika, og er nå Afrikas største økonomi?
8. I 2013 ble idrettsutøveren ofte kalt Blade Runner siktet for drapet på Reeve Steenkamp. Hva heter Blade Runner egentlig?
9. Hvem vant da Sør-Afrika for første gang arrangerte et fotball-VM på det afrikanske kontinentet?
10. Hva slags fuglekoloni bor på Boulders Beach ved Cape Town?
11. Hva heter myntenheten i Sør-Afrika?
12. Ordet braai er afrikaans og beskriver hva slags mattilberedning?
13. Det eneste landet som i sin helhet ligger over 1000 moh er også en enklave i Sør-Afrika. Hva heter dette landet?
14. Hvilken kroppsdel ble for første gang i verden transplantert i Cape Town i 1967?
15. Hva heter den norske forfatteren som har skrevet «En fremmed i verden», som handler om sin egen far og 1650-tallets Sør-Afrika?

Svarene finner du på side 74.

BOK OG BIBLIOTEK

Fotokonkurranse:

Årets bibliotekbilde 2015

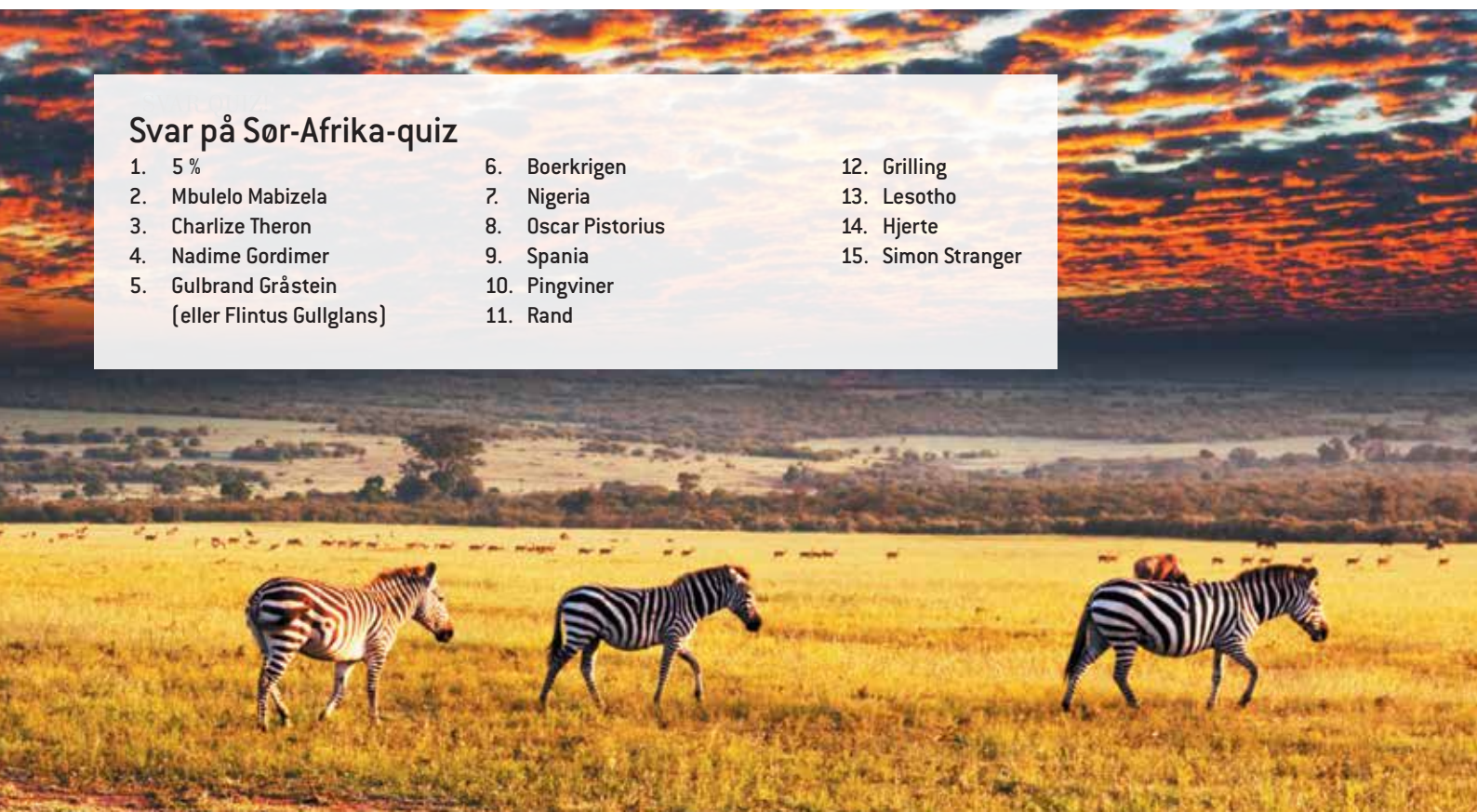
Er det tatt noen spennende bilder i biblioteket i løpet av året? Bli i så fall med på Bok og Biblioteks fotokonkurranse. Konkurransen er åpen både for bibliotekansatte og brukere. Ta gjerne kopi av denne utlysningen og heng den opp på et godt synlig sted.

Du finner mer informasjon om konkurransen på www.bokogbibliotek.no

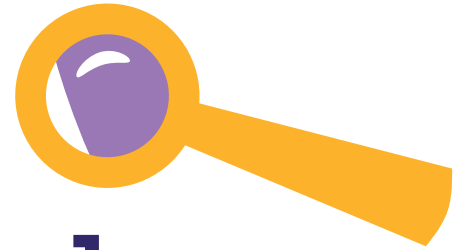

Svar på Sør-Afrika-quiz

1. 5 %	6. Boerkrigen	12. Grilling
2. Mbulelo Mabizela	7. Nigeria	13. Lesotho
3. Charlize Theron	8. Oscar Pistorius	14. Hjerte
4. Nadime Gordimer	9. Spania	15. Simon Stranger
5. Gulbrand Gråstein
(eller Flintus Gullglans)	10. Pingviner	
	11. Rand	

Vi søker etter en ny medarbeider som:

Bibliotekkonsulent

Bibliotekkonsulenten vil inngå i vår gruppe for utvikling og vedlikehold av BiblioFil og eBokBib.

Vi ønsker en person med bibliotekfaglig utdanning, og det er en fordel med bibliotek-praksis. Vi vil imidlertid også gjerne ha søknader fra nyutdannede. Søkerne må kunne arbeide strukturt og selvstendig, ha evne til å gjennomføre oppgaver samt ha interesse av å sette seg inn i nye oppgaver. Førerkort for bil er en forutsetning.

Arbeidsoppgaver vil i utgangspunktet være:

- Kundekontakt.
- Kursing i bruk av BiblioFil.
- Vedlikehold og utarbeidelse av dokumentasjon.
- Bidra med bibliotekfaglig

kompetanse i videreutvikling av BiblioFil og eBokBib.

- Redaktøransvar for informasjonsbrev m.m.

Det må påregnes en del reising i forbindelse med kundebesøk, kurs og deltagelse på arrangementer.

Vi kan tilby:

- Arbeidssted utenfor trengselen.
- Svært trivelig arbeidsmiljø.
- Gode pensjons- og forsikringsordninger.
- Lønn etter avtale.

I tillegg kan vi bistå når det gjelder å finne egnet bolig og andre praktiske forhold i forbindelse med eventuell flytting.

Spørsmål om stillingen kan rettes til:

- Bibliotekkonsulent
Vidar Ringstrøm,
E-post: vidar@bibsyst.no
- Daglig leder
Ola Thori Kogstad
E-post: ola@bibsyst.no

Søknadsfrist:

Skriftlig søknad sendes snarest, og senest innen 25. september 2015 til:

Bibliotek-Systemer As
Postboks 2093
3255 LARVIK

eller på e-post til:

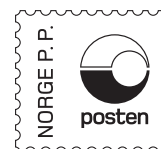
firmapost@bibsyst.no

Bibliotek-Systemer As utvikler, støtter og selger datasystemene **BiblioFil** og **eBokBib** til bibliotek i Norge.

Bibliotek-Systemer As er ledende innen sitt fagfelt. Fagbibliotek og over 100 av de større fylkes- og folkebibliotekene over hele landet, samt et betydelig antall skolebibliotek knyttet til disse er brukere av BiblioFil. eBokBib har en solid posisjon, og er valgt av brorparten av regionene i landet, og av enkeltbibliotek i andre regioner.

Bibliotek-Systemer As har god økonomi med positive driftsresultat og fornuftige reserver. Firmaet holder til i romslige lokaler utenfor Larvik.

Returadresse: Bok og Bibliotek
DB Partner AS, Postboks 163,
1319 Bekkestua

VELKOMMEN TIL EN NY
OG SPENNENDE FAGFESTIVAL!

GRANITOL

BIBLIOTEKFESTIVALEN 2016

27.-29.
JANUAR

SCOTT BONNER

(FERGUSON
LIBRARY, US)

KARI LÄMSÄ

(LIBRARY 10,
FIN)

MARIE ØSTERGÅRD

(DOKK1,
DK)

KATTI HOF LIN

(STOCKHOLM
LIBRARY, SWE)

KRISTIN DANIELSEN

(DEICHMAN,
NOR)

SJUR DAGESTAD

(NTNU,
NOR)

PÅMELDING OG MER INFO:
WWW.GRANITOL.NO

Nord-Trøndelag fylkesbibliotek
- et ansvar for FYLKESTINGET

SØR-TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE

HEDMARK
FYLKESKOMMUNE

OPPLAND
fylkesbibliotek